«ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ»

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ ԵՎ ԾՐԱԳԻՐ
(1-12-րդ դասարաններ)

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները: Երաժշտությունը առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել:

Ըստ ռուս երաժշտագետ Բ. Ասաֆևի՝ «Երաժշտությունը իրականության կերպարահնչյունային արտացոլումն է», նրանում հնչում է կենդանի խոսք՝ հուզված կամ հանգիստ զրույց, դիմում, կոչ, հարց ու պատասխան:

Մարդկության զարգացմանը զուգահեռ երաժշտությունը ձեռք է բերում հատուկ նշանակություն, երբ խոսք է գնում անհատի հոգեկան աշխարհի կամ մի ամբողջ մշակույթի մասին, երաժշտությունը հանդես է գալիս որպես այդ մշակույթը բնութագրող, բացահայտող և ներկայացնող խորհրդանիշ:

Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն: Ահա թե ինչպես է արտահայտվել երաժշտության ազդեցության մասին մեծ Կոմիտասը. «Մեկ հասկացված, անկեղծ ձայն հազար ճառ կարժե, որովհետև ճառը պետք է մարսե հասարակությունը, որ կարենա անկե սնունդ առնել, ինչ-որ ժամանակներու գործ է: Իսկ ձայնը վայրկյանին մեջ կթափանցե մարդու կուրծքեն ներս և այնտեղ կհիմնե զգացման և մտքի վառարան»:

Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի երեխայի՝ իբրև մարդ - անհատի ձևավորման և զարգացման վրա տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունը ուսումնական գործընթաց է, որն ուղղված է այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող, որը ընդունակ է ինքնակրթվել և ամբողջ կյանքում պահպանել հետաքրքրությունը բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ: Այն նպաստում է նաև սովորողի մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական և բարոյական չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը, ինչպես նաև կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը: **Երաժշտություն առարկայի չափորոշիչը և ծրագիրը ստեղծվել է ՀՊՉ-ի կարողունակություններին և վերջնարդյունքներին համապատասխան:**

«Երաժշտություն» առարկայի ուսումնական հիմնական նպատակներն ու խնդիրները

Տարրական դպրոց

- Դաստիարակել հետաքրքրություն, սեր և հուզազգացմունքային վերաբերմունք դեպի երաժշտությունը:
- Ձևավորել և զարգացնել երաժշտական ճաշակ և երաժշտության հետ հաղորդակցվելու պահանջ:
- Բացահայտել և զարգացնել սովորողների երաժշտական ընդունակությունները, երգչային ձայնը, կատարողական, ունկնդրման, մեկնաբանման և սեփական կարծիք հայտնելու հմտությունները, երևակայությունը և ստեղծագործական պատկերացումները:
- Սովորողի երաժշտական դաստիարակության հիմքում դնել ազգային, նաև համաշխարհային երաժշտությունը:
- Արժևորել երաժշտությունը և երաժշտական գործունեությունը, որպես մարդու հոգեկան հարստացման, մշակույթի և կյանքի աղբյուր:

Միջին դպրոց

- Դաստիարակել հոգևոր և բարոյագեղագիտական բարձր արժեքներով օժտված մարդ, երաժշտության գիտակից և ակտիվ ունկնդիր:
- Ձևավորել և ուղղորդել սովորողներին դեպի արդյունավետ երաժշտաստեղծագործական գործունեություն՝ ունկնդրում, երգեցողություն, երաժշտառիթմական շարժում, իմպրովիզացիա և այլն:
- Երաժշտական գործունեություն իրականացնել գործնականորեն կիրառելով ձեռք բերված երաժշտատեսական գիտելիքները և հմտությունները:
- Դաստիարակել աշխարհի նկատմամբ գեղագիտական վերաբերմունք, երաժշտական տեղեկատվության նկատմամբ՝ քննադատական վերաբերմունք:
- Ձևավորել և զարգացնել տրամաբանական, ստեղծագործական, կերպարային և ասոցիատիվ մտածողությունը, վերլուծական հմտությունները:
- Ձևավորել և զարգացնել ազգային երաժշտության գիտակ, ազգային ավանդույթները կրող, պահպանող ու սերունդներին փոխանցող սովորող:
- Ընդլայնել սովորողների երաժշտական և ընդհանուր մտահորիզոնը՝ շարունակել դաստիարակել երաժշտական ճաշակ, զարգացնել կայուն հետաքրքրություն այլ ժողովուրդների, դասական և ժամանակակից երաժշտության ժառանգության հանդեպ, արժևորել մշակութային բազմազանությունը:
- Շարունակել զարգացնել կայուն հետաքրքրություն դեպի ճանաչողական գործունեությունը, զարգացնել երեխաների երաժշտական ընդունակությունները, և կատարողական հմտությունները՝ հենվելով նրանց հետաքրքրությունների և հակումների վրա:
- Շարունակել զարգացնել քննական մտածողությունը, սեփական հիմնավորված դիրքորոշումը արտահայտելու, մյուսների կարծիքը լսելու, հարցելու, պատճառահետևանքային կապերը վերլուծելու և որոշումներ կայացնելու հմտությունը:

- Դաստիարակել հատուկ վերաբերմունք և հետաքրքրություն մշակութային օջախների գործունեության նկատմամբ, դրսևորել պատշաճ վարքագիծ, համապատասխան պահվածք, երաժշտություն ունկնդրելու մշակույթ:
- Ապահովել շարունակական կրթության և երաժշտության հետ հաղորդակցվելու հնարավորությունները բոլոր սովորողների համար:

Ավագ դպրոց

- Դաստիարակել հոգևոր և բարոյագեղագիտական բարձր արժեքներով օժտված մարդ, երաժշտության գիտակից և ակտիվ ունկնդիր:
- Դաստիարակել աշխարհի նկատմամբ գեղագիտական վերաբերմունք, երաժշտական տեղեկատվության նկատմամբ՝ քննադատական վերաբերմունք:
- Շարունակել զարգացնել սովորողների ստեղծագործական երևակայությունը, նպաստել ինքնաճանաչմանը և ինքնարտահայտմանը:
- Սովորեցնել հուզականորեն և գիտակցված ընկալել երաժշտությունը, երաժշտական կերպարների զարգացումը և դրսևորել գնահատողական վերաբերմունք երաժշտության նկատմամբ:
- Ազգային երաժշտական արվեստի նմուշների հետ հաղորդակցվելու միջոցով, գիտակցել և արժևորել իր ազգային պատկանելիությունը, նրա պատմությունը, մշակույթը, դրսևորել հպարտություն, հարգալից վերաբերմունք սեփական ազգային արժեքների նկատմամբ, հասկանալ նրա տեղը համաշխարհային երաժշտության պատմության մեջ:
- Շարունակել զարգացնել երաժշտագեղագիտական ճանաչողությունը երաժշտության հետ հաղորդակցվելու պահանջը, հետագա բարոյագեղագիտական զարգացման, սոցիալիզացիայի, ինքնակրթության և ինքնարտահայտման համար:
- Գիտակցել և գնահատել երաժշտական ստեղծագործությունների հեղինակային իրավունքները, քննադատաբար վերաբերվել այն միջավայրին, որը ստեղծվել է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և լրատվամիջոցների կողմից, ճշտել տեղեկության հավաստիությունը:
- Գիտակցել երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում, հասկանալ նրա նշանակությունը, որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզվի:
- Դաստիարակել հատուկ վերաբերմունք՝ իր երկրի, մարզի, քաղաքի մշակութային օջախների գործունեության վերաբերյալ, համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ, պատկերասրահներ այցելելու ցանկություն և պահանջ:
- Մշակութային օջախներում դրսևորել պատշաճ վարքագիծ, համապատասխան պահվածք, երաժշտություն ունկնդրելու մշակույթ:
- Արժևորել երաժշտության դերը մարդու և հասարակության կյանքում, գեղեցիկը զգալու, գիտակցելու, արարելու, արվեստի աշխարհում անհատական դիրքորոշում, վերաբերմունք դրսևորելու միջոցով:

Առաջարկվող գործունեության ձևերը

Վերոնշյալ նպատակների իրականացումը տեղի է ունենում երաժշտության դասավանդման ընթացքում ուսումնական գործունեության տարբեր ձևերի միջոցով: Երաժշտական ուսումնական գործունեության ձևերը դասաժամին կամ դրանից դուրս սովորողի կողմից կատարվող

գեղարվեստական գործունեությունն է՝ երաժշտությամբ ինքնարտահայտվելու միջոց: Երաժշտության մեկ դասաժամի ընթացքում իրականացվում է ուսումնական գործունեության մի քանի ձևեր: Սովորողների երաժշտական գործունեության բոլոր տեսակի աշխատանքների հիմքում երաժշտության ակտիվ ընկալումն է, երաժշտություն լսելու և նրա մասին մտորելու կարողության զարգացումը: Եթե տարրական դպրոցի սովորողի մոտ ուժեղ է երաժշտության ընկալման զգայական, հուզական կողմը (նա նկարագրում է միայն իր զգացողությունները և տպավորությունները), ապա միջին դպրոցում զգայականին ավելանում է նաև գիտակցականը: Զգայական, պատկերային մտածողությունից սովորողն անցնում է իմացական հասկացություններին, որոնք կազմավորում են երաժշտական մտքի խորությունը, գիտակցությունը, ձևավորում ու զարգացնում են երեխայի ստեղծագործական երևակայությունը:

Երաժշտություն առարկայի առաջարկվող գործունեության ձևերն են.

- երաժշտական ստեղծագործության ունկնդրում և երաժշտության պատմություն,
- երգերի անհատական և խմբային կատարում,
- երաժշտառիթմական և պարային շարժում
- անհատական ստեղծագործում կամ իմպրովիզացիա (շարժումային և երգային, հանպատրաստից հորինում),
- ուսումնական էքսկուրսիաներ՝ թանգարաններ, համերգասրահներ և այլ մշակութային օջախներ:

Երաժշտության ունկնդրում և երաժշտության պատմություն. Երաժշտության ունկնդրումը և ընկալումը բարդ գործընթաց է, որովհետև այն կախված է յուրաքանչյուր անհատի ներքին զգացողությունից, որը բացահայտելը, ձևավորելը և զարգացնելը բավականին դժվար է: Այն զարգացնում է ունկնդրելու կարողությունը, ուշադրությունը, վերլուծական ընդունակությունները և համեմատելու կարողությունը: Երաժշտության ունկնդրման միջոցով սովորողը ծանոթանում է նաև երաժշտության պատմությանը, ուսումնասիրում է ունկնդրվող ստեղծագործության ստեղծման պատմական ժամանակաշրջանը, կոմպոզիտորի ստեղծագործական գործունեության առանձնահատկությունները և այլն: Սովորողը հասկանում է, որ ունկնդրել չի նշանակում միայն լսել, պետք է ներկայացնել, մեկնաբանել, վերլուծել, երաժշտությունից ստացած տպավորությունները, դրսևորել հուզական արձագանք, ինքնուրույն կարծիք հայտնել, մենակ կամ խմբով ներկայացնել ուսումնասիրություններ, հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ և այլն:

Անհատական և խմբային երգեցողությունը երեխաների ամենասիրելի գործունեության տեսակն է, որի ընթացքում զարգանում է նրա լսողությունը, ռիթմի ու լադի զգացողությունը: Երգեցողությունից է երեխան ստանում իր առաջին երաժշտական տպավորություններն ու զգայական ընկալումը: Սկսած առաջին դասերից՝ պետք է սովորեցնել երեխաներին ճիշտ երգեցողության կանոնները՝ ձայնի դրվածք, շնչառություն, բառերի հստակ արտասանություն, մաքուր ինտոնացիա և այլն: Խմբային երգեցողության միջոցով ձևավորվում և զարգանում է սովորողների երգչային ձայնածավալը, ճիշտ շնչառությունը, ձայնակազմությունը, առոգանությունը, մաքուր ինտոնացիայով միաձայն (ունիսոն) և երկձայն երգելու կարողությունը, անսամբլային զգացողությունը, որը հիմքեր է նախապատրաստում հետագայում խմբերգային երգեցողության համար: Խմբային երգեցողությունը զարգացնում է նաև մի շարք բարոյական արժեքներ՝ բարություն, ընկերասիրություն, հանդուրժողականություն, միասնականություն, մեկը մյուսին լսելու, սեփական պարտականությունների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք դրսևորելու կարողությունը: Տարրական դպրոցում սովորողները ծանոթանում են նաև ձեռքի նշաններով երգեցողությանը. այն զարգացնում է սովորողների երաժշտալսողական պատկերացումները: Ձեռքի նշանները նախապատրաստում են նաև միաձայնությունից անցումը բազմաձայն երգեցողությանը:

Երաժշտական գործունեության մյուս ձևը **երաժշտառիթմական և պարային շարժումն** է, որը նպաստում է սովորողների հոգևոր և ֆիզիկական ուժերի ներդաշնակ զարգացմանը, ժամանակի և տարածության մեջ ճիշտ կողմնորոշվելու ունակությանը: Գործունեության այս ձևի ընթացքում սովորողը կատարում է ունկնդրվող կամ կատարվող ստեղծագործությունների ռիթմական նվագակցություններ, սովորում և կատարում է պարային տարրեր, շարժումներ, կամ ամբողջական պարեր,

Երեխաների սիրած գործունեության տեսակներից է **խաղը,** մասնավորապես՝ երաժշտական շարժախաղերը, որոնք կարևոր դեր են կատարում կրտսեր դպրոցականների շարժումային գործունեության զարգացման գործում: Շարժախաղերը լայն հնարավորություն են տալիս երեխաներին ցուցադրելու ինքնուրույնություն և ստեղծագործական երևակայություն:

Գործունեության հաջորդ ձևը **անհատական ստեղծագործում կամ իմպրովիզացիա** է, որի գլխավոր նպատակը սովորողների ստեղծագործական ունակությունների զարգացումն է: Կիրառվում են շարժումային, պարային, երգչային և նվագարանային իմպրովիզացիաներ, փոքրիկ մեղեդիների հորինումներ, տրված անավարտ մեղեդու շարունակում և այլն: Իմպրովիզացիայի բոլոր միջոցները երեխաների մեջ զարգացնում են գեղարվեստական երևակայություն, ինքնուրույնություն, նպատակին հասնելու ձգտում, բարձրացնում երաժշտական գործունեության ակտիվությունը:

Սովորողները բոլոր երաժշտատեսական գիտելիքները ձեռք են բերում երաժշտությամբ գործնականորեն զբաղվելու ընթացքում, ծանոթանում են երաժշտության մեջ դրանց կիրառմանը: Շատ կարևոր է նաև սովորողների երաժշտագեղագիտական ճաշակի և մտահորիզոնի ձևավորումը, որը պետք է իրականացվի **ուսումնական էքսկուրսիաների**՝ (այդ թվում նաև վիրտուալ) համերգասրահներ, թանգարաններ, թատրոններ այցելության ընթացքում, դրանք կարելի է իրականացնել ակտիվացնելով թանգարանների կրթական ծրագրերի հետ համագործակցությունը: Սովորողի կյանքում կարևոր տեղ է զբաղվում նաև **դպրոցական համերգների կազմակերպումը**, որը ձևավորում է երաժշտություն ունկնդրելու սովորություն և միջոցառումներ կազմակերպելու փորձ:

Ուսումնական գործունեությունը մի ամբողջական գործընթաց է, որի մեջ հավասարապես ներկայացվում են գործունեության տարբեր ձևեր: Թե ինչ ծավալով և ինչ ձևերով կկիրառվեն դրանք, կախված է դասի նպատակից, խնդիրներից և տիպից:

Երաժշտություն առարկայի ծրագիրը

Երաժշտություն առարկայի ուսումնական նոր ծրագիրը կառուցված է «ստեղծագործության» շուրջ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների, վերաբերմունքի, արժեքների ձևավորման, զարգացման և կատարելագործման սկզբունքով, որտեղ սովորողը հանդես է գալիս՝ որպես ունկնդիր, կատարող, հանպատրաստից հորինող, արվեստագետ, քննադատ, հանդիսատես և այլն:

«Երաժշտություն» առարկայի չափորոշչով սահմանվել են հիմնական գաղափարներ և ենթագաղափարներ, որոնց համապատասխան՝ յուրաքանչյուր տարիքային խմբի համար նախատեսվել են չափորոշչային պահանջներ կամ վերջնարդյունքներ: Ամեն գաղափարին համապատասխան վերջնարդյունքները ձևավորում են սովորողի գնահատման չափանիշը:

Սահմանված են հետևյալ հիմնական գաղափարները և ենթագաղափարները՝

ՍՏԵՂԾՈՒՄ

- Ստեղծել և ձևավորել երաժշտական գաղափարներ, հաղորդակցվել և ինքնարտահայտվել դրանց միջոցով:
- Կազմակերպել և զարգացնել գեղարվեստական գաղափարներ և աշխատանքներ:
- Լրացնել և ավարտել երաժշտական ստեղծագործությունը:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

- Կատարել և ներկայացնել երաժշտական ստեղծագործությունների հիմնական գաղափարը:
- Զարգացնել և կատարելագործել կատարողական հնարները:
- Ներկայացման միջոցով փոխանցել երաժշտական ստեղծագործության իմաստը:

ԱՐՁԱԳԱՆՔՈՒՄ

- Հասկանալ, ընկալել և վերլուծել երաժշտական ստեղծագործությունը:
- Ցուցաբերել հուզական արձագանք:
- Մեկնաբանել և գնահատել իր և մյուսների ստեղծագործական աշխատանքները:

ԿԱՊԱԿՑՈՒՄ

- Համադրել և կապել գիտելիքներն ու անձնական փորձը երաժշտական ստեղծագործությունը հասկանալու և ընկալելու համար:
- Առավել խոր ընկալման համար գեղարվեստական գաղափարները և ստեղծագործությունները համադրել հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում տեխնոլոգիական տարբեր միջոցների և մոտեցումների, սեփական կենսափորձի և շրջապատող իրականության տեսանկյունից:

Բոլոր գաղափարները հնարավոր է իրականացնել հետևյալ միջոցներով.

- ✓ մանկական օպերաներից, ժողովրդական ծեսերից ընտրված կերպարների մարմնավորում արտահայտիչ երգեցողության և դերասանական հնարներով,
- ✓ երաժշտական ստեղծագործությանը հաղորդակցում և ինքնաարտահայտում,
- ✓ երաժշտական գիտելիքների և հմտությունների ձևավորում,
- ✓ երաժշտական ստեղծագործության նկատմամբ հուզական վերաբերմունքի դրսևորում,
- ✓ երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցության և պարային շարժումների ստեղծում և կատարում,
- ✓ փոքրիկ իմպրովիզացիաների, մեղեդիների հորինում,
- ✓ երաժշտական ստեղծագործության վերլուծում և մեկնաբանում, տարբեր միջոցներով սեփական տպավորությունների ներկայացում և ազգային ու համաշխարհային երաժշտության արժևորում,
- ✓ գեղարվեստական կամ ստեղծագործական գործունեության ընթացքում հետաքրքիր կերպարների ստեղծում և բեմադրում:

Ըստ ՀՊՉ-ում սահմանված կարողունակությունների և առարկայական չափորոշչի վերջնարդյունքների՝ ստեղծվել են երաժշտություն առարկայի ծրագրերը (1-12-րդ դասարաններ), որտեղ ուսումնասիրվող յուրաքանչյուր թեմայի համար նշված են՝

- նպատակները, ուղղորդող հարցադրումները
- առարկայական վերջնարդյունքներին համապատասխան թեմայի վերջնարդյունքները
- թեմայի բովանդակային բաղադրիչը, դրա հետ առնչվող գործունեության ձևերը
- խաչվող կամ ընդհանրական հասկացությունները, որոնք օգնում են սովորողներին միավորելու տարբեր առարկաներից ձեռք բերած գիտելիքները աշխարհի մասին մեկ ամբողջական պատկերացման շրջանակներում:
- միջառարկայական կապերը, որոնք նպաստում են միևնույն թեմայի մասին սովորողի բազմակողմանի և ամբողջական պատկերացումների ձևավորմանը:
- համապատասխանությունը Հանրակրթության պետական չափորոշչի կարողունակություններին և վերջնարդյունքներին:

Կարևոր է նկատի ունենալ, որ սովորողների գեղարվեստական հմտությունների զարգացումն ու արժեքային համակարգի ձևավորումը դիտվում են որպես բոլոր թեմաների ուսուցմանն ուղեկցող խնդիրներ:

Երաժշտությունը կատարյալ միջոց է բոլոր երեխաներին և մասնավորապես՝ կրթական առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին ուսուցման գործընթացում ներառելու համար: Երաժշտական փորձառությունը կարող է նրանց համար արդյունավետ լինել լեզվական, ճանաչողական և շարժողական կարողությունների զարգացման համար՝ միաժամանակ նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով սոցիալականացման համար:

Արվեստը հասկանալու բանալին առօրեականի և գեղարվեստականի փոխհարաբերության ընկալումն է, սովորողը արվեստի առարկաների դասավանդման ընթացքում իր ստացած գիտելիքների, ձևավորված հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների շնորհիվ պետք է հասկանա, ընկալի, թե ինչպես է առօրեականը արվեստի միջոցով դառնում կատարյալ, այսինքն՝ գեղարվեստական:

		Վերջնարդյունքներ	
		Երաժշտական գործու-նեության տեսակներ	Տարրական դպրոց
Ստեղծում	-Ստեղծել և ձևավորել երաժշտական գաղա-փարներ, հաղորդակցվել և ինքնարտահայտվել դրանց միջոցով: -Կազմակերպել և զար-գացնել գեղարվեստական գաղափարներ և աշխա-տանքներ: -Լրացնել և ավարտել գեղարվեստական ստեղ-ծագործությունը:	Երաժշտության ունկնդրում	**Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** ունկնդրվող նյութի խաղային, հեքիաթային կերպարների, խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաների միջոցով, կատարի համապատասխան նմանողական շարժումներ: Բեմականացնի մանկական օպերաներից հատվածներ. հետաքրքիր երաժշտական կերպարներով, ներկայացնի կիրառված արտահայտչամիջոցները: Ճանաչի երաժշտության պարզ տեսակները: Ճանաչի և գրի նոտաները:
		Երգեցողություն	Երաժշտական խաղերի, հեքիաթների, մանկական օպերաների, ժողովրդական ծեսերի ուսուցման ընթացքում **ստեղծի** հետաքրքիր կերպարներ արտահայտիչ եր-գեցողության, համապատասխան դիմախաղի և դերասանական հնարների միջոցով:
		Երաժշտառիթմական շարժում	**Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով և ռիթմական նվագարաններով:
		Իմպրովիզացիա	**Ստեղծի** փոքրիկ իմպրովիզացիաներ՝ շարունակի և ավարտի փոքրիկ մեղեդին: Տրված քառատողով **հորինի** ռիթմական պատկեր և մեղեդի:
Ներկայացում	-Կատարել և ներկայաց-նել փոքրիկ երաժշտա-կան ստեղծագործություն-ներ, մեկնաբանել, հա-ղորդել, փոխանցել իմա-ստը, հիմնական գաղա-փարը: -Զարգացնել և կատարե-լագործել գեղարվեստա-կան հնարները: -Իմաստը փոխանցել գե-ղարվեստական ստեղ-ծագործության ներ-կայացման միջոցով	Կատարում	**Երգի** /մենակ կամ խմբով/՝ ներկայացնի հայ ազգային և այլ ազգերի ժողովրդական, կոմպոզիտորական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանու-թյամբ, մաքուր ինտոնացիայով, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբա-վարի շարժումներին: Կատարումը ուղեկցի պարային կամ ռիթմական շարժումով: Ձեռքի նշաններով **երգի** հնչյունաշարի աստիճանները, և **կատարի** երկձայն մեղե-դիներ:
		Ներկայացում	**Ներկայացնի** ստեղծագործության բնույթը, բովանդակությունը, տեսակը, տեմպը, տեմբրը, ռեգիստրը, դինամիկան: Երաժշտությունից ստացած իր տպավորություն-ներն ու զգացողությունները **ներկայացնի** գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագոր-ծելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ և նոր տեխնոլոգիաների հնարա-վորությունները:

Արձագանքում	-Հասկանալ, ընկալել ու վերլուծել երաժշտական ստեղծագործությունը: -Մեկնաբանել երաժշտական ստեղծագործության բովանդակությունն ու գաղափարը: - Կիրառել գնահատման ձևեր:	**Ընկալում և հուզական արձագանք**	Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը **արտահայտի** հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով, մեկնաբանի և **հիմնավորի** կատարած ռիթմական կամ պարային շարժումները: **Վերլուծի** ստեղծագործությունը՝ նկարագրի բովանդակությունը, **համեմատի և ցույց տա** արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաները:
		Մեկնաբանություն և գնահատում	Ստեղծագործությունից ստացած սեփական զգացողություններն արտահայտի գույների միջոցով կամ նկարելով: **Մեկնաբանի** իր և դասընկերների աշխատանքերի լավ և վատ կողմերը, կատարի ինքնագնահատում և փոխադարձ գնահատում:
Կապակցում	-Սինթեզել և կապել գիտելիքներն ու անձնական փորձը երաժշտական ստեղծագործությունը հասկանալու և ընկալելու համար: -Առավել խորը ընկալման համար գեղարվեստական գաղափարները և ստեղծագործությունները համադրել հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում:	**Երաժշտությունը և նոր տեխնոլոգիաները**	**Բացատրի,** թե համացանցը ինչպես է օգնում իրեն ավելի հաճախ և արդյունավետ հաղորդակցվել երաժշտության հետ: **Համեմատի** ժամանակակից, նաև նոր տեխնոլոգիաներով ստեղծված և դասական մի քանի ստեղծագործություններ, ընդգծի ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները և հիմնավորի իր նախասիրությունները: **Ստեղծի** իր նախասիրած երգերի և ունկնդրվող ստեղծագործությունների շարք, ձայնագրի և օգտագործի առօրյայում, զվարճանքների ժամանակ **Կատարի** առցանց դիտումներ համաշխարհային հայտնի օպերային թատրոններից և համերգասրահներից:
		Երաժշտության պատմություն	**Դրսևորի** հետաքրքրություն, և սեր դեպի ժողովրդական և կոմպոզիտորական երաժշտությունը: **Բացատրի** երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: **Դառնա** հայ ազգային երաժշտության կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը: **Դրսևորի** հետաքրքրություն, սեր և հարգանք իր ազգային արժեքների նկատմամբ:
		Երաժշտության դերը և նշանակությունը կյանքում	**Բացատրի**, երաժշտության դերն ու նշանակությունը իր առօրյայում՝ դպրոցական կյանքում, հանգստի և զվարճանքների ժամանակ: **Մեկնաբանի,** երաժշտության կարևոր դերը ժողովուրդների մերձեցման գործընթացում, և **արժևորի** մշակութային բազմազանությունը: **Դրսևորի** հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ, հաճախակի այցելի թանգարաններ, համերգասրահներ, թատրոններ, որպես ակտիվ հանգստի անցկացման վայրեր:

		Վերջնարդյունքներ	
		Երաժշտական գործունեության տեսակներ	Միջին դպրոց
Ստեղծում	-Ստեղծել և ձևավորել երաժշտական գաղափարներ, հաղորդակցվել և ինքնաարտահայտվել դրանց միջոցով: -Կազմակերպել և զարգացնել գեղարվեստական գաղափարներ և աշխատանքներ: -Լրացնել և ավարտել գեղարվեստական ստեղծագործությունը:	**Երաժշտության ունկնդրում**	Ինքնուրույն կամ խմբով **ստեղծի** փոքրիկ տեսանյութ տարբեր ժանրերի երաժշտական ստեղծագործությունների ունկնդրումից ստացած տպավորությունների, կոմպոզիտորների և կատարողների արվեստի մասին, կատարի եզրահանգումներ: **Ունկնդրի և արժևորի** տարբեր ժանրերի, երաժշտական ուղղությունների ստեղծագործությունները, թվարկի երաժշտական ստեղծագործությունների ոճային առանձնահատկությունները: **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** ազգային և համաշխարհային երաժշտության միջոցով, համադրելով երաժշտական կերպարների յուրօրինակությունը:
		Երգեցողություն	**Դրսևորի** երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ՝ ճիշտ և արտահայտիչ երգեցողության գործընթացում, արժևորի բոլոր ժանրերի և երգչային ձայների բարձրարժեք կատարումները **Ստեղծի** / մենակ կամ խմբով/ հայ և եվրոպական երգարվեստին կամ երգիչ կատարողներին նվիրված ուսումնասիրություն կամ հետազոտություն:
		Երաժշտառիթմական շարժում	**Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն և պարային շարժումներ: Ընտրի ռիթմական նվագարաններ և **ստեղծի** երաժշտառիթմական բազմաձայն նվագակցություն:
		Իմպրովիզացիա	Տրված թեմայով **հորինի** վարիացիաներ: Տրված արտահայտչամիջոցներով **ստեղծի** երաժշտական կերպարներ և կազմակերպի թատերականացված երաժշտական ներկայացում:

Ներկայացում	-Կատարել և ներկայաց-նել փոքրիկ երաժշտա-կան ստեղծագործություն-ներ, մեկնաբանել, հա-ղորդել, փոխանցել իմա-ստը, հիմնական գաղա-փարը: -Զարգացնել և կատարե-լագործել գեղարվեստա-կան հնարները: -Իմաստը փոխանցել գե-ղարվեստական ստեղծագործության ներկայաց ման միջոցով:	Կատարում	**Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ռոմանսներ և խմբերգեր օպերաներից, հայ հոգևոր երաժշտության նմուշներից մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբերանգներով, ներշնչանքով, զարգացնելով մեղեդային գիծը, հետևելով նվա-գակցությանը և խմբավարի շարժումներին: **Կատարի** ժամանակակից հայ կոմպոզի-տորների, հեղինակային և քաղաքային ոճի երգերը: **Կատարի** ազգային և կենցաղային ամբողջական պարեր /մենապար, զուգապար, խմբապար/: **Կիրառի** իր ստեղծագործական ունակություններն ու հմտությունները երաժշտության դասերից դուրս: **Ներկայացնի** նույն երաժշտական գաղափարի մեկնաբանությունների առանձնա-հատկությունները տարբեր կոմպոզիտորների կողմից:
		Ներկայացում	**Ներկայացնի** երաժշտական ստեղծագործության կերպարը, որպես մարդկային զգա-մունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն և համեմատի արվեստի այլ տեսակների կերպարների հետ: **Դրսևորի** երաժշտական և դերասանական զիտելիքներ և հմտություններ՝ երաժշտական կերպարը ճիշտ և արտահայտիչ ներկայացնելու համար, **Ներկայացնի** հանրամատչելի, դասական հանրամատչելի, հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության առանձնահատկությունները, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ: Նախագծային աշխատանքով ներկայացնի ժամա-նակակից տարբեր հեղինակների, երաժիշտ կատարողների երաժշտական ոճերի, ձեռագրերի և կատարման առանձնահատկությունները:
Արձագա	-Հասկանալ, ընկալել ու վերլուծել երաժշտական ստեղծագործությունը: -Մեկնաբանել երաժշտական ստեղծա-գործության բովանդակությունն ու գաղափարը: - Կիրառել գնահատման ձևեր:	Ընկալում և հուզական արձագանք	**Վերլուծի և մեկնաբանի** տարբեր ժանրերի երաժշտության հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք, իր անհատական երաժշտական տպավորու-թյունները **ներկայացնի** բանավոր ելույթների, գրավոր էսսեների, կամ շնորհան-դեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորությունները: **Արժևորի** ազգային և համաշխարհային կատարողների և նվագախմբերի արվեստը:
		Մեկնաբանություն և գնա-հատում	**Վերլուծի** երաժշտական ստեղծագործությունը, մեկնաբանի, թե, որ արտահայտչամի-ջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը: **Արտահայտի** սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ ակտիվորեն ներգրավվելով քննարկումների, բանավեճերի մեջ, հարգի ուրիշների կարծիքը, հիմ-նավորի իր սեփական կարծիքը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների:

Կապակցում	-Սինթեզել և կապել գիտելիքներն ու անձնական փորձը երաժշտական ստեղծագործությունը հասկանալու և ընկալելու համար: -Առավել խորը ընկալման համար գեղարվեստական գաղափարները և ստեղծագործությունները համադրել հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում:	**Երաժշտությունը և նոր տեխնոլոգիաները**	**Ներկայացնի** նոր տեխնոլոգիաների դերը երաժշտական արվեստի նոր ուղղությունների առաջացման և զարգացման գործընթացում, և **արժևորի** դրանց միջոցով ստեղծված արվեստի կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա: Կատարի հետազոտություններ որևէ երաժշտական գաղափարի կամ հայտնի երաժիշտ կատարողի մասին, նյութը **ներկայացնի** կիրառելով նոր տեխնոլոգիաներ: Փորձի **ստեղծել** որևէ ժողովրդական երգի ժամանակակից մշակում և կատարի:
		Երաժշտության պատմություն	**Մեկնաբանի** մարդկության զարգացման փուլերի ազդեցությունը ժողովրդական, դասական, ժամանակակից նվագարանների ու նվագախմբերի ստեղծման, նոր, ժանրերի, ոճերի առաջացման վրա: Ուսումնասիրի 20-21-դարերի երաժշտական ուղղությունները և ներկայացնի որևէ կոմպոզիտորի ստեղծագործական գործունեությունը հետազոտական աշխատանքով: **Արժևորի** երաժշտությունը, որպես կյանքի և շրջակա միջավայրի գեղարվեստական արտացոլման միջոց, արժևորի ազգային ավանդույթները:
		Երաժշտության դերը և նշանակությունը կյանքում	Ազգային երաժշտության իմացությունն **օգտագործի** իր երկրի պատմությունը, մշակույթը, ազգային արժեքները ներկայացնելու և մեկնաբանելու համար: **Բացատրի** երաժշտական արվեստի դերը գեղարվեստական մշակույթի մեջ և ներկայացնի իր երաժշտական նախասիրությունները, նախընտրած կատարողները, փոքրիկ շնորհանդեսով ներկայացնի տարվա ընթացքում իր այցելած համերգներից և թանգարաններից ստացած տպավորությունները:

		Վերջնարդյունքներ	
		Երաժշտական գործունեության տեսակներ	**Ավագ դպրոց**
Ստեղծում	-Ստեղծել և ձևավորել երաժշտական գաղափարներ, հաղորդակցվել և ինքնաարտահայտվել դրանց միջոցով: -Կազմակերպել և զարգացնել գեղարվեստական գաղափարներ և աշխատանքներ: -Լրացնել և ավարտել գեղարվեստական ստեղծագործությունը:	**Երաժշտության ունկնդրում**	**Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում ներկայացնի գիտելիքներ, հմտություններ և վերաբերմունք օգտագործելով ինքնարտահայտման զանազան երաժշտական միջոցներ, և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բազմաթիվ հնարավորությունները:
		Երգեցողություն	**Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների, երգիչ կատարողների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
		Երաժշտառիթմական շարժում	**Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, կիրառելով նոր տեխնոլոգիաները:
		Իմպրովիզացիա	**Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ նախընտրած դասական փոքրիկ մեղեդու համար ժամանակակից մշակումներ:
Ներկայացում	-Կատարել և ներկայացնել փոքրիկ երաժշտական ստեղծագործություններ, մեկնաբանել, հաղորդել, փոխանցել իմաստը, հիմնական գաղափարը: -Զարգացնել և կատարելագործել գեղարվեստական հնարները: -Իմաստը փոխանցել գեղարվեստական ստեղծագործության ներկայացման միջոցով:	**Կատարում**	**Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, ներշնչանքով, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես և խմբով: **Կիրառի** իր ստեղծագործական ունակություններն ու հմտությունները երաժշտության դասերից դուրս՝ մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին:
		Ներկայացում	**Ներկայացնի / մենակ կամ խմբով/** ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները պաստառներով, հետազոտություններով, նախագծային աշխատանքներով, գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ, հիմնավորի և մեկնաբանի իր կարծիքը: Խմբային աշխատանքի ընթացքում նպաստի խմբի ստեղծագործական և հետազոտական առաջադրանքների ընդհանուր արդյունքի կայացմանը:

Արձագանքում	-Հասկանալ, ընկալել ու վերլուծել երաժշտական ստեղծագործությունը: -Մեկնաբանել երաժշտական ստեղծագործության բովանդակությունն ու գաղափարը: - Կիրառել գնահատման ձևեր:	**Ընկալում և հուզական արձագանք**	**Հասկանա և բացատրի** ստեղծագործության գաղափարը, օգտագործված արտահայտչամիջոցները, ցուցաբերի հուզական արձագանք, իր հույզերն ու ապրումները արտահայտի տարբեր ձևերով՝ օգտվելով նոր տեխնոլոգիաներից: Ցուցաբերի վերլուծելու, համադրելու, և համեմատելու հմտություններ:
		Մեկնաբանություն և գնահատում	**Համեմատի և մեկնաբանի** հակադիր կամ նույնանման բնույթի ստեղծագործությունները: **Տարբերի և ցույց տա** հայկական երաժշտության և տարբեր ազգերի երաժշտության բնութագրական առանձնահատկությունները, **դրսևորի** ստեղծագործական և անկախ մտածողություն: Գնահատումը իրականացնի ըստ սահմանված չափանիշների:
Կապակցում	-Սինթեզել և կապել գիտելիքներն ու անձնական փորձը երաժշտական ստեղծագործությունը հասկանալու և ընկալելու համար: -Առավել խորը ընկալման համար գեղարվեստական գաղափարները և ստեղծագործությունները համադրել հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում:	**Երաժշտությունը և նոր տեխնոլոգիաները**	**Օգտվի** համացանցի բազմաթիվ հնարավորություններից սեփական ստեղծագործական մտահղացումները իրականացնելու համար, իր ելույթները ուղեկցի տեսաձայնային միջոցներով: **Զարգացնի** գեղագիտական երաժշտական ճաշակը, **ընդլայնի** ազգային և եվրոպական մշակութային ժառանգության նվաճումների մասին գիտելիքները, նոր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես՝ ուսումնական վիրտուալ այցերի /համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ/ միջոցով: **Դրսևորի** հետաքրքրություն նոր տեխոլոգիաների միջոցով աշխարհի հանրահայտ կատարողների ու նվագախմբերի համերգներին առցանց ներկա լինելու հնարավորության նկատմամբ:
		Երաժշտության պատմություն	**Բացատրի** երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: Հասկանա նրա դերը որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու, ճանաչի մշակութային բազմազանությունը: **Արժևորի** հայ ազգային երաժշտությունը, դառնա նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:
		Երաժշտության դերը և նշանակությունը կյանքում	**Դրսևորի** հատուկ վերաբերմունք՝ իր երկրի, մարզի, քաղաքի մշակութային օջախների գործունեության վերաբերյալ, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս: **Արժևորի** երաժշտության դերն ու նշանակությունը իր կյանքում, կազմակերպի և ակտիվ մասնակցի դպրոցական միջոցառումներին, համերգներին, ձեռք բերի ունկնդրելու փորձ, համերգներ հաճախելու մշակույթ:

Տարրական դպրոց

Առաջին դասարան

Թեմա 1.	Ես և երաժշտությունը /6 0 ժամ/
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ շրջակա աշխարհի հնչյունային բազմազանության՝ բնական և արհեստական ձայների մասին, • Ձևավորել նախնական պատկերացումներ երաժշտության ընդհանուր բովանդակության մասին և կարևորել նրա կապը կյանքի հետ, • Ցույց տալ, որ բնության երևույթները, պատկերները, կյանքից վերցրած իրադարձությունները, մարդկային հույզերը, զգացմունքները իրենց արտացոլումն են գտնում երաժշտության մեջ, • Խթանել ցուցաբերել հուզական արձագանք տարբեր բնույթի երաժշտական ստեղծագործությունների նկատմամբ • Ձևավորել սեր և հետաքրքրություն երաժշտության նկատմամբ • Գործնական աշխատանքների միջոցով ապահովել կոմպոզիտոր, կատարող և ունկնդիր կապի յուրացումը, • Ձևավորել հմտություններ ճիշտ երգեցողության կանոններով երգելու համար • Ակտիվորել ներգրավվել գեղարվեստական գործունեության մեջ:	**Ուղղորդող հարցեր** • Որտեղի՞ց է հայտնվում երաժշտությունը • Ովքե՞ր են այն ստեղծում • Ի՞նչ երաժշտություն ես սիրում • Ի՞նչ տեղ ունի երաժշտությունը քո կյանքում և առօրյայում:
Վերջնարդյունքներ • **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** ունկնդրվող երաժշտական նյութերի միջոցով: • **Ստեղծի** երաժշտական կերպար արտահայտիչ երգեցողության և համապատասխան դիմախաղի միջոցով: • **Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով: • Շարունակի և ավարտի փոքրիկ մեղեդին: • **Երգի** /մենակ կամ խմբով/՝ ներկայացնի հայ ազգային և այլ ազգերի պարզ մանկական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ: • Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը **արտահայտի** հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով:	

- **Բացատրի**, թե, իր առօրյայում երաժշտությունը ինչպիսի դեր է խաղում:

Թեմայի բովանդակությունը	Առաջարկվող գործունեության ձևերը	Ընդհանրական գաղափարներ
• Տարբեր բնույթի և բովանդա-կության երաժշտական ստեղծագործություններ • Բնական և արհեստական ձայներ • Երաժշտությունը, որպես կյանքի անբաժանելի մաս:	• Ունկնդրել, կատարել և հորինել երաժշտություն • Կատարել երաժշտառիթմական և պարային շարժումներ • Բնութագրել և պատմել երաժշտու-թյունից ստացած տպավորություն-ների մասին կամ գույներով ներկա-յացնել դրանք:	• **Անհատներ և հարաբերություններ** Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք: Սովորողը հաղորդակցվելով երաժշտական ստեղ-ծագործությունների հետ, հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչ է իր համար երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտա-կան նախասիրություններ ունի, ինչպե՞ս կարող է ինք-նաարտահայտվել նրա միջոցով: Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների պատկերացումները երաժշտու-թյան մասին, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողները ծանոթանում են այն հնարներին, միջոցներին, որոնցով բացահայտում և արտահայտում են երաժշտական ստեղծագործությունից ստացած իրենց տպավորությունները, զգացումները: Ճանաչելով և ուսումնասիրելով ստեղծագործական տարբեր ժանրեր և ոճեր, հասկանում են, որ ուսումնական գործունեության ընթացքում պետք է կարողանան ստեղծագործաբար արտահայտել իրենց գաղափար-ները, և կյանքում տեսնեն գեղեցիկը, արժևորեն ստեղծարարությունը և գեղագիտությունը, դրանցով զարդարեն և հարստացնեն իրենց կյանքը:

Միջառարկայական կապեր

- Մայրենի- Կարողանա ազատ հաղորդակցվել հայերենով, պատմի իր ընտանիքի, տան, իր զբաղմունքների, զվարճանքների մասին
- Կերպարվեստ- Կարողանա նկարագրել իր և շրջակա աշխարհի գույները և պատկերները
- Շրջակա աշխարհ- Կարողանա նկարագրել իր հույզերը, իր տպավորությունները, իր զգացողությունները շրջակա աշխարհի մասին:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- **S1, S10, S27, S28, S30, S32**

<table>
<tr><th colspan="2">Ենթաթեմա 1.</th><th>Երաժշտական խաղեր և հեքիաթներ /15/ ժամ</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ծանոթացնել երաժշտական խաղերի և հեքիաթների հետ
• Խաղի և հեքիաթի միջոցով ձևավորել պատկերացումներ երաժշտության բնույթի, տեմպի, հնչյունների բարձրության, դինա-միկայի մասին
• Հուզականորեն արձագանքել երաժշտական հեքիաթներին և խաղերին
• Խաղի և հեքիաթի միջոցով ձևավորել հմտություններ երաժշտական արտահայտչամիջոցները զգալու, հասկանալու և բացատրելու համար
• Ձևավորել հմտություններ երաժշտախաղային, հեքիաթային կերպարները նմանողական շարժումներով, արտահայտիչ դիմա-խաղով ներկայացնելու համար:</td><td>Ուղղորդող հարցեր

• Ի՞նչ է խաղը քո կյանքում
• Հաճելի՞ է սովորել խաղալով
• Ինչո՞վ են տարբերվում խաղերը և հեքիաթները երաժշտական խաղերից և հեքիաթներից:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի ունկնդրվող նյութի խաղային և հեքիաթային կերպարների միջոցով, կատարի համապատասխան նմանողական շարժումներ:
• Ստեղծի երաժշտախաղային և հեքիաթային կերպարներ արտահայտիչ երգեցողության և համապատասխան դիմախաղի միջոցով:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով:
• Ստեղծի խաղային իմպրովիզացիաներ
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ ՝ ներկայացնի հայ ազգային և այլ ազգերի պարզ մանկական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ:
• Բնութագրի ստեղծագործությունը, պատմի սեփական զգացողությունների մասին, դրանք արտահայտի գույների միջոցով կամ նկարելով:
• Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը արտահայտի հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• Երաժշտական խաղեր
• Երաժշտական հեքիաթներ
• Խաղային իմպրովիզացիաներ
• Թեմատիկ նկարներ</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Խաղալ երաժշտական խաղեր, կա-տարել նմանողական շարժումներ
• Սովորել և բեմադրել հատվածներ երաժշտական հեքիաթներից կամ ամբողջական հեքիաթներ
• Հորինել երաժշտական խաղեր կամ մեղեդի իրենց սիրած հեքիաթի որևէ հերոսի համար:
• Երաժշտական խաղային և հեքիաթա-յին կերպարներից ստացած տպավո-րությունները ներկայացնել գույներով</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Այս առումով կարևոր է, որ սովորողը հասկանա, թե ո՛վ է ինքը, ինչ է իր համար երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կա-րող է ինքնաարտահայտվել երաժշտական խաղերի, հեքիաթների, խաղային իմպրովիզացիաների միջոցով: Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների պատ-կերացումները երաժշտության մասին, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում:</td></tr>
</table>

	կամ նկարելով:	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողները երաժշտական խաղերի, խաղային իմպրովիզացիաների, երաժշտական հեքիաթային կերպարների միջոցով դրսևորում են իրենց ստեղծագործական հմտությունները և դերասանական հնարները, բացահայտում և արտահայտում ենք գաղափարներ, զգացմունքներ, բնության երևույթներ և այլն:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**- Կարողանա ազատ հաղորդակցվել հայերենով, հասկանալ և պատմել երաժշտական հեքիաթների և մանկական խաղերի բովանդակությունը:
- **Կերպարվեստ**-Կարողանա նկարել պատկերներ խաղերից կամ հեքիաթային կերպարների նկարներ
- **Ֆիզկուլտուրա**-Երաժշտական խաղերի ընթացքում կիրառել սպորտային խաղերի տարրեր:
- **Թատրոն**-Կարողանա իրականացնել երաժշտական խաղերի և հեքիաթների բեմադրություն
- **Տեխնոլոգիա**-Կարողանա պատրաստել խաղերի և հեքիաթների պարագաներ:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- S1, S10, S27, S28, S30, S32

Ենթաթեմա 2.	Ինչից է կառուցվում երաժշտությունը/ երաժշտական այբուբեն 15 ժամ/
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ երաժշտական հնչյունների, նրանց տևողության և բարձրության մասին • Ձևավորել պատկերացումներ ,,մեղեդու՛՛ որպես երաժշտական ստեղծագործության իմաստըն արտահայտող հասկացության մասին • Ձևավորել հմտություններ ձեռքի նշաններով երգեցողության մասին • Ձևավորել հմտություններ ստեղծագործությունների բնութագրական գծերը որոշելու և տարբերելու համար:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ինչի՞ց է կառուցվում երաժշտությունը • Ո՞րն է երաժշտության այբուբենը • Ինչպե՞ս են երաժշտական հնչյունները վերածվում հնչող երաժշտության • Ի՞նչ է նշանակում մեղեդի • Ո՞րտեղից է այն հայտնվում • Իսկ դու կարո՞ղ ես հորինել մեղեդի

Վերջնարդյունքներ

- **Իմանա** նոտաների անունները և ձեռքի նշաններով երգի դրանք
- Երաժշտական նյութը **ներկայացնի** համապատասխան ռիթմական նվագակցությամբ՝ ծափերով, ճտտոցներով, դոփյուններով:
- **Մեկնաբանի** ստեղծագործության բովանդակությունը, ներկայացնի իր տպավորություններն ու զգացողությունները նաև գույներով կամ նկարելով, նշի ստեղծագործության բնույթը, տեմպը, դինամիկան:
- Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը **արտահայտի** հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով:

- **Շարունակի և ավարտի** փոքրիկ մեղեդին:

Թեմայի բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Տարբեր բնույթի և բովանդակության երաժշտական ստեղծագործություններ, ունկնդրման և կատարման համար: • Երկար և կարճ, բարձր և ցածր, ուժեղ և մեղմ հնչյուններ, • Ձեռքի նշաններ:	• Գործնական աշխատանքի միջոցով ներկայացնել երաժշտական հնչյունները, նրանց տևողությունը, բարձրությունը, ուժգնությունը • Ունկնդրվող և կատարվող ստեղծագործությունների միջոցով բացատրել մեղեդի և նվագակցություն հասկացությունները, դրանց բնույթը, բովանդակությունը, տեմբրը, ռեգիստրը • Ծանոթացնել ձեռքի նշաններին: • Ձեռքի նշաններով երգել հնչյունաշարի ձայնաստիճանները:	**Համակարգեր և մոդելներ:** Երաժշտական հնչյունները ըստ իրենց բարձրության միմյանց հետ գտնվում են որոշակի հարաբերակցության մեջ, այսինքն միասին վերցրած կազմում են համակարգ: Երաժշտական համակարգի հնչյունները ըստ բարձրության հաջորդականորեն դասավորված կոչվում են հնչյունաշար, որի աստիճանները յոթն են,, որոնք ունեն վանկային և տառային անուններ՝ դո, ռե, մի, ֆա…

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**- Կարողանա ներկացացնել Հայոց այբուբենը, հնչյունները, տառերը և համեմատել նոտաների հետ
- **Կերպարվեստ**- Կարողանա ներկայացնել կերպարվեստի տարրերը՝ գույնը, գիծը, նյութը և այլն:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- S1, S10, S27, S28, S30, S32

Ենթաթեմա 3.	**Իմ սիրելի տոները և երաժշտությունը /15/ ժամ**
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ կյանքի ուրախությունների, տոնակատարությունների և երաժշտության կապի մասին • Ձևավորել հմտություններ այդ կապը տեսնելու, բացատրելու և կարևորելու համար • Դրսևորել գնահատողական վերաբերմունք երաժշտության նկատմամբ • Արժևորել երաժշտության նշանակությունը իր կյանքումը:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ո՞ր տոներն են ամենակարևորը քո կյանքում • Ի՞նչ դեր ունի երաժշտությունը այդ տոնակատարությունների ընթացքում • Կարո՞ղ ես դրանք անցկացնել առանց երաժշտության:

Վերջնարդյունքներ

- **Հաղորդակցվի և ինքնարտահայտվի** ունկնդրվող նյութի միջոցով:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/՝ ներկայացնի հայ ազգային և այլ ազգերի պարզ մանկական տոնական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ:
- Երաժշտական նյութը **ներկայացնի** համապատասխան ռիթմական նվագակցությամբ՝ ծափերով, ճտտոցներով, դոփյուններով:
- **Բացատրի,** թե համացանցը ինչպես է օգնում իրեն ավելի հաճախ հաղորդակցվել երաժշտության հետ:
- **Ստեղծի** տոնական երգերի և ունկնդրվող ստեղծագործությունների շարք, ձայնագրի և օգտագործի տոների ժամանակ
- **Բացատրի**, թե, իր առօրյայում երաժշտությունը ինչպիսի դեր է խաղում:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Տոնական երգեր • Ունկնդրվող ուրախ, պարային և տոնական ստեղծագործություններ:	• Ուսուցանել տոնական երգեր • Ունկնդրել ուրախ երգային և պարային ստեղծագործություններ • Բացատրել դրանց տրամադրությունները և մեկնաբանել, թե ինչու են տոնակատարությունները ուղեկցվում հենց այդպիսի ստեղծագործություններով:	• **Անհատներ և հարաբերություններ** Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք: Սովորողը երաժշտության հետ հաղորդակցվելով հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչ է իր համար երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է տոնական օրերին ինքնարտահայտվել մանկական ուրախ երգերի ու պարեղանակների միջոցով: Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների պատկերացումները երաժշտության մասին, ինչպես է կարողանում իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, հասկանա, որ երաժշտությունը իր կյանքի անբաժանելի մասն է:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**- Կարողանա ազատ հաղորդակցվել հայերենով, պատմել, թե ինչպես են ընթանում իրենց ընտանեկան, ծիսական և պետական տոները
- **Ես և շրջակա**- Կարողանա ազատ հաղորդակցվել հայերենով և ներկայացնել, այդ տոների մասնակիցներին՝ իր ընկերներին, հարազատներին:
- **Կերպարվեստ**- Կարողանա պատրաստել տոնական նկարներ
- **Տեխնոլոգիա**- Կարողանա պատրաստում տոնական նվերներ:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- S1, S10, S16, S18, S27, S28, S30, S32

Երկրորդ դասարան

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմա 1.</td><td>Երաժշտության պարզ ու մատչելի տեսակները /8 ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել գիտելիքներ երաժշտության ամենապարզ տեսակների մասին
• Ձևավորել հմտություններ դրանք ունկնդրելու, կատարելու և ներկայացնելու համար
• Ձևավորել հմտություններ դրանք բնութագրելու, մեկնաբանելու համար:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Երաժշտության ի՞նչ տեսակներ գիտես
• Ո՞րն է դրանցից քեզ համար ավելի սիրելի:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի ունկնդրվող նյութի միջոցով: Ճանաչի երաժշտության պարզ տեսակները:
• Ստեղծի երաժշտական կերպար արտահայտիչ երգեցողության և համապատասխան դիմախաղի միջոցով:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ ՝ ներկայացնի հայ ազգային և այլ ազգերի պարզ մանկական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ, արտահայտիչ:
• Մեկնաբանի ստեղծագործության բովանդակությունը, իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի գույներով կամ նկարելով, նշի ստեղծագործության տեսակը, բնույթը, տեմպը, դինամիկան:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Երգեր, պարեր, քայլերգեր
• Դրանց տեսակները</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսուցանել բազմաբնույթ մանկական երգեր, պարեր, քայլերգեր
• Ունկնդրել տարբեր տեսակի երգեր, պարեր, քայլերգեր, բնութագրել և մեկնաբանել
• Կատարել երաժշտառիթմական կամ պարային շարժումներ
• Ստեղծել փոքրիկ իմպրովիզացիաներ:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Օրինաչափություն
Օրինաչափությունը տեսնելու և ճանաչելու առաջին քայլերից մեկը դասակարգումն է, որն իրականացվում է նմանությունների ու տարբերությունների բացահայտման արդյունքում: Սովորողը ուսումնասիրելով երաժշտության պարզ տեսակները, սկսում է դրանք դասակարգել, զգալ և ցույց տալ դրանց նմանությունները, տարբերությունները:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Մայրենի-Գրագետ ու կապակցված խոսքով ներկայացնել գրականության պարզ տեսակները և համեմատել երաժշտության հետ:
• Պարարվեստ- սովորել պարզ պարային շարժումներ
• Ֆիզկուլտուրա-երաժշտության ուղեկցությամբ քայլել հավասար և համաչափ քայլով:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ
• S1, S10, S27, S28, S30, S32</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Թեմա 2.</th><th colspan="2">Ուր են տանում երգը, պարը, քայլերգը/8 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ երգի, պարի քայլերգի զարգացման վերաբերյալ
• Ձևավորել պատկերացումներ օպերայի, բալետի և սիմֆոնիայի վերաբերյալ
• Ձևավորել հմտություններ օպերայից, բալետից, սիմֆոնիայից փոքրիկ հատվածներ լսելու և ընկալելու համար
• Ձևավորել և զարգացնել երգը, պարը, քայլերգը օպերայում, բալետում և սիմֆոնիայում լսելու և ճանաչելու կարողություն
• Ձևավորել հատուկ վերաբերմունք՝ սեր և հետաքրքրասիրություն օպերայի, բալետի և սիմֆոնիայի նկատմամբ:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Երևանում որտե՞ղ է գտնվում օպերայի և բալետի թատրոնի շենքը
• Լսե՞լ ես օպերայի, բալետի, սիմֆոնիայի մասին
• Տեղյա՞կ ես, թե ինչ նվագախումբ է նվագում այնտեղ
• Ի՞նչ նվագարաններ են նվագում այդ նվագախմբում:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի ունկնդրվող նյութի միջոցով, կատարի կերպարին համապատասխան նմանողական շարժումներ
• Ստեղծի երաժշտական կերպար արտահայտիչ երգեցողության և համապատասխան դիմախաղի միջոցով:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, և ռիթմական նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ ներկայացնի հայկական մանկական օպերաներից հատվածներ՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ, արտահայտիչ:
• Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը արտահայտի հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով:
• Բնութագրի ստեղծագործության իմաստը, սեփական զգացողություններն արտահայտի գույների միջոցով կամ նկարելով: Բացատրի իր և դասընկերների աշխատանքերի լավ և վատ կողմերը:
• Բացատրի, թե համացանցը ինչպես է օգնում իրեն ավելի հաճախակի հաղորդակցվել երաժշտական ստեղծագործությունների հետ:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Հատվածներ մանկական օպե-րաներից, բալետներից, սիմֆոնիա-ներից /որտեղ առկա են երգի, պարի, քայլերգի տեսակները/,
• Սիմֆոնիկ նվագախմբի նվագա-րանները:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ունկնդրել մանկական օպերաներից, բալետներից, սիմֆոնիաներից փոքրիկ հատվածներ և ներկայացնել երգի, պարի և քայլերգի զարգացումը, ձևափոխությունները
• Կատարել օպերաներից փոքրիկ հատվածներ
• Ներկայացնել սիմֆոնիկ նվագախմբի նվագարանները
• Կատարել մանկական օպերայի հերոսների երգերը և նմանողական շարժումները</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Օրինաչափություն

Օրինաչափությունը տեսնելու և ճանաչելու առաջին քայլերից մեկը դասակարգումն է, որն իրականացվում է նմանությունների ու տարբերությունների բացահայտ-ման արդյունքում: Սովորողը ուսումնասիրելով երաժշ-տության պարզ տեսակները, սկսում է դրանք դասակարգել, զգալ և ցույց տալ դրանց նմանությունները, տարբերությունները և դրանց զարգացումը:

• Անհատական և մշակութային արտահայտում
Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը:
Ուսումնասիրելով երաժշտական ստեղծագործությունը,</td></tr>
</table>

	• Նկարել երաժշտությունից ստացած տպավորությունները	սովորողը հասկանում է, որ երաժշտության պարզ տեսակները վերաճում և դառնում են մեծ կտավի ստեղծագործություններ ,բնութագրում են դրանք, ցուցա բերում հուզական արձագանք, սեփական զգացողություններն արտահայտում գույների միջոցով կամ նկարելով, արժևորում են գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Միջառարկայական կապեր

- **Կերպարվեստ**- Կարողանա ստեղծել օպերային հերոսների նկարները, կամ նկարչական ձևավորում
- **Տեխնոլոգիա**- Կարողանա պատրաստել թեմատիկ հերոսների տիկնիկներին
- **Թատրոն**- Կարողանա բեմադրել օպերաներից հատվածներ:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- **S1, S10, S16, S27, S28, S30, S32**

Թեմա 3.	**Երաժշտությունը իմ սիրած մուլտֆիլմերում /8 ժամ/**
Նպատակներ • Ծանոթացնել մուլտֆիլմերի երաժշտությանը • Ձևավորել պատկերացումներ մուլտֆիլմերի երաժշտության դերի և նշանակության մասին • Ուսուցանել երգերը, դիտել տեսագրությունը և ունկնդրել մուլտֆիլմերի երաժշտությունը • Ձևավորել հմտություններ երաժշտությունը բնութագրելու, մեկնաբանելու և իր տպավորությունները խոսքով կամ նկարելով արտահայտելու համար:	**Ուղղորդող հարցեր** • Պե՞տք է արդյոք երաժշտությունը մուլտֆիլմերում • Ո՞ր մուլտֆիլմերի երաժշտությունն ես սիրում • Հետաքրքիր կլինի՞ մուլտֆիլմը դիտել առանց երաժշտության:

Վերջնարդյունքներ

- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** ունկնդրվող նյութի միջոցով, կատարի կերպարին համապատասխան նմանողական շարժումներ
- **Ստեղծի** երաժշտական կերպար արտահայտիչ երգեցողության և համապատասխան դիմախաղի միջոցով:
- **Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, ,,բնական,, և ռիթմական նվագարաններով՝ ձեռքերով, ոտքերով:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ներկայացնի հայկական և այլ ազգերի մուլտֆիլմերից երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով, շնչառությամբ, հստակ առոգանությամբ, արտահայտիչ:
- Մեղեդու տրամադրությունը, բնույթը **արտահայտի** հույզերով, երգելով, պարելով կամ ռիթմական շարժումներով:
- **Բնութագրի** ստեղծագործության իմաստը, սեփական զգացողություններն արտահայտի գույների միջոցով կամ նկարելով: Բացատրի իր և դասընկերների աշխատանքերի լավ և վատ կողմերը:
- **Բացատրի,** թե համացանցը ինչպես է օգնում իրեն ավելի հաճախակի հաղորդակցվել մուլտֆիլմերի և դրանց երաժշտության հետ:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Հայկական և արտասահմանյան	• Դիտել կամ ունկնդրել հայկական և	• **Անհատական և մշակութային արտահայտում**

մուլտֆիլմեր, դրանց երգերը և երաժշտությունը • Դրանց առանձնահատկություն-ները և համապատաս-խանությունը ֆիլմի կերպարին:	այլ մուլտֆիլմերի երաժշտություններ • Կատարել երգեր մուլտֆիլմերից, կատարելով երաժշտառիթմական, պարային կամ նմանողական շարժումներ • Բացատրել դրանց բնույթը, տրամադրությունը, • Նկարել երաժշտությունից ստացած տպավորությունները:	Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Ուսումնասիրելով մուլտֆիլմերի երաժշտությունը, սովո-րողը հասկանում է, որ, դրանք առանց երաժշտության հետաքրքիր չեն լինի: Բնութագրում են երաժշտությունը, ցուցաբերում հուզական արձագանք, սեփական զգացո-ղություններն արտահայտում գույների միջոցով կամ նկարելով, արժևորում են գեղագիտությունը և ստեղծա-րարությունը:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**-Կարողանա գրագետ հայերենով ներկայացնել հեքիաթների և մուլտֆիլմերի գրական կերպարների համապատասխանությունը երաժշտությանը
- **Թատրոն**- Կարողանա կատարել կերպարների նմանողական շարժումներ
- **Կերպարվեստ**- Կարողանա նկարել մուլտֆիլմերի հերոսներին կամ թեմատիկ նկարազարդումներ կատարի
- **Տեխնոլոգիա** -Կարողանա մուլտֆիլմերի հերոսների կերպարներով խաղալիքներ պատրաստել:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

S1, S10, S16, S27, S28, S30, S32

Թեմա 4.	**Երաժշտական արտահայտչամիջոցներ՝ տեմպ, ռիթմ, տեմբր, դինամիկա, ռեգիստր և այլն /8 ժամ/**
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ և գիտելիքներ երաժշտական արտահայտչա-միջոցների մասին • Ձևավորել հմտություններ դրանք ճանաչելու, տարբերելու և մեկնաբանելու համար • Ձևավորել հմտություններ երաժշտական ստեղծագործության մեջ արտահայտչամիջոցները զգալու, ընկալելու և ներկայացնելու համար: • Արժևորել արտահայտչամիջոցների դերը ստեղծագործության մեջ:	**Հիմնական հարցեր** • Ինչպե՞ս է կոմպոզիտորը ստեղծում որևէ երաժշ-տական ստեղծագործություն • Դու կարո՞ղ ես մի քանի արտահայտչամիջոցներով ստեղծել փոքրիկ երգ կամ մեղեդի:

Վերջնարդյունքներ

- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** ունկնդրվող նյութի միջոցով, կատարի համապատասխան նմանողական շարժումներ, ներկայացնի արտահայտչամիջոցները:
- **Ստեղծի** փոքրիկ մեղեդի տրված արտահայտչամիջոցներով:
- **Մեկնաբանի** ստեղծագործության բովանդակությունը, իր տպավորություններն ու զգացողությունները, նշի արտայատչամիջոցները՝ բնույթը, տեմպը, դինամիկան, ռեգիստրը:
- **Բնութագրի** ստեղծագործության իմաստը, սեփական զգացողություններն արտահայտի գույների միջոցով կամ նկարելով:

<table>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
Տարբեր բնույթի, տեսակի ստեղծագործություններ և դրանց արտահայտչամիջոցները:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
Ունկնդրել տարբեր բնույթի երաժշտական ստեղծագործություններ և որոշել արտահայտչամիջոցները
Կատարել տարբեր երգեր գիտակցաբար փոփոխելով արտահայ-տչամիջոցները
Հուզականորեն արձագանքել երաժշտական ստեղծագործությանը և կատարել ռիթմական կամ պարային շարժումներ:
Տրված արտահայտչամիջոցներով ստեղծել փոքրիկ մեղեդի:</td></tr>
<tr><td>Ընդհանրական գաղափարներ
Պատճառ և հետևանք

Սովորողը հասկանում է, ստեղծագործության բովանդակության և երաժշտական արտահայտչամիջոցների պատճառահետևանքային կապը, որ ստեղծագործության բովանդակությունից է բխում օգտագործված արտահայտչամիջոցների ընտրությունը, և դրանց փոփոխման արդյունքում կարող ենք ստանալ ամբողջովին ուրիշ բնույթի և տրամադրության ստեղծագործություն:</td><td>Միջառարկայական կապեր՝
Մայրենի-Կարողանա գրագետ հայերենով ներկայացնել խոսքային արտահայտչամիջոցներ՝ շեշտ, բացականչություն հարցական, առոգանություն…
Կերպարվեստ- Կարողանա ներկայացնել կերպարվեստի արտահայտչամիջոցները՝ գունապնակ, գծի տեսակներ, նյութերի տեսակներ…
Թատրոն- Կարողանա ներկայացնել թատերական արվեստ արտահայտչամիջոցները՝ դիմախաղ, մարմնի շարժումներ, ձայնի երանգներ և այլն:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ
S1, S10, S16, S27, S28, S30, S32</td></tr>
</table>

Երրորդ դասարան

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմա 1.</td><td>**Ինտոնացիա՝ նկարագրական և արտահայտչական երաժշտություն /8 ժամ/**</td></tr>
<tr><td colspan="2">**Նպատակներ**
• Ձևավորել պատկերացումներ արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաների մասին
• Ձևավորել հմտություններ ճանաչելու և տարբերելու արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաները
• Երաժշտության ունկնդրման, կատարման և մեկնաբանման ընթացքում ներկայացնել նրա արտահայտչական կամ նկարագրական բնույթը:
• Երաժշտությունից ստացած տպավորությունները ներկայացնել գույներով կամ փոքրիկ պատմվածքով:</td><td>**Ուղղորդող հարցեր**
• Ինչի՞ մասին է պատմում երաժշտությունը
• Ի՞նչ միջոցներով է արտահայտում և նկարագրում երաժշտությունը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">**Վերջնարդյունքներ**
• **Ստեղծի** խաղային և հեքիաթային կերպարներ արտահայտիչ երգեցողության և դերասանական հնարների միջոցով:
• **Տարբերի և ցույց տա** արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաները:
• **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաների միջոցով և ճանաչի դրանք: Բեմականացնի մանկական օպերաներից հատվածներ և **ստեղծի** հետաքրքիր երաժշտական կերպարներ:
• **Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն ,,բնական՛՛ և ռիթմական նվագարաններով:
• Տրված քառատողով **հորինի** ռիթմական պատկեր և մեղեդի:
• **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական և կոմպոզիտորական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ,
• **Նկարագրի** ստեղծագործությունից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
• **Համեմատի և բացատրի** հակադիր բնույթի ստեղծագործությունները:
• **Արժևորի** կյանքի ու երաժշտության կապը:</td></tr>
<tr><td>**Թեմայի բովանդակություն**
• Բազմաբնույթ երգեր և ունկնդրվող ստեղծագործություններ արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաներով՝ ստեղծագործություններ, որոնք նկարագրում են բնության պատկերներ, երևույթներ և ստեղծագործություն-</td><td>**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**
• Ունկնդրել բազմաբնույթ երաժշտական ստեղծագործություններ, մեկնաբանել դրանց բնույթն ու իմաստը
• Երգել բազմաբնույթ ստեղծագործություններ և մեկնաբանել բնույթը
• Կատարումները ուղեկցել երաժշտառիթմական և պարային շար-</td><td>**Ընդհանրական գաղափարներ**
• **Անհատներ և հարաբերություններ**
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Հաղորդակցվելով երաժշտական ստեղծագործությունների հետ սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչ է իր համար երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է ինքնաարտահայտվել երաժշտության</td></tr>
</table>

ներ, որոնք արտահայտում են մարդկային զգացողություններ, տրամադրություն և այլն:	ժումներով, հիմնավորել դրանք • Ստեղծել փոքրիկ ինպրովիզացիաներ արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաներով:	միջոցով: Արժևորում է երաժշտության և կյանքի կապը, հասկանում է, որ երաժշտությունը կարող է նկարագրել բնության պատկերներ և երևույթներ և արտահայտել մարդկային հույզեր ու զգացմունք-ներ:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**-Կարողանա ներկայացնել հեքիաթի կամ պատմվածքի նկարագրական կամ արտահայտչական մասերը
- **Կերպարվեստ**- Կարողանա ներկայացնել կերպարվեստի նկարագրող և կամ արտահայտող ժանրերը՝ բնանկարներ, նատյուրմորտներ, դիմանկարներ
- **Թատրոն**- Կարողանա ներկայացնել գրական ստեղծագործության նկարագրական և արտահայտչական մասերը:

Կապը հարակրթական տարրական ծրագրի շրջանավարտի ուսումնառության ակնկալվող արդյունքների հետ
S1, S10, S16, S17, S18, S19, S24, S27, S28, S30, S32

Թեմա 2.	Խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաներ /8 ժամ/
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ երաժշտական խոսքի վերաբերյալ • Տալ գիտելիքներ երաժշտական խոսքի տարրերի մասին՝ մոտիվ, ֆրազ, նախադասու-թյուն, պարբերություն • Համեմատել երաժշտական և գրական խոսքը ու նրանց տարրերը:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ի՞նչ է նշանակում ,,երաժշտական լեզու՛ • ՛Կարո՞ղ է լինել խոսքը երաժշտական

Վերջնարդյունքներ

- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաների միջոցով և ճանաչի դրանք:
- **Համեմատի** գրական և երաժշտական խոսքը
- **Ստեղծի** խաղային և հեքիաթային կերպարներ արտահայտիչ երգեցողության միջոցով, կատարի շնչառություն ըստ ֆրազների:
- **Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն ,,բնական՛՛ և ռիթմական նվագարաններով:
- Ձեռքի նշաններով **կատարի** երկձայն մեղեդիներ:
- **Նկարագրի** ստեղծագործությունից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնա-գիտական եզրույթներ:
- **Համեմատի** ժամանակակից, նաև նոր տեխնոլոգիաներով ստեղծված և դասական մի քանի ստեղծագործություններ, ընդգծի ընդհանրու-թյուններն ու առանձնահատկությունները և հիմնավորի իր նախասիրությունները:
- **Դրսևորի** հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:

Թեմայի բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական գաղափարներ
• Տարբեր բնույթի երգեր, երաժշտական ստեղծագործություններ:	• Ունկնդրել և կատարել տարբներ բնույ-թի երգեր և երաժշտական ստեղծագոր-	• Օրինաչափություններ Օրինաչափությունը տեսնելու և ճանաչելու

<table>
<tr>
<td>

- Երաժշտական և գրական խոսք:

</td>
<td>

ծություններ

- Որոշել երաժշտական խոսքի տարրերը՝ մոտիվ, ֆրազ, նախադասություն, պարբերություն
- Որոշել երաժշտական ֆրազները լսողությամբ և նոտաներով, երգերի կատարման ընթացքում շնչել ըստ ֆրազների

Համեմատել երաժշտական և գրական խոսքը, նրանց տարրերը, նշել ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները:

</td>
<td>առաջին քայլերից մեկը դասակարգումն է, որն իրականացվում է նմանությունների ու տարբերությունների բացահայտման արդյունքում: Օրինակ՝ սովորողները հասկանում են, որ խոսակցական և երաժշտական լեզուների զարգացման օրինաչափությունները նման են իրար: Նա համեմատում է գրական և երաժշտական խոսքերը, ցույց է տալիս ընդհանրությունները՝ ռիթմը, շեշտը, մոտիվը, ֆրազը նախադասությունը, պարբերությունը առոգանությունը և արտահայտչամիջոցների առանձնահատկությունները:</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**-Կարողանա գրագետ խոսքով բացատրել գրական խոսքի և երաժշտական խոսքի ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները:

</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">

Կապը ՀՊՉ-ի վերջնարդյունքների հետ

- **S1, S10, S16, S17, S18, S19, S24, S27, S28, S30, S32**

</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Թեմա 3.</td>
<td>Ժողովրդական ծեսեր /8 ժամ/</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">

Նպատակներ

- Ձևավորել պատկերացումներ ժողովրդական ծեսերի մասին
- Ձևավորել գիտելիքներ դրանց նպատակների, բովանդակության, կառուցվածքի և իրականացման վերաբերյալ
- Կատարել ծեսերի ընթացքում կատարվող երգերը, խմբերգերը, շուրջպարերը և խաղերը
- Դրսևորել հետաքրքրություն ժողովրդական ծեսերում խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաների նկատմամբ
- Բեմականացնել ծեսերը և արժևորել ժողովրդական ավանդույթները:

</td>
<td>

Ուղղորդող հարցեր

- Ի՞նչ է նշանակում ժողովրդական ծես
- Ձեր ընտանիքում նշու՞մ եք որևէ ծես, կամ ծիսական արարողություն:

</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">

Վ երջնարդյունքներ

- **Ճանաչի և ներկայացնի** ժողովրդական ծիսական երաժշտությունը
- **Ստեղծի** կերպարներ ժողովրդական ծեսերից արտահայտիչ երգեցողության և դերասանական հնարների միջոցով:
- **Բեմականացնի** ժողովրդական ծեսերից հատվածներ և **ստեղծի** հետաքրքրաշարժ երաժշտական կերպարներ:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական տարբեր ծեսերի երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ
- **Բացատրի** ծեսերի բովանդակությունը, կառուցվածքը, **ներկայացման** ձևը, ցուցաբերի հուզական արձագանք,
- **Վերլուծի** դրանք, մեկնաբանի խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաները, կատարի ծեսին համապատասխան պարեր և շուրջպարեր,

</td>
</tr>
</table>

մեկնաբանի դրանց իմաստը։ • **Նկարագրի** ծիսական ավանդույթների փոփոխությունները տարբեր դարաշրջաններում • **Բացատրի ժողովրդական ծեսերի** դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում, բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը։		
Թեմայի բովանդակությունը • Հայ ժողովրդական ծեսեր • Խոսակցական և երաժշտական ինտոնացիաները ժողովրդական ծեսերում • Ժողովրդական ավանդույթներ, տոնախմբություններ։	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր** • Ուսումնասիրել ժողովրդական ծեսերը • Բացատրել ժողովրդական ավանդույթները և դրանց նպատակը • Սովորել և կատարել տարբեր ծիսական երգեր, պարերգեր, շուրջպարեր և խաղեր • Նկարագրել դրանցից ստացած տպավորությունները և ներկայացնել գույներով կամ նկարելով • Բեմադրել ծեսերից հատվածներ • Արժևորել ժողովրդական արվեստը	**Ընդհանրական գաղափարներ** **Անհատներ և հարաբերություններ** Ո՞վ եմ ես։ Ո՞վ ենք մենք։ Հաղորդակցվելով ազգային արվեստի ավանդույթներին, ժողովրդական ծեսերին սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչ արմատներ ունի, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է ինքնաարտահայտվել ազգային ծիսական երգերի միջոցով։ Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների պատկերացումները երաժշտության մասին, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով ինչ դեր ունի այն իր կյանքում։ Կարևոր է հասկանա, որ երաժշտությունը իր կյանքի անբաժանելի մասն է։ • **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը։ Մասնակցելով ծիսական արարողությունների բեմադրմանը սովորողը դրսևորում է ստեղծագործական հմտություններ, ներկայացնելով ազգային ավանդույթները յուրովի մեկնաբանությամբ՝ դերասանական հնարներով, ազգային պարերով, խաղերով և այլն։
Միջառարկայական կապեր • **Մայրենի-** Գրագետ կապակցված խոսքով ներկայացնի հայ ժողովրդական ավանդույթները, ծեսերը • **Կերպարվեստ**- Կարողանա ստեղծել և ձևավորել ծիսական պարագաներ • **Ես և շրջակա-** Կարողանա ներկայացնել բնության զարթոնքի և ժողովրդական ծեսի կապը		

- **Հայ ժողովրդի պատմություն-** Կարողանա պատմել հայ ժողովրդական ծեսերի և ավանդույթների մասին
- **Տեխնոլոգիա-** Կարողանա պատրաստել ծիսական հագուստներ և պարագաներ:

Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- **S1, S10, S16, S17, S18, S19, S24, S27, S28, S30, S32**

Թեմա 4.	Մանկական օպերաներ /10 /
Նպատակներ • Ծանոթացնել մանկական օպերաների հետ • Ձևավորել պատկերացումներ օպերային թատրոնի մասին • Ծանոթացնել Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի և աշխարհի հանրահայտ օպերային թատրոնների հետ /առցանց/ • Ձևավորել հմտություններ թատրոններում պատշաճ վարքագիծ և պահվածք դրսևորելու համար • Կատարել ուսումնասիրություններ:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ո՞րն է մանկական օպերան • Ի՞նչ տրամադրություն է փոխանցում մանկական օպերան • Ի՞նչ է նշանակում թատրոն, • Թատրոնի ի՞նչ տեսակներ գիտես: • Ինչպե՞ս պիտի քեզ պահես թատրոնում

Վերջնարդյունքներ

- **Բեմականացնի և ստեղծի** խաղային և հեքիաթային կերպարներ մանկական օպերաներից արտահայտիչ երգեցողության և դերասանական հնարների միջոցով:
- **Ստեղծի** երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվազակցություն ,,բնական՛՛ և ռիթմական նվազարաններով:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ հատվածներ մանկական օպերաներից՝ ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ, հետևելով խմբավարի շարժումներին:
- **Նկարագրի** ստեղծագործությունից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
- **Բացատրի** ստեղծագործության բովանդակությունը, ցուցաբերի հուզական արձագանք, **մեկնաբանի** սեփական զգացողությունները: **Համեմատի և բացատրի** հակադիր բնույթի ստեղծագործությունները:
- **Համեմատի** ժամանակակից, նաև նոր տեխնոլոգիաներով ստեղծված և դասական մի քանի ստեղծագործություններ, ընդգծի ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները և հիմնավորի իր նախասիրությունները:
- **Դրսևորի** հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:
- **Արժևորի** օպերային արվեստը և դրսևորի պատշաճ վերաբերմունք:

Թեմայի բովանդակությունը	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհարական գաղափարներ
• Հայկական և այլ ազգերի մանկական օպերաներ • Աշխարհի հանրահայտ օպերային թատրոններ	• Ունկնդրել /նաև դիտել տեսագրություններ/ և արտահայտիչ կատարել մանկական օպերաներից հատվածներ • Բնութագրել, մեկնաբանել երաժշտությունը և կատարել համա-	• **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Հաղորդակցվելով մանկական օպերաների հետ սովորողը դրսևորում է ստեղծագործական մոտեցումներ, երևակայություն, որի միջոցով ներկայացնում է տվյալ երաժշտական կերպարը իր պատկերացումներով:

<table>
<tr><td></td><td>պատասխան երաժշտառիթմական կամ պարային շարժումներ
• Բեմադրել հատվածներ մանկական օպերաներից
• Զարգացնել երաժշտական ստեղծագործության նկատմամաբ հետաքրքրություն և հուզական արձագանք
• Նկարել կամ ներկայացնել իրենց տպավորությունները փոքրիկ պատմվածով:
• Այցելել օպերային թատրոն:</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Մայրենի-Ուսումնասիրել մանկական օպերաների լիբրետտոները
• Թատրոն- Բեմադրել մանկական օպերաներից հատվածներ
• Կերպարվեստ- Նկարագրել մանկական օպերաների բեմական ձևավորումները
• Տեխնոլոգիա- պատրաստել համապատասխան հագուստներ և պարագաներ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ
• S1, S10, S12, S15, S16, S17, S18, S19, S22, S24, S27, S28, S30, S32</td></tr>
</table>

Չորրորդ դասարան

<table>
<tr><th colspan="2">Թեմա 1.</th><th>Հայ ազգային երաժշտություն /20 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ հայ ազգային երաժշտության, նրա տեսակների և առանձնահատկությունների մասին
• Ձևավորել պատկերացումներ հայ ազգային նվագարանների և նվագախմբերի մասին,
• Ձևավորել սեր և հետաքրքրություն ազգային երաժշտության նկատմամբ
• Ձևավորել հմտություններ ազգային երաժշտության տեսակները և նրանց առանձնահատկություններն իմանալու, ճանաչելու և տարբերելու համար
• Ձևավորել գիտելիքներ հայ ժամանակակից երաժշտության մասին
• Արժևորել ազգային երաժշտությունը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ է նշանակում ազգային երաժշտություն
• Ի՞նչ նշանակություն ունի ազգային երաժշտությունը քո կյանքում
• Ազգային երաժշտության ո՞ր տեսակն է քեզ ավելի հոգեհարազատ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի հետաքրքիր երաժշտական կերպարներ արտահայտիչ երգեցողության և դերասանական հնարների միջոցով:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ հայ ժողովրդական և կոմպոզիտորական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Կատարումը ուղեկցի պարային կամ ռիթմական շարժումներով
• Նկարագրի ազգային երաժշտությունից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ և նոր տեխնոլոգիաներ:
• Վերլուծի ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերըն ու ապրումները, հիմնավորի կատարած ռիթմական կամ պարային շարժումները:
• Ցուցաբերի հուզական արձագանք հայ ազգային երաժշտության նկատմամբ, համեմատի և բացատրի հակադիր բնույթի ստեղծագործությունները: Տարբերի և ցույց տա արտահայտչական և նկարագրական ինտոնացիաները:
• Համեմատի հայ ժամանակակից, նաև նոր տեխնոլոգիաներով ստեղծված և դասական մի քանի ստեղծագործություններ, ընդգծի ընդհանրությունններն ու առանձնահատկությունները և հիմնավորի իր նախասիրությունները:
• Դրսևորի հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում:
• Բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• Հայ ազգային երաժշտություն
• Հայ ժողովրդական ծիսական երգեր, պարեր ու խաղեր
• Հայ հոգևոր երգեր
• Հայ կոմպոզիտորական երգեր
• Ժամանակակից երաժշտական</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել հայ ազգային երաժշտությունը
• Սովորել և կատարել հայ ժողովրդական , ծիսական, հոգևոր և կոմպոզիտորական երգերը
• Կատարումները ուղեկցել երա-</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտության տեսակները սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպիսի</td></tr>
</table>

ուղղությունները Հայաստանում:	ժշտառիթմական և ազգային պարային շարժումներով կամ ամբողջական պարերով • Բեմականացնել ազգային ծեսերը և կատարել համապատասխան երգերը, պարերը և խաղերը • Կատարել ուսումնասիրություններ, հետազոտական աշխատանքներ ազգային երաժշտության թեմաներով:	երաժշտական նախասիրու-թյուններ ունի, ինչպես կարող է ինքնաարտահայտվել ազգային մանկական երգերի և երաժշտության միջոցով: Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների նախասիրությունները ազգային երաժշտության մասին, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով ինչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի**-Գրագետ կապակցված խոսքով ներկայացնել հայ ժողովրդական հեքիաթներ, ավանդապատումներ, պատմվածքներ
- **Կերպարվեստ**-Կարողանա ներկայացնել հայ ազգային կերպարվեստի նմուշները
- **Հայ ժողովրդի պատմություն**-Կարողանա բացատրել հայ պատմական անցքերի և հայ ազգային երաժտության տեսակների կապը
- **Հայ եկեղեցու պատմություն**- Կարողանա հասկանալ և կատարել հայ հոգևոր երգերը
- **Մշակույթ**- Կարողանա ներկայացնել հայկական ազգային ավանդույթները, ծեսերը:
- **Պարարվեստ**- Կարողանա կատարել հայկական ժողովրդական պարեր
- **Թատրոն**- Կարողանա բեմականացել ազգային ծեսերը
- **Տեխնոլոգիա**- Կարողանա պատրաստել ազգային ծիսական պարագաները:
- **Ֆիզկուլտուրա**- Կարողանա ներկայացնել և խաղալ ազգային, ծիսական խաղերը:

Կապը հՀարակրթության Պետական Չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ
S1, S10, S12, S15, S16, S17, S18, S19, S22, S24, S27, S28, S30, S32

Թեմա 2.	Մշակութային բազմազանություն/14 ժամ/
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ մշակութային բազմազանության մասին • Ձևավորել պատկերացումներ այլ ժողովուրդների երաժշտական արվեստի մասին • Ձևավորել հմտություններ այլ մշակույթները բնութագրելու, հասկանելու և մեկնաբանելու համար • Ձևավորել հմտություններ համեմատելու և մեկնաբանելու հայ և այլ ազգերի երաժշտությունը • Ձևավորել հմտություններ երաժշտության միջոցով բնութագրելու տարբեր ժողովուրդների կենցաղը, սովորությունները, ավանդույթները	**Ուղղորդող հարցեր** • Ի՞նչ է նշանակում մշակութային բազմազանություն • Այլ ժողովուրդների երաժշտությունը սիրելու և հասկանալու համար պե՞տք է արդյոք իմանալ նրանց լեզուն • Ինչքա՞ն և ինչպե՞ս ես շփվում այլ ժողովուրդների երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի հետ:

- Ձևավորել հարգանք, սեր և հանդուրժողականություն այլ մշակույթների նկատմամբ
- Արժևորել մշակութային բազմազանությունը:

Վերջնարդյունքներ

- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ այլ ժողովրդական և կոմպոզիտորական երգեր՝ ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին:
- Կատարումը ուղեկցի պարային կամ ռիթմական շարժումներով
- **Նկարագրի** ստեղծագործությունից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ և նոր տեխնոլոգիաներ:
- **Վերլուծի** ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերըն ու ապրումները, **հիմնավորի** կատարած ռիթմական կամ պարային շարժումները:
- **Ներկայացնի** երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում նախագծային աշխատանքի միջոցով:
- **Մեկնաբանի,** որ երաժշտությունը համամարդկային ,,լեզու՞՞ է, այն նպաստում է ժողովուրդների մերձեցմանը, և **արժևորի** մշակութային բազմազանությունը:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Տարբեր ժողովուրդների երաժշտություն • Ժողովրդական և կոմպոզիտորական ստեղծագործություններ • Դասական և ժամանակակից ստեղծագործություններ:	• Ունկնդրել, բնութագրել և մեկնաբանել այլ ժողովուրդների ժողովրդական և կոպոզիտորական ստեղծագործությունները • Սովորել և կատարել այլ ժողովուրդների երգերը • Կատարումները ուղեկցել ռիթմական և պարային շարժումներով • Համեմատել տարբեր ժողովուրդների երաժշտությունը, ցույց տալ դրանց ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները • Ուսումնասիրություններ, հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ	**Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Որտե՞ղ և Ե՞րբ Սովորողները ուսումնասիրում են տարբեր ժողովուրդների երաժշտական արվեստը, որի միջոցով հաղորդակցվում են տվյալ ժողովրդի կենցաղին, սովորույթներին, ազգային առանձնահատկություններին:Նա հասկանում է, որ երաժշտությունը համամարդկային ,,լեզու՞՞ է, այն վերացնում է մարդկանց միջև բոլոր սահմանները, նպաստում է ժողովուրդների մերձեցմանը, և **արժևորում է** մշակութային բազմազանությունը:

Միջառարկայական կապեր

- **Մայրենի –** Կարողանա ներկայացնել իր կարդացած տարբեր ժողովուրդների հեքիաթներ, պատմվածքներ
- **Կերպարվեստ-** Կարողանա ներկայացնել այլ ժողովուրդների կերպարվեստի նմուշներ
- **Հասարակագիտություն-** Կարողանա բացատրել, ինչ է իր պատկերացմամբ հանդուրժողականությունը, սերը, հարգանքը
- **Մշակույթ-** Կարողանա ընկալել և ներկայացնել մշակութային բազմազանության իմաստը, գաղափարը:

Կապը Հանրակրթության Պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ

- **Տ1, Տ10, Տ12, Տ15, Տ16, Տ17, Տ18, Տ19, Տ22, Տ24, Տ27, Տ28, Տ30, Տ32**

Միջին դպրոց

5-րդ դասարան

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմա 1.</td><td>Երաժշտական կերպար, կերպարը դասական և ժամանակակից արվեստում /8ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
Ձևավորել պատկերացումներ երաժշտական կերպարի մասին
Ձևավորել հմտություններ երաժշտական կերպարները զգալու, հասկանալու, ճանաչելու և արտահայտչական ու նկարագրական երաժշտական կերպարները տարբերելու համար
Համեմատել դասական և ժամանակակից կերպարները արվեստի մեջ,
Դաստիարակել հուզական արձագանք, ապրումակցում երաժշտական կերպարների նկատմամբ:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
Ի՞նչ է երաժշտական կերպարը և ինչպե՞ս են նրանք ստեղծվում:
Ինչո՞վ են տարբերվում դասական և ժամանակակից կերպարները
Ո՞ր երաժշտական կերպարներն են առավել շատ ներգործում քո վրա:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
Դրսևորի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ՝ ճիշտ և արտահայտիչ երգեցողության գործընթացում:
Երգի /մենակ կամ խմբով/ երգեր, ռոմանսներ և խմբերգեր, մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբերանգներով, զարգացնելով երաժշտական կերպարի մեղեդային գիծը:
Երաժշտական կերպարի ներկայացման ընթացքում կատարի բազմաձայն նվագակցություն ,,բնական՚՚ և ռիթմական նվագարաններով և պարային շարժումներ:
Վերլուծի երաժշտական նյութի հիմնական գաղափարը, որոշի, թե որ արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել երաժշտական կերպարը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների:
Մեկնաբանի, դասական և ժամանակակից երաժշտական կերպարը, որպես մարդկային զացմունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն և համեմատի արվեստի մյուս տեսակների ստեղծագործության կերպարի հետ:
Արժևորի արվեստի գեղարվեստական կերպարի ներգործության ուժը /նաև նոր տեխնոլոգիաների միջոցով ստեղծված/ մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա:</td></tr>
<tr><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
Ունկնդրել և կատարել տարբեր բնույթի և տեսակի երաժշտական ստեղծագործություններ և ներկայացնել երաժշտական կերպարները:
Վերլուծել և մեկնաբանել երաժշտական կերպարները:</td><td>Թեմայի բովանդակություն
Տարբեր բնույթի և ոճերի ստեղծագործություններ և երաժշտական կերպարներ,
Բնության տարբեր պատկերներ, երևույթներ և երաժշտական կերպարներ,
Մարդկային հույզեր, զգացմունքներ, երևակայություն և երաժշտական կերպարներ,</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները հաղորդակցվելով տարբեր ժանրերի և ժամանակաշրջանների երաժշտական կերպարների հետ, հասկանում են, որ դրանցից յուրաքանչյուրի հիմքում ընկած են բնության երևույթներ, պատկերներ, մարդկային հույզեր կամ</td></tr>
</table>

• Նշել երաժշտական կերպարի բնույթ՝ արտահայտչական, թե՞ նկարագրական, • Մեկնաբանել դասական և ժամանակակից ստեղծագործությունների երաժշտական կերպարները, նշել ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները: • Համեմատել երաժշտական կերպարները արվեստի այլ ճյուղերի կերպարների հետ և ընդգծել ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները: • Տրված գրական կամ կերպարվեստային կերպարին համապատասխան ստեղծել երաժշտական փոքրիկ կերպար, • Տրված երաժշտական կերպարին համապատասխան ստեղծել գրական կամ նկարչական կերպար: • Շրջակա միջավայրում որևէ պատմական հուշարձանի կամ արձանին համապատասխան երաժշտական ստեղծագործության ներկայացում և կերպարի վերլուծություն:	• Արվեստի տարբեր ստեղծագործություններ և կերպարներ, • Երաժշտական կերպարի համապատասխանությունը գրական կամ կերպարվեստային կերպարին:	զգացմունքներ կյանքից վերցրած դրվագներ, և կոմպոզիտորը կիրառելով համապատասխան արտահայչամիջոցներ նկարագրում է յուրաքանչյուրի ապրած ժամանակաշրջանի կենցաղը, սովորությունները և այլն: **Օրինաչափություններ** Սովորողը կարևորելով կյանքի և երաժշտության կապը դասակարգում և ներկայացնում է դասական և ժամանակակից ստեղծագործությունների երաժշտական կերպարների ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները, նշում է ժամանկաշրջանի և երաժշտական արտահայտչամիջոցների զարգացման օրինաչափությունները:

Միջառարկայական կապեր

- **Հայոց լեզու և գրականություն**- կարողանա ազատ զրուցել հայերեն, իրեն հետաքրքրող թեմաների մասին, կազմել ընտրված նպատակին, խնդիրներին և լսարանին համապատասխան գրագետ բանավոր և գրավոր խոսք, այդ թվում՝ հրապարակային խոսք, կիրառել ոչ վերբալ հաղորդակցման տարատեսակ միջոցներ, համեմատել գրական կերպարները և երաժշտական կերպարները, ընդգծել առանձնահատկությունները և ընդհանրությունները
- **Կերպարվեստ**- համեմատել կերպարվեստային կերպարները և երաժշտական կերպարները, ընդգծել առանձնահատկությունները և

<table>
<tr><td colspan="3">ընդհանրությունները
• Պատմություն-ներկայացնել երաժշտության անդրադարձը պատմական կերպարներներին
• Մշակույթ- Շրջակա միջավայրում որևէ մշակութային հուշարձանի կամ արձանին համապատասխան երաժշտական ստեղծագործության ներկայացում և կերպարի վերլուծություն:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմա 2.</td><td>Երաժշտական ստեղծագործության կառուցվածք և ձև /8ժամ/:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ուսումնասիրել երաժշտական ստեղծագործության երկմաս, եռամաս կառուցվածքը, ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևերը,
• Ճանաչել և տարբերել երկմաս և եռամաս կառուցվածքը, ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևերով գրված ստեղծագործությունները, նշել առանձնահատկությունները,
• Ձևավորել հմտություններ ունկնդրվող երաժշտական ստեղծագործության կառուցվածքը վերլուծելու և այնտեղ առկա երաժշտակա կերպարների բնույթը մեկնաբանելու համար,
• Փորձել փոքրիկ մեկմասանի ստեղծագործությունը երկմասանի դարձնելու համար:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ կառուցվածք ունի երաժշտական ստեղծագործությունը
• Ի՞նչ առանձնահատկություններ ունեն երկմաս, և եռամաս, ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևերը
• Կա՞ արդյոք տարբերություն մարդու հուզաշխարհի վրա դրանց ազդեցության մեջ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Դրսևորի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ՝ երկմասանի և եռամաս կառուցվածքով երգերը և խմբերգերը ճիշտ և արտահայտիչ կատարելու համար,
• Կատարի և ներկայացնի բազմաձայն նվագակցություն ,,բնական՛՛ և ռիթմական նվագարաններով տարբեր ունկնդիրների համար:
• Վերլուծի և մեկնաբանի երկմասանի և եռամաս կառուցվածքով, ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևով ստեղծագործությունների հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք, իր տպավորությունները ներկայացնի փոքրիկ էսսեով:
• Վերլուծի երաժշտական նյութը, որոշի, թե որ արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների
• Տրված թեմայով հորինի վարիացիաներ:
• Մեկնաբանի, թե ինչու է հեղինակը իր մտահղացումը ներկայացրել մի քանի կերպարներով:
• Մեկնաբանի մարդկության զարգացման փուլերի ազդեցությունը նոր, ժանրերի, ոճերի առաջացման վրա:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Երկմաս և եռամաս կառուցվածք, ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևեր
• Դրանց առանձնահատկությունները</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ունկնդրել տարբեր ստեղծագործություններ, նշել, թե ինչ կառուցվածք և ձև ունեն, և ցույց տալ երաժշտական կերպարները,
• Ունկնդրել ռոնդո, վարիացիա և սոնատային ձևեր ունեցող ստեղծագործու-</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կառուցվածք և գործառույթ
Կառուցվածքը էական դեր ունի որևէ ստեղծագործության գաղափարի ուսումնասիրման և բացահայտման մեջ, երբ պարզվում է, թե ինչու է հեղինակը կառուցել իր երկը հենց այդ կառուց-</td></tr>
</table>

• Դրանցում առկա երաժշտական կերպարների առանձնա-հատկությունները և զարգա-ցումը:	թյուններ, • Երգել երկմաս և եռամաս կառուցվածքով երգեր, ռոմանսներ, խմբերգեր, • Կատարել ռիթմական նվագակցություն կամ պարային շարժումներ, • Վերլուծել, և մեկնաբանել բազմամաս ստեղծագործությունները:	վածքով, ինչ նպատակ է հետապնդել, մասերից յուրաքանչյուրն ինչ դեր ունի իր մտքերը, հույզեր, զգացումները արտահայտելու գործում: • Երկմաս և եռամաս կառուցվածք • Բնորոշ գծեր և առանձնահատկություններ

Միջառարկայական կապեր

Գրականություն- համեմատել գրական բազմամաս ստեղծագործությունների կառուցվածքը երաժշտականի հետ, ներկայացնել գրագետ կապակցված խոսքով:

Կերպարվեստ-բազմաթիվ կերպարներ ունեցող կերպարվեստային ստեղծագործությունների կառուցվածքը համեմատել երաժշտական ստեղծագործության կառուցվածքի հետ

Թատրոն- ներկայացնել դրամայի, կատակերգության, պիեսի և այլ ժանրերի կառուվածքների և բովանդակության կապը և համեմատել երաժշտության հետ:

Պարարվեստ- համեմատել երկմաս, եռամաս պարային ստեղծագործությունների ազդեցությունը մեկ մասանի ստեղծագործությունների հետ, նշել առավելությունները:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46**

Թեմա 3.	**Երաժշտական ժանրեր՝ ռոմանս, խմբերգ, կանտատ /8ժամ/**
Նպատակները • Ուսումնասիրել երաժշտական ժանրերը, • Ձևավորել պատկերացումներ երաժշտական ժանրերի բնույթի, բովանդակության կառուցվածքի և ձևի մասին, • Ձևավորել հմտություններ երաժշտական ժանրերը՝ ռոմանսը, խմբերգը, , կանտատը կատարելու և մեկնաբանելու համար • Արժևորել ազգային և համաշխարհային երաժշտական արվեստի ստեղծագործությունների բարձրարժեք կատարումները:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ի՞նչ է երաժշտական ժանրը • Ի՞նչ ժանրերի հետ ես առնչվել • Մեր ժամանակներում ի՞նչ նոր ժանրեր են առաջացել:

Վերջնարդյունքներ

- **Դրսևորի** երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ՝ ճիշտ և արտահայտիչ երգեցողության գործընթացում, արժևորի բոլոր ժանրերի և երգչային ձայների բարձրարժեք կատարումները:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ռոմանսներ և խմբերգեր, հատվածներ կանտատներից, մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբե-րանգներով, զարգացնելով մեղեդային գիծը, հետևելով նվագակցությանը և խմբավարի շարժումներին: **Կատարի և ներկայացնի** բազմաձայն նվագակցություն ,,բնական՚՚ և ռիթմական նվագարաններով տարբեր ունկնդիրների համար:

<table>
<tr><td colspan="3">

- **Վերլուծի և մեկնաբանի** երգի, ռոմանսի, խմբերգի, կանտատի հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք, իր տպավորություննե-րը ներկայացնի փոքրիկ զեկույցով կամ էսսեով:
- **Վերլուծի** երաժշտական նյութը, որոշի, թե ո՞ր արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների:
- Ազգային երաժշտության իմացությունն **օգտագործի** իր երկրի պատմությունը, մշակույթը, ազգային արժեքները ներկայացնելու և մեկնաբանելու համար:

</td></tr>
<tr><td>

Թեմայի բովանդակությունը

- Խմբերգեր, ռոմանսներ, կանտատներ,
- Դրանց ընդհանրությունները և առանձնահատկու-թյունները,
- Ազգային և համաշխարհային հայտնի կատարողներ, երգչախմբեր և նվագա-խմբեր:

</td><td>

Առաջարկվող գործունեության ձևեր

- Ունկնդրել և կատարել խմբերգեր, ռոմանսներ, հատվածներ կանտատներից,
- Կատարումները ուղեկցել երաժշ-տառիթմական և պարային շարժումներով,
- Ունկնդրել վերլուծել, մեկնաբանել նշված ժանրերը
- Այդ ժանրերից ստացած տպա-վորությունները ներկայացնել փոքրիկ պատմությամբ կամ նկարով:

</td><td>

Ընդհանրական գաղափարներ

- **Օրինաչափություններ**

Օրինաչափությունը տեսնելու և ճանաչելու առաջին քայլերից մեկը դասակարգումն է, որն իրականացվում է նմանությունների ու տարբերու-թյունների բացահայտման արդյունքում:

Երաժշտական ժանրերը դասակարգվում են ընդհանուր հատկանիշների կամ նմանատիպ կառուցվածքների հիման վրա: Դասակարգումը թույլ է տալիս բազմատեսակ ստեղծագործությունները համակարգել սահմանափակ թվով խմբերում:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Միջառարկայական կապեր

- **Հայոց լեզու և գրականություն-** ազատ զրուցել հայերեն իրեն հետաքրքրող թեմաների մասին, կազմել ընտրված նպատակին, խնդիրներին և լսարանին համապատասխան գրագետ բանավոր և գրավոր խոսք, այդ թվում՝ հրապարակային խոսք, ներկայացնել և հիմնավորել նշված ժանրերի գրական հիմքի և երաժշտության բնույթի համապատասխանությունը, կիրառել երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
- **Կերպարվեստ**-համեմատել կերպարվեստային ժանրերը երաժշտական նշված ժանրերի հետ, առաջարկել իր սովորած երգին, խմբերգին, կանտատին համապատասխան նկար կամ հուշարձան,
- **Թատրոն**-համեմատել թատերական ժանրերը երաժշտական ժանրերի հետ, նշել ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- *Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46*

</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմա 4.</td><td>Երաժշտական ժանրեր՝ /սոնատային ձև/ սոնատ, կոնցերտ, սիմֆոնիա /10 ժամ/:</td></tr>
<tr><td colspan="2">

Նպատակներ

- Ծանոթացնել նվագարանային ժանրերին՝ սոնատ, կոնցերտ, սիմֆոնիա,
- Ձևավորել պատկերացումներ սոնատ, կոնցերտ, սիմֆոնիա ժանրերի բնույթի, բովանդակության, կառուցվածքի և ձևի մասին,
- Ձևավորել հմտություններ տվյալ ժանրերը տարբերելու, վերլուծելու և մեկնաբանելու

</td><td>

Ուղղորդող հարցեր

- Ի՞նչ ժանրեր կան, որ կատարում են միայն նվագարանները և նվագախմբերը,
- Ո՞ր ժանրն է քեզ առավել հետաքրքրում,
- Ո՞ր հայ կոմպոզիտորն է ստեղծել առաջի

</td></tr>
</table>

համար: • Արժևորել կենդանի կատարումները և այցելել համերգասրահներ:	սոնատը, կոնցերտը, սիմֆոնիան, • Ներկա եղե՞լ ես որևէ ժանրի համերգային կատարմանը:

Վերջնարդյունքներ

- Ինքնուրույն կամ խմբով **ստեղծի** փոքրիկ տեսանյութ սոնատի, կոնցերտի կամ սիմֆոնիայից ստացած տպավորությունների մասին, կատարի եզրահանգումներ:
- **Մեկնաբանի** ունկնդրվող ստեղծագործության երաժշտական կերպարը, որպես մարդկային զգմունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն:
- **Վերլուծի և մեկնաբանի** սոնատի, կոնցերտի, սիմֆոնիայի, սիմֆոնիկ պատկերների հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք, իր տպավորությունները ներկայացնի փոքրիկ էսսեով:
- **Վերլուծի** երաժշտական նյութը, որոշի, թե որ արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների:
- **Արժևորի** այդ ժանրերի միջոցով ստեղծված երաժշտական կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա:
- **Արժևորի** այդ ժանրերի ազգային և համաշխարհային լավագույն կատարողների արվեստը:

Թեմայի բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական գաղափարներ
• Սոնատային ձև՝ սոնատ, կոնցերտ, սիմֆոնիա, սիմֆոնիկ պատկերներ, • Դրանց կառուցվածքը՝ մասերը, • Դրանցում առկա երաժշտական կերպարների զարգացումը • Դրանք կատարող նվագարանները և նվագախմբերը:	• Սոնատի, կոնցերտի, սիմֆոնիայի ունկնդրում ձայնագրության կամ տեսաերիզի միջոցով, • Դրանց քննարկում, մեկնաբանում • Նշված ժանրերում առկա մեկ կամ մի քանի կերպարների վերլուծություն և մեկնաբանում, • Դրանք կատարող նվագարանները և նվագախմբերը, • Քննարկումներ՝ երաժշտության և արվեստի մյուս ճյուղերի բազմաս ստեղծագործությունների մասին:	• **Օրինաչափություններ** Օրինաչափությունը տեսնելու և ճանաչելու առաջին քայլերից մեկը դասակարգումն է, որն իրականացվում է նմանությունների ու տարբերությունների բացահայտման արդյունքում: Երաժշտական ժանրերը դասակարգվում են ընդհանուր հատկանիշների կամ նմանատիպ կառուցվածքների հիման վրա: Դասակարգումը թույլ է տալիս բազմատեսակ ստեղծագործությունները համակարգել սահմանափակ թվով խմբերում:

Միջառարկայակն կապեր

- **Գրականություն**-բազմամաս գրական ստեղծագործությունները համեմատել երաժշտական մեծ կտավի ստեղծագործությունների հետ, գրագետ կապակցված խոսքով ներկայացնել ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները:
- **Կերպարվեստ**-Առաջարկել ներկայացնել երաժշտական մեծ կտավի ստեղծագործությունների բնույթին համապատասխան բազմամաս կերպարվեստային ստեղծագործություն:
- **Թատրոն**- ուսումնասիրել բազմամաս թատերական ներկայացումներ և վերլուծել նրանում առկա երաժշտության դերն ու նշանակությունը:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46**

6-րդ դասարան

Թեմա 1.	Սինթետիկ արվեստներ Մյուզիքլ, օպերետա /6/ ժամ
Նպատակներ • Ձևավորել պատկերացումներ սինթետիկ արվեստների վերաբերյալ • Ձևավորել հմտություններ դրանք ճանաչելու, վերլուծելու, մեկնաբանելու և բեմադրելու համար, • Ձևավորել և զարգացնել հատուկ վերաբերմունք սինթետիկ արվեստների նկատմամբ՝ հետաքրքրություն, սեր, և համերգասրահներ ու թատրոններ այցելելու պահանջ:	**Ուղղորդող հարցեր** • Լսե՞լ ես մյուզիքլի կամ օպերերտի մասին, • Ե՞րբ են ստեղծվել և զարգացել, • Ի՞նչ տարածում ունեն մեր ժամանակներում: • Ծանո՞թ ես Երևանի թատրոնների ազդագրերին, կա՞ն այս ժանրերը դրանց մեջ:

Վերջնարդյունքներ

- **Դրսևորի** երաժշտական և դերասանական գիտելիքներ և հմտություններ՝ երաժշտական կերպարը ճիշտ և արտահայտիչ ներկայացնելու համար,
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ արիաներ և խմբերգեր մյուզիքլից և օպերետներից, մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբե-րանգներով,
- **Մեկնաբանի** ունկնդրվող ստեղծագործության երաժշտական կերպարը, որպես մարդկային զգացմունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն:
- **Վերլուծի և մեկնաբանի** արիայի, խմբերգի հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք և **ապրումակցում**
- Ինքնուրույն կամ խմբով **ստեղծի** փոքրիկ տեսանյութ, մյուզիքլի կամ օպերետի ստեղծման պատմության մասին
- **Արժևորի** ազգային և համաշխարհային արվեստը և ներկայացնի տարբեր միջավայրերում:
- Հաճախակի **այցելի** համերգասրահներ, թատրոններ:

Թեմայի բովանդակությունը	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընհանրական գաղափարներ
• Մյուզիքլ և օպերետտա ժանրերը, որպես սինթետիկ արվեստի ամե-նամատչելի ձևերը, • Դրանց բնույթն ու կառուցվածքը, • Դրանցում առկա կերպարները և զարգացումը, • Դրանց ընդհանրությունները և առանձնահատկությունները, • Դրանց դերն ու նշանակությունը	• Ունկնդրել կամ դիտել նշված ժանրերի ստեղծագործությունների տեսագրությունը • Ուսումնասիրել լիբրետտոները • Վերլուծել և մեկնաբանել երաժշտության համապատասխանությունը գրական տեքստին • Կատարել հատվածներ տվյալ ստեղծագոր-ծություններից արտահայտիչ, երաժշտական և դերասանական հմտություններով	• **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Որտե՞ղ և Ե՞րբ Սովորողները երաժշտական մեծ կտավի ստեղ-ծագործությունները ուսումնասիրելիս, բացա-հայտում են հերոսների ապրած ժամանակա-շրջանը, նրանց կենցաղը, մարդկության պատ-մության շրջադարձային կետերը, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթությունների միջև

տարբեր դարաշրջաններում:	• Բեմադրել տվյալ ստեղծագործություններից հատվածներ, • Ստեղծել փոքրիկ մյուզիքըլ, սեփական սցենարով: • Այցելել համերգասրահներ և թատրոններ:	հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից: • **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Պետք է երաժշտությունը ուսումնասիրել մեկ ամբողջության մեջ այն ամենի հետ, որը նրան ծնում և շրջապատում է՝ կյանքի, բնության, սովորությունների, բանաստեղծությունների, հեքիաթի, հավատքի, հուշարձանների, ամրոցների, գեղանկարների և շատ-շատ ուրիշ բաների հետ: Երաժշտության հետ հաղորդակցվելով սովորողը իր տպավորությունները, զգացողությունները պատկերում է բանավոր ելույթով, համապատասխան կերպարվեստային գործով կամ էլեկրոնային ուսումնական նյութ ստեղծելով, արժևորելով ստեղծարարությունը և գեղագիտությունը:

Միջառարկայական կապեր

- **Գրականություն**-վերլուծել ուսումնասիրվող երաժշտական ստեղծագործության գրական հիմքը՝ լիբրետտոն, ստեղծման ժամանակաշրջանը, ոճը, արտահայտչականություն և այլն,
- **Կերպարվեստ**-Վերլուծել մյուզիքլի, օպերետի բեմի ձևավորման, դեկորների ընտրության, հագուստների ձևավորման համապատասխանությունը ստեղծագործության բովանդակությանը,
- **Թատրոն-Մյուզիքլի, օպերետի** բեմադրում, համապատասխան դերասանական խաղի տիրապետում, նոր տեխնոլոգիաների կիրառում և այլն:,
- **Պարարվեստ**-Ուսումնասիրվող երաժշտական ստեղծագործությանն համապատասխան պարերի ստեղծում և կատարում:
- **Մշակույթ**- Տվյալ սեղծագործության բովանդակությանը համապատասխան ծիսական տոնակատարությունների բեմադրում:
- **Տեխնոլոգիա-** բեմական հագուստների և պարագաների պատրաստում:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- *Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46*

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմա 2.</td><td>Օպերա, բալետ / դասական, ազգային, ժամանակակից. 10 ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ՝
• Ձևավորել պատկերացումներ ազգային և համաշխարհային օպերային և բալետային արվեստների վերաբերյալ,
• Ձևավորել հմտություններ դրանք ճանաչելու, վերլուծելու, մեկնաբանելու, կատարելու և հատվածներ բեմադրելու համար,
• Ձևավորել և զարգացնել հատուկ վերաբերմունք ազգային և համաշխարհային օպերային և բալետային արվեստի նկատմամբ՝ հետաքրքրություն, սեր, և համերգասրահներ ու թատրոններ այցելելու պահանջ:
• Արժևորել բարձր արվեստը</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ արվեստների միասնությունից են ստեղծվում այդ ժանրերը,
• Ինչու՞ են դժվարարամատչելի հասարակության լայն խավերի համար
• Այցելե՞լ ես որևէ երաժշտական թատրոն:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ հատվածներ մանկական, դասական օպերաներից՝ խմբերգեր, արիաներ մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբերանգներով, զարգացնելով մեղեդային զիծը, հետևելով նվագակցությանը և խմբավարի շարժումներին:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն և պարային շարժումներ
• Վերլուծի և մեկնաբանի օպերայի կամ բալետի հիմնական գաղափարը: Ցուցաբերի հուզական արձագանք, որոշի, թե որ արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը:
• Մեկնաբանի ունկնդրվող ստեղծագործության երաժշտական կերպարը, որպես մարդկային զացմունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն:
• Ներկայացնի նոր տեխնոլոգիաների դերը օպերային ներկայացումներն ավելի տպավորիչ դարձնելու համար, արժևորի դրանց միջոցով ստեղծված երաժշտական կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա:
• Մեկնաբանի մարդկության զարգացման փուլերի ազդեցությունը նոր, ժանրերի, ոճերի /օրինակ՝ ռոք-օպերա, օպերա-բալետ/ առաջացման վրա:
• Ազգային երաժշտության իմացությունն օգտագործի իր երկրի պատմությունը, մշակույթը, ազգային արժեքները ներկայացնելու և մեկնաբանելու համար:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Մանկական, դասական, ազգային և ժամանակակից օպերային և բալետային երաժշտություն
• Դրանց բնույթն ու կառուցվածքը
• Երաժշտական կերպարների զարգացումը
• Նախերգանք- ֆինալ</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել ազգային և համաշխարհային օպերային և բալետային երաժշության նմուշները
• Ունկնդրել կամ դիտել ստեղծագործության տեսագրությունը
• Ուսումնասիրել լիբրետտոն
• Վերլուծել և մեկնաբանել երաժշտության համապատասխանությունը գրական</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները երաժշտական մեծ կտավի ստեղծագործությունները ուսումնասիրելիս, բացահայտում են հերոսների ապրած ժամանակաշրջանը, նրանց կենցաղը, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը, ինչպես</td></tr>
</table>

• Այդ ժանրերի զարգացումը 20-21-րդ դարերում:	տեքստին • Կատարել հատվածներ տվյալ ստեղծագործություններից • Բեմադրել մանկական կամ ազգային որևէ օպերայից հատվածներ • Ներկայացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ օպերային և բալետային արվեստը աշխարհում և Հայաստանում թեմայով կամ ,,Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոն՛՛: • Այցելել օպերային թատրոն:	նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից: • **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողը ուսումնասիրելով օպերային և բալետային արվեստը ներկայացնում է հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ իր տպավորությունների, զգացողությունների մասին, կատարում է ինքնուրույն եզրահանգումներ: Կազմակերպում է քննարկումներ, բանավեճեր: Այս գաղափարի ուսումնասիրության ընթացքում սովորողները փորձում են պատասխանել այն հարցին, թե ի՞նչ է ստեղծարարությունը, որն է դրա դերը, նպատակը կամ ինչ հիմնախնդիրների լուծումներ է առաջարկում ամեն մարդու կյանքի համար: Սովորողը արժևորում է մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունները, հասկանում է դրանց գեղագիտական և բարոյական արժեքը, սովորում է դրանցով զարդարել և հարստացնել իր կյանքը:

Միջառարկայական կապեր՝

- **Գրականություն**-վերլուծել ուսումնասիրվող երաժշտական ստեղծագործության գրական հիմքը՝ լիբրետտոն, ստեղծման ժամանակաշրջանը, ոճը, արտահայտչականությունը: Ներկայացնի արվեստների սկզբնաղբյուրների, նպատակների ընդհանրությունը, և արտահայտչամիջոցների առանձնահատկությունները:,
- **Կերպարվեստ**-Վերլուծել օպերայի, բալետի բեմի ձևավորման, դեկորների ընտրության, հագուստների ձևավորման համապատասխանությունը ստեղծագործության բովանդակությանը,
- **Թատրոն**-Ուսումնասիրվող ստեղծագործության բեմադրում, համապատասխան դերասանական խաղի տիրապետում, նոր տեխնոլոգիաների կիրառում և այլն:,
- **Պարարվեստ**-Ուսումնասիրվող երաժշտական ստեղծագործությանն համապատասխան պարերի ստեղծում և կատարում:

<table>
<tr><td colspan="3">

• **Մշակույթ**- Տվյալ ստեղծագործության բովանդակությանը համապատասխան ծիսական տոնակատարությունների բեմադրում:
• **Տեխնոլոգիա-** բեմական հագուստների և պարագաների պատրաստում:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• ***Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46***

</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմա 3.</td><td>

Համաշխարհային և ազգային հանրահայտ կատարողներ՝ դիրիժորներ, երգիչներ, երաժիշտներ /4ժամ/

</td></tr>
<tr><td colspan="2">

Նպատակներ
• Ծանոթացնել ազգային և համաշխարհային կատարողների հետ
• Ուսումնասիրել նրանց կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը
• Արժևորել նրանց տաղանդը, անցած ուղին, նրանց տեղը համաշխարհային արվեստի զարգացման գործընթացում
• Արժևորել նրանց որպես մարդ –անհատի բարոյական կերպարը, որպես մարդկային ամենաբարձր արժանիքներ կրողներ:

</td><td>

Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ գիտեք համաշխարհային և ազգային հանրահայտ կատարողների՝ դիրիժորների, երգիչների, երաժիշտների մասին
• Ունե՞ք արդյոք նախընտրած որևէ կատարող
• Ինչու՞ եք նրան նախընտրում:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Վերջնարդյունքներ
• **Դրսևորի** հատուկ վերաբերմունք համաշխարհային և ազգային հանրահայտ կատարողների նկատմամբ և **արժևորի** բոլոր ժանրերի և երգչային ձայների, դիրիժորների, երաժիշտների բարձրարժեք կատարումները:
• Ինքնուրույն կամ խմբով **ստեղծի** փոքրիկ տեսանյութ տարբեր ժանրերի հանրահայտ կատարողների և նրանց կատարումներից ստացած իրենց տպավորությունների մասին, կատարի եզրահանգումներ:
• Ազգային երաժշտության կատարողական արվեստի հանրահայտ անունների իմացությունն **օգտագործի** իր երկրի պատմությունը, մշակույթը, ազգային արժեքները ներկայացնելու և մեկնաբանելու համար:

</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ</td></tr>
<tr><td>

• Համաշխարհային և ազգային հանրահայտ կատարողներ՝ դիրիժորներ, երգիչներ, երաժիշտներ
• Նրանց կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը
• Նրանց տեղը համաշխարհային արվեստում:

</td><td>

• Ուսումնասիրել հանրահայտ կատարողների և նրանց ստեղծագործական գործունեությունը
• Ունկնդրել և դիտել նրանց կատարումները
• Վերլուծել և գնահատել նրանց ավանդը համաշխարհային արվեստի զարգացման գործում
• Ստեղծել հետազոտական աշխատանք կամ նախագիծ նրանց ստեղծագործական գործունեության մասին:
•

</td><td>

• **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ**
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները ծանոթանալով համաշխարհային և ազգային հանրահայտ կատարողների ստեղծագործական գործունեությանը, բացահայտում են նրանց ապրած ժամանակաշրջանը, նրանց կենցաղը, արժևորում են նրանց որպես մարդ –անհատի բարոյական կերպարը, որպես մարդկային ամենաբարձր արժանիքներ կրողներ:

</td></tr>
</table>

Միջառարկայակն կապեր • **Գրականություն**- Ներկայացնել գրականության ասպարեզում հայտնի ասմունքողների, գրականագետների արվեստը, • **Թատրոն**- Ներկայացնել թատերական գործիչների, դերասանների արվեստը, • **Պարարվեստ**- Ներկայացնել հանրահայտ պարողների, պարուսույցների, բեմադրիչների արվեստը, • **Մշակույթ**- Ներկայացնել հանրահայտ մշակութային գործիչների, արվեստագետներին և արժևորել նրանց արվեստ:	
Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ: • *Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46*	
Թեմա 4.	**Կինոյի և թատրոնի երաժշտություն, երաժշտությունը լրատվամիջոցներում՝ գովազդներում, հեռուստահա-ղորդումներում, երաժշտությունը և համակարգի-չը…/14/ ժամ**
Նպատակներ • Ուսումնասիրել թատրոնի և կինոյի երաժշտությունը • Ուսումնասիրել հեռուստահաղորդումների և գովազդների երաժշտությունը • Ձևավորել պատկերացումներ դրանց նպատակի, միջոցների, բնույթի, կառուցվածքի մասին • Ձևավորել հմտություններ դրանք կատարելու, վերլուծելու և մեկնաբանելու համար • Ցուցաբերել քննադատական մտածողություն և վերաբերմունք • Կարևորել նոր տեխնոլոգիաների դերը երաժշտության ունկնդրման և տարածման գործում • Արժևորել բարձրարժեք երաժշտական ձևավորումները:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ի՞նչ նշանակություն ունի երաժշտությունը թատրոնի, կինոյի, հեռուստահաղորդումների և գովազդների համար • Հրապուրվու՞մ ես հեռուստահաղորդումների և գովազդների երաժշտությամբ • Կա՞ թատրոնի կամ կինոյի երաժշտություն, որը հաճախ կատարվում է համերգասրահներում • Ունե՞ս նախընտրած սաունդթրեքներ:
Վերջնարդյունքներ • **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ երգեր և խմբերգեր կինոերաժշտությունից կամ թատրոնի երաժտությունից մաքուր ինտոնացիայով/նաև երկձայն/, հստակ ռիթմով, նրբերանգներով, զարգացնելով մեղեդային գիծը, հետևելով նվագակցությանը և խմբավարի շարժումներին: • **Կատարի և ներկայացնի** բազմաձայն նվագակցություն ,,բնական՞՞ և ռիթմական նվագարաններով տարբեր ունկնդիրների համար: • **Մեկնաբանի** ունկնդրվող ստեղծագործության երաժշտական կերպարը, որպես մարդկային զացմունքների, մտքերի, երևակայության, բնության երևույթների, իրադարձությունների նկարագրություն: • **Վերլուծի** թատրոնի և կինոյի երաժշտությունը, որոշի, թե ինչպես է երաժշտությունը նպաստում դրանց հիմնական գաղափարի բացահայտմանը և ո՞ր արտահայտչամիջոցների կիրառման շնորհիվ է հեղինակը ներկայացրել իր մտահղացումը: Գնահատի ըստ նշված չափանիշների: • **Ներկայացնի** նոր տեխնոլոգիաների դերը երաժշտական արվեստի նոր ուղղությունների առաջացման և զարգացման գործընթացում, և **ար-ժևորի** դրանց միջոցով ստեղծված երաժշտական կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա: • **Մեկնաբանի** մարդկության զարգացման փուլերի ազդեցությունը երաժշտական նոր, ժանրերի, ոճերի, ուղղությունների առաջացման վրա:	

<table>
<tr><th>Թեմայի բովանդակությունը</th><th>Առաջարկվող գործունեության ձևեր</th><th>Ընդհանրական գաղափարներ</th></tr>
<tr><td>

- Թատրոնի, կինոյի, հեռուստահաղորդումների, գովազդների երաժշտություն
- Դրանց տեսաերիզների դիտում
- Դրանց համերգային կատարումներ:

</td><td>

- Ունկնդրել կամ դիտել տեսանյութեր թատրոնի, կինոյի, հեռուստահաղորդումների և գովազդների երաժշտությունից
- Կատարել, վերլուծել և մեկնաբանել դրանք
- Կազմակերպել քննարկումներ, ցուցաբերել քննադատական վերաբերմունք
- Արժևորել դրանց կարևորությունը արվեստի այդ տեսակների իմաստը, հիմնական գա դափարը ավելի տպավորիչ դարձնելու համար:

</td><td>

- **Անհատական և մշակութային արտահայտում**

Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողը ուսումնասիրելով կինոյի և թատրոնի, լրատվամիջոցների, գովազդների, հեռուստահաղորդումների երաժշտությունը ներկայացնում է հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ իր տպավորությունների, զգացողությունների մասին կատարում է ինքնուրույն եզրահանգումներ: Կազմակերպում է քննարկումներ, բանավեճեր, որի ընթացքում փորձում է պատասխանել այն հարցին, թե ի՛նչ է ստեղծարարությունը, որն է դրա դերը, նպատակը կամ ինչ հիմնախնդիրների լուծումներ է առաջարկում ամեն մարդու կյանքի համար:
Սովորողը արժևորում է մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունները, հասկանում է դրանց գեղագիտական և բարոյական արժեքը, սովորում է դրանցով զարդարել և հարստացնել իր կյանքը:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Միջառարկայական կապեր

- **Գրականություն**-Վերլուծել ուսուցանվող ստեղծագործությունների սցենարները և սյուժեները,
- **Թատրոն**-Վերլուծել թատերական երաժշտության դերն ու նշանակությունը, ընդգծել և ներկայացնել արվեստի տարբեր ճյուղերի նպատակների, սկզբնաղբյուրների ընդհանրությունը և արտահայտչամիջոցների առանձնահատկությունները:
- **Կինո**- Վերլուծել երաժշտության՝ սաունդթրեքի համապատասխանությունը կինոյի սցենարին,
- **Մեդիաարտ** – Վերլուծել և մեկնաբանել հեռուստածրագրերի, հաղորդումների, գովազների երաժշտության գաղափարը, համապատասխանությունը հաղորդման թեմային, ներկայացնել գնահատողական վերաբերմունք,
- **Կերպարվեստ**-մենկաբանել բեմական ձևավորումների դերն ու նշանակությունը արվեստի տվյալ ստեղծագործության մեջ, արժևորել արվեստների փոխազդեցությունները:

</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46**

</td></tr>
</table>

7-րդ դասարան

<table>
<tr><th colspan="6">Թեմա 1.
Հանրամատչելի երաժշտություն
Հայ ազգային երգեր և պարեր(16ժ.)</th></tr>
<tr><td colspan="4">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ ազգային պարերի և պարերգերի ծագումնաբանության և զարգացման մասին,
• Ծանոթացնել ազգային երգ ու պարի նմուշներից յուրաքանչյուրի տարածա-շրջանային պատկանելությանն ու խորհուրդներին, կատարման տեղին ու ժամանակին,
• Կարևորել ազգային երգ ու պարի ուսուցումը սովորողների հայեցի դաստիարակության, ազգային ինքնության, ինքնագիտակցության, ինքնաճանաչողության և ի վերջո հայ քաղաքացի դաստիարակելու գործում:
• Հարգանք ներշնչել ժողովրդական ավանդույթների, ավանդական մշակույթի նկատմամբ, ցույց տալով դրանց տեղը համաշխարհային մշակույթի գանձարանում,
• Ձևավորել հմտություններ թատերականացված գործողություններում ազգային ավանդական մշակութային տեսակների շաղկապվածությունն ու նրանց ներդաշնակեցումը հասկանալու համար
• Արժևորել ազգային արվեստը:</td>
<td colspan="2">Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ նշանակություն ունի քեզ համար ազգային երգ ու պարը
• Ծանո՞թ ես դրանց ծագումնաբանությանը, զարգաց-մանը
• Ձեր ընտանեկան տոնախմբությունների ժամանակ կատարու՞մ եք ազգային երգ ու պար:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Վերջնարդյունքներ
• Մեկնաբանի հանրամատչելի երաժշտության առանձնահատկությունները,
• Ընտրի ազգային ռիթմական նվագարաններ և ստեղծի երաժշտառիթմական բազմաձայն նվագակցություն:
• Տրված արտահայտչամիջոցներով ստեղծի թատերականացված երաժշտական կերպար:
• Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհան-դեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորությունները
• Արժևորի երաժշտությունը, որպես կյանքի և շրջակա միջավայրի գեղարվեստական արտացոլման միջոց, կարևորի ազգային ավանդույթները:
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը գեղարվեստական մշակույթի մեջ և ներկայացնի իր երաժշտական նախասիրությունները:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակությունը
• Դիտակտիկ նյութեր,
• Պարերի, երգերի, երաժշտության գրառումներ,
• Տեսահոլովակներ ազգային երգ ու</td>
<td colspan="2">Առաջարկվող գործունեության ձևերը
• Ուսումնասիրել ազգային երգ ու պարի ծագումնաբանությունը և զարգացումը
• Դիտել համապատասխան տե-</td>
<td colspan="2">Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով Հայ ազգային երգն ու պարը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի,</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>պարի կատարումներով:</td><td>սահոլովակներ
• Սովորեցնել ազգային պարային տարրեր, ամբողջական պարեր և պարերգեր
• Բեմադրել ժողովրդական ավան-դույթներ և ծեսեր:</td><td>ինչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է ինքնարտահայտվել ազգային երգ ու պարի և երաժշտու-թյան միջոցով: Համընկնում է իր և իր ընտանիքի, ընկերների նախասիրությունները ազգային երաժշտու-թյան մասին, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույ-զերը արտահայտել երաժշտության միջոցով ինչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Մշակույթ-մեկնաբանել ժողովրդական ավանդույթները ազգային երգ ու պարի համատեքստում
• Պարարվեստ-ուսումնասիրել ազգային երգերի ու պարերի փոխկապակցվածությունը,
• Թատրոն-բեմադրել ազգային ավանդույթներից, ծեսերից հատվածներ, կազմակերպել տվյալ թեմայով դասարանական, դպրոցական կամ համայնքային միջոցառում,
• Կերպարվեստ-Ներկայացնել ազգային զարդանախշերը
• Տեխնոլոգիա-Ներկայացնել տվյալ ժամանակաշրջանի ազգային տարազները:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="3">Թեմա 2.
Հայ աշուղական արվեստ(6ժ.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ</td><td>Ուղղորդող հարցեր</td></tr>
<tr><td colspan="2">• Ծանոթացնել հայ երաժշտության ճյուղերից մեկին՝ գուսանա-աշուղական երգարվեստին
• Ձևավորել գիտելիքներ միջնադարյան գուսանների և 17-18-րդ դարերում ստեղծված և մինչև այսօր զարգացում ապրող աշուղական արվեստի մասին
• Ձևավորել գիտելիքներ աշուղական արվեստի հայ նշանավոր ներկայա-ցուցիչների մասին, ծանոթացնել նրանց արվեստին
• Ձևավորել հմտություններ աշուղական երգերը ունկնդրելու, ճանաչելու, գնա-հատելու և պատշաճ ձևով կատարելու համար:</td><td>• Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում հայ գուսանա-աշուղական երգարվեստը
• Սիրու՞մ ես այս ժանրը, հաճա՞խ ես ունկնդրում, կամ կատարում
• Կա՞ն այսօր աշուղներ, որոնց արվեստը սիրում և գնահատում ես
• Ու՞մ ես նախընտրում:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ունկնդրի, կատարի և արժևորի հայ աշուղական արվեստի նմուշները
• Ճանաչի և թվարկի աշուղական երգերի ոճային առանձնահատկությունները,
• Մեկնաբանի հանրամատչելի երաժշտության առանձնահատկությունները</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="6">• Ընտրի համապատասխան ռիթմական նվագարաններ և ստեղծի երաժշտառիթմական բազմաձայն նվագակցություն:
• Վերլուծի երաժշտական ստեղծագործությունը, արտահայտի սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ, ակտիվորեն ներգրավվի քննարկումների, բանավեճերի մեջ:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակությունը
• Հայկական գուսանա-աշուղական արվեստ
• Հայտնի աշուղների կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը
• Աշուղական երգեր:</td><td colspan="2">Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել հայկական գուսանա-աշուղական արվեստը
• Ունկնդրել, վերլուծել, գնահատել աշուղական արվեստը
• Կատարել աշուղական հայտնի երգերը և մեկնաբանել իրենց կատարումները:</td><td colspan="2">Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով Հայ աշուղական արվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել ազգային երաժշտության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Միջառարկայական կապեր
• Հայ ժողովրդի պատմություն-Ուսումնասիրել հայ միջնադարյան արվեստը և նրա մի ճյուղը՝ գուսանական, այնուհետև աշուղական արվեստը,
• Հայ գրականություն-Ուսումնասիրել Սայաթ-Նովայի գրական ստեղծագործությունները և համեմատել նրա երգերի հետ,
• Մշակույթ-Ուսումնասիրել գուսանա-աշուղական արվեստի ծագումը և զարգացումը,
• Կինո-Դիտել Սայաթ-Նովային նվիրված կինոֆիլմը, քննարկել և դրսևորել գնահատողական վերաբերմունքը:
• Օպերա- դիտել հատվածներ Ալ. Հարությունյանի ,,Սայաթ Նովա՚՚ օպերայից:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի հանրակրթական հիմնական ծրագրերի ուսումնառության ակնկալվող վերջնարդյունքների հետ:
• Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="6">Թեմա 3.
Ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների երգարվեստը (6ժ.)</td></tr>
<tr><td colspan="4">Նպատակներ
• Ծանոթացնել հայ ժամանակակից կոմպոզիտորների երգարվեստին
• Ձևավորել գիտելիքներ ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների մասին
• Գնահատել և արժևորել հայ ժամանակակից երգարվեստը:</td><td colspan="2">Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ գիտես հայ ժամանակակից երգարվեստի մասին
• Ճանաչու՞մ ես ժամանակակից կոմպոզիտորներին
• Սիրու՞մ ես նրանց երգերը
• Ձեր ընտանիքում հաճա՞խ եք ունկնդրում այդ երգերը
• Ու՞մ երգերն եք նախընտրում:</td></tr>
</table>

Վերջնարդյունքները

- **Կատարի** ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները:
- **Ներկայացնի** նույն երաժշտական գաղափարի մեկնաբանությունների առանձնահատկությունները տարբեր կոմպոզիտորների կողմից,
- **Մեկնաբանի** հանրամատչել երաժշտության առանձնահատկությունները, թվարկի ժամանակակից տարբեր հեղինակների երաժշտական ոճի , ձեռագրի առանձնահատկությունները:
- Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը **ներկայացնի** բանավոր ելույթների, իսկ կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությունը՝ էսսեների կամ շնորհանդեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորությունները
- **Փորձի ստեղծել** որևէ ժողովրդական երգի ժամանակակից մշակում և կատարի:
- **Արժևորի** երաժշտությունը, որպես կյանքի և շրջակա միջավայրի գեղարվեստական արտացոլան միջոց, արժևորի ազգային ավանդույթները:

Թեմայի բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական գաղափարներ
• Ժամանակակից հայ կոմպոզի-տորների կյանքն ու ստեղծա-գործական գործունեությունը • Ժամանակակից հայ երգարվեստ:	• Ուսումնասիրել ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների կյանքն և ստեղծագործական գործունե-ությունը • Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել կոմպոզիտորների երգերը • Կատարել և գնահատել ժամա-նակակից հայ կոմպոզիտորների երգերը:	• **Անհատներ և հարաբերություններ** Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք: Ուսումնասիրելով ժամանակակից հայ կոմպոզիտորնե-րի երգարվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչ է իր համար ազգային ժա-մանակակից երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, Համընկնու՞մ է իր և իր ընտա-նիքի, ընկերների նախասիրությունները ազգային ժամա-նակակից երաժշտության մասին, ինչպե՞ս կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բա-ցատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառակայական կապեր

- **Գրականություն**-Ուսումնասիրել ժամանակակից հայ բանաստեղծների /երգերի բառերի հեղինակներ/ պոեզիան
- **Մշակույթ**-Ուսումնասիրել հայ ժամանակակից երգարվեստը, ժամանակակից ազգային արվեստի համատեքստում,
- **Կերպարվեստ**-Համեմատել հայ ժամանակակից կերպարվեստի ստեղծագործությունները ժամանակակից երգարվեստի հետ, ցույց տալ ընդհանրական եզրերը:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46**

<table>
<tr><th colspan="3">Թեմա 4.
Դասական հանրամատչելի երաժշտություն /6 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ դասական հանրամատչելի երաժշտության մասին
• Տալ գիտելիքներ դասական այն ստեղծագործությունների մասին, որոնք հաճելի և մատչելի են բոլորի համար
• Ձևավորել հմտություններ նման ստեղծագործությունները բնութագրելու, մեկնաբանելու և իր նախասիրությունները ներկայացնելու համար
• Ձևավորել սեփական կարծիք և գեղագիտական ճաշակ
• Արժևորել դասական հանրամատչելի երաժշտությունը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Քո կարծիքով կարո՞ղ է դասական երաժշտությունը լինել հանրամատչելի
• Կա՞ն դասական ստեղծագործություններ, որ կարող ես անընդհատ ունկնդրել կամ կատարել
• Ի՞նչ նախասիրություններ ունես, հիմնավորի:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Մեկնաբանի դասական հանրամատչելի երաժշտության առանձնահատկությունները
• Իր անձնական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհան-դեսների միջոցով:
• Որևէ երաժշտական գաղափար ներկայացնի նոր տեխնոլոգիաների միջոցով, օգտագործելով արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորու-թյունները:
• Վերլուծի երաժշտական ստեղծագործությունը, արտահայտի սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ, ակտիվորեն ներ-գրավվի քննարկումների, բանավեճերի մեջ, հարգի ուրիշների կարծիքը, հիմնավորի իր սեփական կարծիքը:
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը գեղարվեստական մշակույթի մեջ և ներկայացնի իր երաժշտական նախասիրությունները:
• Փոքրիկ շնորհանդեսով ներկայացնի տարվա ընթացքում իր այցելած համերգասրահների և թանգարանների այցելություններից ստացած տպավորությունները:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• Դասական հանրամատչելի երաժշտություն</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ունկնդրել, կատարել, վերլուծել, մեկնաբանել դասական հանրամատչելի երաժշտության նմուշները
• Մեկնաբանել սեփական երաժշտական ճաշակը, ներկայացնել նախընտրած ստեղծագործությունների մասին շնորհան-դեսներ
• Մասնակցել տվյալ թեմայի մասին քննարկումներին, բանավեճերին, հար-գել ուրիշների կարծիքը հիմնավորել սեփական կարծիքը:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ

• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները ծանոթանալով դասական հանրամատչելի երաժշտության նմուշներին, բացա-հայտում են դրանց ստեղծման ժամանակաշրջանը, արժեքները, մշակույթը, հասկանում են որ բարձրարժեք ստեղծագործությունները չեն ենթարկվում ժամանակի ցուցիչին, նրանք արդիական են բոլոր ժամանակների համար :</td></tr>
</table>

Միջառարկայական կապեր • **Մայրենի**- Ուսումնասիրել դասական հանրամատչելի գրական ստեղծագործությունները և նշել համանուն գրական հիմքով երաժշտական ստեղծագործությունները, • **Օտար լեզուներ**- Ներկայացնել դասական հանրամատչելի օտարալեզու գրական ստեղծագործությունները, որոնք հետագայում դարձել են երաժշտական մեծ կտավի ստեղծագործություններ, • **Մշակույթ**-Դասական և հանրամատչելի արվեստի նմուշներ: • **Կերպարվեստ**-Դասական կերպարվեստային ստեղծագործություններ, որոնք մատչելի և հասկանալի են բոլորի համար:
Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի հանրակրթական հիմնական ծրագրերի ուսումնառության ակնկալվող վերջնարդյունքների հետ: • ***Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46***

8-րդ դասարան

<table>
<tr><td colspan="3">Թեմա 1.
Ժամանակակից երաժշտական ուղղություններն աշխարհում և Հայաստանում՝ Ջազ, ռոք, , փոփ, բլյուզ, ֆոլկ, ռեպ …./20 ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ ժամանակակից երաժշտական ուղղությունների մասին
• Ձևավորել գիտելիքներ երաժշտության ժամանակակից ուղղությունների՝ ջազի, փոփի, ռոքի, ռեպի և այլ ուղղությունների մասին
• Ձևավորել հմտություններ զգալու, հասկանալու և մեկնաբանելու ժամանակակից երաժշտական ուղղությունները
• Ձևավորել հմտություններ Հայաստանում առկա ժամանակակից երաժշտական ուղղությունները, հայտնի կատարողներին ճանաչելու և նրանց արվեստը մեկնաբանելու համար
• Ձևավորել հմտություններ սեփական երաժշտական ճաշակը ներկայացնելու և հիմնավորելու համար
• Ձևավորել հմտություններ նախընտրած կոմպոզիտորի կամ կատարողի մասին հետազոտական աշխատանք կատարելու համար:
• Արժևորել ժամանակակից երաժշտական արվեստը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ է նշանակում ժամանակակից արվեստ
• Ժամանակակից ի՞նչ երաժշտական ուղղություններ գիտես
• Դրանցից ո՞րն ես նախընտրում և ինչու՞
• Հաճախու՞մ ես համերգասրահներ նշված ոճի համերգներ ունկնդրելու համար:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Լսողությամբ ճանաչի երաժշտական նոր ուղղությունները, թվարկի դրանց ոճային առանձնահատկությունները, բացատրի ոճերի բնութագրական գծերը:
• Ընտրի ռիթմական նվագարաններ և ստեղծի երաժշտառիթմական բազմաձայն նվագակցություն:
• Կատարի ժամանակակից ոճով ստեղծագործող հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները:
• Մեկնաբանի և թվարկի ժամանակակից տարբեր հեղինակների երաժշտական ոճի , ձեռագրի առանձնահատկությունները:
• Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհանդեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորությունները:
• Վերլուծի երաժշտական ստեղծագործությունը, արտահայտի սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ, ակտիվորեն ներգրավվի քննարկումների, բանավեճերի մեջ, հարգի ուրիշների կարծիքը, հիմնավորի իր սեփական կարծիքը:
• Ուսումնասիրի 20-21-դարերի երաժշտական ուղղությունները և ներկայացնի որևէ կոմպոզիտորի կամ կատարողի կամ համույթի ստեղծագործական գործունեությունը հետազոտական աշխատանքով:
• Արժևորի երաժշտությունը, որպես կյանքի և շրջակա միջավայրի գեղարվեստական արտացոլման միջոց:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Ժամանակակից երաժշտական ուղղությունները՝ Ջազ. առաջացումը</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել, ունկնդրել, կատարել, մեկնաբանել ժամանակակից</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը:</td></tr>
</table>

և զարգացումը աշխարհում և Հայաստանում, • Ռոք, փոփ, բլյուզ, ֆոլկ, ռեպ ուղղությունները և դրանց տեսակները աշխարհում և Հայաստանում:	երաժշտական ուղղությունները աշխարհում և Հայաստանում • Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, ստեղծել պաստառներ, շնորհանդեսներ, նախագծային աշխատանքներ և այլն:	Սովորողը ուսումնասիրելով 20-21-դարերի երաժշտական ուղղությունները ներկայացնում է հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ իր տպավորությունների, զգացողությունների, երաժշտական ճաշակի մասին, կատարում է ինքնուրույն եզրահանգումներ: Կազմակերպում է քննարկումներ, բանավեճեր, ստեղծում է պաստառներ, շնորհանդեսներ և այլն: Այս թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում սովորողները փորձում են պատասխանել այն հարցին, թե ի՞նչ է ստեղծարարությունը, որն է դրա դերը, նպատակը կամ ինչ հիմնախնդիրների լուծումներ է առաջարկում ամեն մարդու կյանքի համար: Սովորողը արժևորում է բոլոր ժանրերի բարձրարժեք ստեղծագործությունները, հասկանում է դրանց գեղագիտական և բարոյական արժեքը, սովորում է դրանցով զարդարել և հարստացնել իր կյանքը:

Միջառարկայական կապե

- **Հայ գրականություն**-Ներկայացնել ժամանակակից գրական ուղղությունները հայ գրականության մեջ և համեմատել երաժշտության հետ,
- **Կերպարվեստ**- Ներկայացնել ժամանակակից կերպարվեստի ուղղությունները և նրա ներկայացուցիչներին,
- **Մշակույթ**- Ներկայացնել արվեստի տարբեր ճյուղերի ժամանակակից ուղղությունները:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- ***Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46***

<table>
<tr><th colspan="6">Թեմա 2.
Ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակումները, և ժողովրդական նվագարանների կիրառումը ժամանակակից երաժշտական արվեստում /4 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="4">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակումների մասին
• Ձևավորել գիտելիքներ նման մշակումների վերաբերյալ
• Ձևավորել հմտություններ տվյալ մշակումներում ազգային նվագարանների և նրանց նորովի հնչողությունը ճանաչելու և գնահատելու վերաբերյալ
• Ձևավորել քննադատական վերաբերմունք ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակումների վերաբերյալ
• Արժևորել բարձրաճաշակ մշակումները:</td><td colspan="2">Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ նպատակ ունեն ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակում-ները
• Ինչպե՞ս են հնչում ժող. գործիքները ժամանակակից նվագախմբերում
• Ձեր ընտանիքում բոլորի՞ն է դուր գալիս նման մշակումները:
• Սիրո՞ւմ ես ժողովրդական և դասական ստեղծա-գործությունների ժամանակակից մշակումները</td></tr>
<tr><td colspan="6">Վերջնարդյունքներ
• Լսողությամբ ճանաչի տարբեր ժանրերի ժամանակակից մշակումները, երաժշտական ուղղությունները, թվարկի ստեղծագործության ոճա-յին առանձնահատկությունները, բացատրի ոճերի բնութագրական գծերը:
• Փորձի ստեղծել որևէ ժողովրդական երգի ժամանակակից մշակում և կատարի:
• Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհան-դեսների միջոցով:
• Ուսումնասիրի 20-21-դարերի երաժշտական ուղղությունները և ներկայացնի որևէ կոմպոզիտորի կամ կատարողի ստեղծագործական գործունեությունը հետազոտական աշխատանքով:
• Արժևորի երաժշտությունը, որպես կյանքի և շրջակա միջավայրի գեղարվեստական արտացոլման միջոց, արժևորի ազգային արվեստը:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակություն
• Ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակումներ,
• Տեսաֆիլմեր, համերգներից հատվածներ:</td><td colspan="2">Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել տարբեր ժանրերի երաժշտության ժամանակակից մշա-կումները
• Ունկնդրել ժողովրդական և դասական ստեղծագործությունների ժամանակակից մշակումները, կատարել դրանք և մեկնաբանել
• Համեմատել ստեղծագործությունների մշակումները, բնագրի հետ, նշել առավելություններն ու թերությունները:</td><td colspan="2">Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատական և մշակութային արտահայտում
Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը:
Սովորողները այս թեմայով կազմակերպում են քննարկումներ, բանավեճեր, ստեղծում են շնորհան-դեսներ, հայտնում են ինքնուրույն կարծիքներ տվյալ մշակումների վերաբերյալ:
Ուսումնասիրում են այն ուղիները, միջոցները, որոն-ցով բացահայտում և արտահայտում ենք գաղափար-ներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշա-կույթի դրսևորումներ, արժևորում ենք գեղագիտու-թյունը և ստեղծարարությունը:</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Կինո-Ուսումնասիրել միևնույն սցենարով նոր նկարահանումները, մեկնաբանել դրանց առավելությունները կամ թերությունները, և հին ֆիլմերի թվայնացումները
• Թատրոն-Դիտել տարբեր գրական ստեղծագործությունների նորովի բեմադրություն
• Գրականություն-տարբեր գրական ժանրերի նորովի մատուցում
• Կերպարվեստ –տարբեր գրական ստեղծագործությունների նոր նկարազարդումներ, ձևավորումներ
• Օպերայի, բալետի ժամանակակից բեմադրություններ, նորովի մեկնաբանություններ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմա 3.</td><td>Աշխարհահռչակ կատարողներ և մրցանակաբաշխություններ /4 ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել գիտելիքներ հայ և այլազգի աշխարհահռչակ կատարողների և մրցանակաբաշխությունների մասին
• Ներկայացնել հայտնի երաժիշտ կատարողների և անսամբլների գործունեությունը,
• Ներկայացնել հայտնի մրցանակաբաշխությունները, դրանց ստեղծման պատմությունը, գործունեությունը և նպատակները
• Ծանոթացնել այսօր գործող մի քանի մրցույթների, փառատոնների ու նրանց հաղթողների հետ
• Խթանել հետաքրքրություն և սեր դեպի երաժշտական բոլոր ժանրերի բարձրակարգ կատարումները:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ծանո՞թ ես աշխարհում հայտնի երաժիշտ կատարողներին
• Կարո՞ղ ես նշել նրանց անունները
• Գիտե՞ս հայ երաժիշտ կատարողներին, որոնց, քո կարծիքով ճանաչում են աշխարհում:
• Աշխարհում կամ Հայաստանում հայտնի ի՞նչ մրցանակաբաշխությունների կամ փառատոնների ես հետևում:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Թվարկի ժամանակակից տարբեր հեղինակների, երաժիշտ կատարողների երաժշտական ոճի , ձեռագրի և կատարման առանձնահատկությունները:
• Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհանդեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի հնարավորությունները:
• Իրականացնի իր սեփական ստեղծագործական գաղափարները, պատրաստվի և ներկայացնի բանավոր ելույթների միջոցով, օգտագործելով առցանց և վիդիո հնարավորությունները:
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը գեղարվեստական մշակույթի մեջ և ներկայացնի իր երաժշտական նախասիրությունները, նախընտրած կատարողները:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• Հայ և այլ ազգի հանրահայտ երաժիշտ կատարողներ, նվագախմբեր, դրանց մասին</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևներ
• Ունկնդրել հայ և այլ ազգի հայտնի երաժիշտների կատարումներից
• Քննարկել, վերլուծել և համեմատել</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները ծանոթանալով համաշխարհային և ազ-</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>տեղեկություններ
• Հայաստանում և աշխարհում հայտնի մրցանակաբաշխություն-ներ:</td><td>մյուս կատարողների հետ
• Դիտել հատվածներ հայտնի մրցանակաբաշխություններից
• Շնորհանդեսով կամ զեկույցով ներկայացնել իր սիրած կատարողին, նվագախմբին և մեկնաբանել:</td><td>գային հանրահայտ կատարողների ստեղծագործա-կան գործունեությանը, բացահայտում են նրանց ապ-րած ժամանակաշրջանը, նրանց կենցաղը, արժնորում են նրանց որպես մարդ–անհատի բարոյական կերպա-րը, որպես մարդկային ամենաբարձր արժանիքներ կրողներ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Գրականություն-Ուսումնասիրել և ներկայացնել հայտնի գրողներին և ասմունքողներին և գրականության բնագավառում հայտնի մրցանակաբաշխությունները
• Թատրոն- Ուսումնասիրել և ներկայացնել հայտնի դերասաններին, բեմադրիչներին, և թատերական մի քանի մրցույթներ՝ մնջախաղի մրցույթ, մոնո ներկայացման մրցույթ և այլն,
• Կինո- Ուսումնասիրել և ներկայացնել փոքրիկ տեսաֆիլմ ,,Ոսկե ծիրան՚՚-ի և ,,Օսկար՚՚-ի մասին:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="3" align="center">Թեմա 4.
Հեղինակային և քաղաքային երգեր (6ժ.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ծանոթացնել հեղինակային և քաղաքային երգի ժանրերին
• Ծանոթացնել այդ ժանրում ստեղծագործող երաժիշտների և նրանց գործունեության հետ:
• Ձևավորել պատկերացումներ հեղինակային երգը, որպես սոցիալական երևույթ ներկաացնելու համար
• Ձևավորել հմտություններ այդ ժանրերի երգերը ճանաչելու, վերլուծելու և կատա-րելու համար:
• Արժևորել ժամանակակից հեղինակ կատարողների արվեստը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ ես հասկանում հեղինակային, կամ քաղա-քային երգ ասելով
• Ճանաչու՞մ ես այդ ժանրի հայ կատարողներին
• Ո՞ր հեղինակի երգերն ու կատարումներն ես սիրում:
• Ձեր ընտանիքում հաճա՞խ եք լսում նրանց կատարումները:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Լսողությամբ ճանաչի տարբեր ժանրերը, ժամանակակից մշակումները, երաժշտական ուղղությունները, թվարկի երաժշտական ստեղծա-գործության ոճային առանձնահատկությունները, բացատրի ոճերի բնութագրական գծերը:
• Կատարի հայ և արտասահմանցի կոմպոզիտորների հեղինակային և քաղաքային ոճի երգերը:
• Մեկնաբանի հանրամատչելի երաժշտության առանձնահատկությունները, թվարկի ժամանակակից տարբեր հեղինակների, երաժիշտ կատարողների երաժշտական ոճի , ձեռագրի և կատարման առանձնահատկությունները:
• Իր անհատական երաժշտական տպավորությունները, հուզական արձագանքը ներկայացնի բանավոր ելույթների, էսսեների կամ շնորհան-դեսների միջոցով: Ներկայացման ընթացքում օգտագործի արվեստի մյուս ճյուղերի և նոր տեխնոլոգիաների հնարավորությունները:
• Վերլուծի երաժշտական ստեղծագործությունը, արտահայտի սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ, ակտիվորեն ներ-</td></tr>
</table>

գրավվի քննարկումների, բանավեճերի մեջ, հարգի ուրիշների կարծիքը, հիմնավորի իր սեփական կարծիքը:		
Թեմայի բովանդակություն • Հեղինակային և քաղաքային ոճե-րի երգերի կատարողները և իրենց ստեղծագործական գոր-ծունեությունը • Հեղինակային և քաղաքային ոճերի երգերի տարբեր կատա-րումներ:	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր** • Ուսումնասիրել հեղինակային և քաղաքային երգի երաժիշտների ստեղծագործական գործունեությունը • Ներկայացնել հեղինակային երգը, որպես սոցիալական երևույթ • Ունկնդրել, մեկնաբանել և կատարել նշված ոճերի երգերը • Դիտել համերգներից հատվածներ • Պատրաստել շնորհանդեսներ, զեկույցներ և այլ հետազոտական աշխատանքներ:	**Ընդհանրական գաղափարներ** • **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողները այս թեմայով ներգրավվում են ակտիվ քննարկումների և բանավեճերի մեջ, հայտնում են ինքնուրույն կարծիքներ, հարգում են ուրիշների կար-ծիքը, հիմնավորում իր սեփական կար-ծիքը:Ուսումնասիրում են այն ուղիները, միջոցները, որոնցով բացահայտում և արտահայտում են իրենց գաղափարները, համոզմունքները, նախասի-րությունները, երաժշտական ճաշակը, արժեքները արժևորում են գեղագիտությունը և ստեղծարա-րությունը:
Միջառարկայական կապեր • **Գրականություն**-Ուսումնասիրել հեղինակային և քաղաքային երգերի գրական տեքստերը, վերլուծել և մեկնաանել դրանց գաղափարները • **Մշակույթ**-Վերլուծել և մեկնաբանել ազգային և քաղաքային արվեստի ընդհանրությունները, առանձնահատկությունները:		
Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ: **Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46**		

9-րդ դասարան

<table>
<tr><th colspan="3">Թեմա 1. Երաժշտության և կյանքի կապը /34 ժ./</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
Բացահայտել երաժշտության ազդեցությունը մարդու վրա և նրա դերը հասարակական կյանքում
Ձևավորել հմտություններ երաժշտական արվեստը որպես գեղեցկության և ճշմարտա-ցիության մարմնավորում ներկայացնելու, մեկնաբանելու և հիմնավորելու համար
Ձևավորել հմտություններ կյանքում և առօրյայում երաժշտության կարևորությունը գիտակցելու և արժևորելու համար:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
Ի՞նչ նշանակություն ունի երաժշտու-թյունը մարդու և հասարակության կյանքում
Երաժշտությունը կարո՞ղ է միավորել կամ վերափոխել մարդուն:
Հնարավո՞ր է կյանքը պատկերացնել առանց երաժշտության:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
Ստեղծի / մենակ կամ խմբով/ երաժշտության և կյանքի կապը ներկայացնող ուսումնասիրություն, նախագիծ կամ հետազոտական աշխատանք:
Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի ազգային և համաշխարհային երաժշտական ստեղծագործություններով, համադրելով տարբեր ոճերի երաժշտական կերպարների յուրօրինակությունը:
Մեկնաբանի և ներկայացնի մարդու, հասարակության կյանքում երաժշտության դերի կարևորությունը, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
Բնութագրի, վերլուծի այն ոճերի և ուղղությունների երաժշտական ստեղծագործությունները, որոնք իր կարծիքով մեծ ազդեցություն են ունենում հասարակական տարբեր իրավիճակներում, մեկնաբանի պատճառահետևանքային կապը, սեփական զգացողություններն արտա-հայտի զեկույցներով, շնորհանդեսներով և այլ միջոցներով:
Բացատրի, թե ինչ դեր ունի երաժշտությունը մարդկության կյանքում պատմական կարևոր իրադարձությունների ընթացքում:</td></tr>
<tr><td>Թեմային բովանդակություն
Տարբեր ոճերի և ուղղություն-ների երաժշտական ստեղծա-գործություններ
Հատվածներ համերգներից և երաժշտական ներկայացում-ներից, կինոնկարներից:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևերը
Ներկայացնել երաժշտության դերը մարդու կյան-քում անհատական կամ խմբային զեկուցումներով, պաստառներով, շնորհանդեսներով
Ունկնդրել, կատարել, մեկնաբանել և հիմնավորել տարբեր ոճերի և ուղղությունների երաժշտության նմուշներ
Այցելել համերգասրահներ և թատրոններ:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
Պատճառ և հետևանք

Բնության մեջ, մարդկանց, ազգերի հարաբերու-թյուններում, գեղարվեստական երկերում, երաժշտական ստեղծագործություններում մշտապես կարելի է հանդիպել պատճառա-հետևանքային կարպերին. օրինակ՝ մարդկու-թյան պատմության կարևորագույն իրադարձու-թյունների ժամանակ ստեղծված երաժշտական ստեղծագործությունը ունենում է այդ գաղափա-րին համապատասխան արտահայտչամիջոց-</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td></td><td>ներ՝ բնույթ, տեմպ դինակիկա, ռիթմ, ձև, կառուցվածք և այլն:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Գրականություն- Վերլուծել գրականության և կյանքի կապը
• Կերպարվեստ-Ներկայացնել կերպարվեստային ստեղծագործությունների և կյանքի կապը
• Մշակույթ- Մեկնաբանել մշակույթի հոգևոր և նյութական արժեքների և կյանքի կապը…</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ենթաթեմա՝ 1. Իմ երաժշտական ճաշակը և երաժշտական միջավայրը</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ ժամանակակից երաժշտական միջավայրի բազմաձայնության մասին
• Ձևավորել և զարգացնել հմտություններ իր երաժշտական ճաշակը, որպես այդ միջավայրի ազդեցության արդյունք նկարագրելու և մեկնաբանելու համար
• Ձևավորել և զարգացնել հմտություններ սեփական կարծիք հայտնելու, հիմնավորելու և ներկայացնելու համար, միաժամանակ լսելով և հարգելով ուրիշի կարծիքը
• Արժևորել երաժշտության դերը իր կյանքում:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Հետաքրքրու՞մ է քեզ քո երաժշտական միջավայրը
• Հաճա՞խ ես ստիպված լինում ունկնդրել անորակ երգեր
• Քո երաժշտական ճաշակը կրու՞մ է միջավայրի ազդեցությունը
• Ինչպիսի երաժշտություն է քեզ պետք
• Ունե՞ս նախընտրած ոճեր
• Ո՞ր երգերն ես հաճախ ունկնդրում, կատարում, կապ ունեն դրանք քո հոգեվիճակի հետ
• Կարո՞ղ ես ապրել առանց երաժշտության
• Այցելու՞մ ես համերգասրահներ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի / մենակ կամ խմբով/ ,,Իմ երաժշտական ճաշակը և երաժշտական միջավայրը´´ թեմայով երաժշտական զեկույց օգտվելով նոր տեխնոլոգիաներից:
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի ազգային և համաշխարհային երաժշտական ստեղծագործությունների նմուշներով
• Կիրառի իր ստեղծագործական ունակություններն ու հմտությունները երաժշտության դասերից դուրս:
• Ներկայացնի, մեկնաբանի և հիմնավորի իր սեփական կարծիքը, իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի օգտագործելով համացանցի հնարավորությունները, ճշտելով դրանց հավաստիությունը:
• Կատարելագործի իր հաղորդակցական հնարավորությունները, իրականացնի սեփական ստեղծագործական գաղափարները, պատրաստվի և հանդես գա թեմատիկ զեկուցումներով, ընտրել անհրաժեշտ նյութեր ստեղծագործական նախագծերի համար:
• Արժևորի երաժշտական արվեստի դերը գեղարվեստական մշակույթի մեջ և ներկայացնի իր երաժշտական նախասիրությունները, նախըն-</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">տրած կատարողները, փոքրիկ շնորհանդեսով ներկայացնի տարվա ընթացքում իր այցելած համերգների և թանգարանների հայտագրերը և տպավորությունները:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Ժամանակակից երաժշտական կամ հնչյունային միջավայրի բազմաձայնությունը
• Երաժշտական ագրեսիա
• Բանավեճեր, քննարկումներ, ներկայացումներ, կատարումներ:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևերը
• Խմբային քննարկումներ բանավեճեր՝
• «Ի՞նչ է նշանակում բարձրակարգ երաժշտությունը և ինչ ռաբիսը»,
• «Ինչպե՞ս կարող է մարդը դիմակայել այսօրվա երաժշտական ագրեսիային».
• Ներկայացնել շնորհանդեսներ իր սիրած երաժշտական ժանրերի մասին:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ

• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞ վ ենք մենք:
Հաղորդակցվելով տարբեր ոճերի և ուղղությունների երաժշտության հետ սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի: Համընկնում է իր և իր միջավայրի երաժշտական ճաշակը, հարմարվում է միջավայրի թելադրած կանոններին, թե իրենն է առաջարկում: Ինչպես է կարողանում իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում, կենցաղում, կարող է ապրել առանց երաժշտության:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Հասարակագիտություն –ներկայացնել հասարակական միջավայրի ազդեցությունը մարդու գեղագիտական ճաշակի ձևավորման և զարգացման վրա
• Հայ գրականություն-ներկայացնել իր նախասիրությունները գրականության ասպարեզում
• Մշակույթ- ներկայացնել իր նախասիրած մշակութային հուշարձանները
• Կինո- ներկայացնել իր սիրած կինոֆիլմերը և դրանց ազդեցությունը իր գեղագիտական ճաշակի վրա
• Կերպարվեստ- ներկայացնել իր կերպարվեստային ճաշակը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Ենթաթեմա՝ 2. Արվեստը՝ քո սեփական ձայնն է /8 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակները
Զնավորել և զարգացնել իր գեղարվեստական գործունեության կարևորության գիտակցումը արվեստի/ նաև սիրողական/ բնագավառում, ցուցաբերել քննադատական վերաբերմունք, դասերից դուրս երաժշտական գործունեություն ծավալելու ձգտում
Զնավորել հետաքրքրություն և պահանջ երաժշտական գործունեության տարբեր ձևերին մասնակցելու համար՝ երգչախումբ, երաժշտական այլ համույթներ, իրականացնել ՝ տնային համերգներ, որպես ժամանցի միջոց, որպես ընտանիքի, բարեկամների հոգեկան միասնության մարմնավորում: Մասնակցել դպրոցում և դրանից դուրս զարական, երաժշտական, թատերական և այլ գեղարվեստական միջոցառումների կազմակերպման և իրականացման աշխատանքներին:
Նպաստել և խրախուսել սովորողի ստեղծագործական գաղափարների, մտահղացումների անհատական կամ խմբային հետազոտությունների արդյունքում ելույթով հանդես գալու, իր մտքերով, մտորումներով անկաշկանդ կիսվելու, և իր կարծիքը հիմնավորելու հմտության զարգացմանը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
Ի՞նչ է նշանակում ,,Արվեստը դա քո սեփական ձայնն է՛՛
Համաձայն ես դրա հետ
Կազմակերպում ես արտադասարանական և արտադպրոցական միջոցառումներ կամ տնային համերգներ, ինչպե՞ս:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
Ստեղծի / մենակ կամ խմբով/ հայ կամ եվրոպական երաժշտության նվիրված միջոցառման նյութ կամ սցենար
Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի տարբեր ժանրերի և ուղղությունների երաժշտական ստեղծագործությունների միջոցով, համադրելով երաժշտական կերպարների յուրօրինակությունը:
Վերլուծի տարբեր ժամանակաշրջանի և ոճերի արվեստի գործերը և դրանցում առկա արտահայտչամիջոցների բազմազանությունը:
Հասկանա և գնահատի անցյալի երաժշտական ժառանգությունը և համեմատի ժամանակակից երաժշտական արվեստի հետ, բացատրի զարգացման միտումները:
Գիտակցի խմբային գործունեության արժեքը, ինքնաարտահայտումը մտորումների, քննարկումների, ունկնդրման և կատարման գործընթացում:
Բացատրի, թե ինչ դեր ունի երաժշտությունը իր կյանքում և արժևորի սեփական միջավայրի մշակութային օջախների գործունեությունը, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս:
Զնակերպի իր վերաբերմունքը հասարակական երաժշտական երևույթների նկատմամբ, կարևորի իր գեղարվեստական գործունեությունը այդ գործընթացներում, ցուցաբերի քննադատական վերաբերմունք:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
Քննարկումներ, բանավեճեր, ներկայացումներ, ելույթներ
Բազմաբնույթ և բազմատեսակ</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևերը
Խմբային քննարկումներ՝ ,,Սիրողական երգեցողությունը, որպես մարդու ինքնաարտահայտման ձև՛՛ /երաժշտական նյութը՝ երեխաների ընտրությամբ/</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞ վ ենք մենք:
Հաղորդակցվելով տարբեր ոճերի և ուղղու-</td></tr>
</table>

երաժշտական ստեղծագործություններ	• ,,Իմ դպրոցական երաժշտական համույթը´´ • ,,Արտադասարանական միջոցառումների նշանակությունը դպրոցի երաժշտական կյանքում և դրանց ազդեցությունը սովորողի ինքնուրույնության և գեղագիտական ճաշակի զարգացման վրա´´:	թյունների երաժշտության հետ սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի: Համընկնում է իր և իր ընկերների նախասիրությունները, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտական տարբեր գործունեության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում, կենցաղում, կարող է ապրել առանց երաժշտության: • **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողները այս թեմայով ներգրավվում են ակտիվ քննարկումների և բանավեճերի մեջ, հայտնում են ինքնուրույն կարծիքներ, հարգում են ուրիշների կարծիքը, հիմնավորում իրենց սեփական կարծիքը: Ուսումնասիրում են այն ուղիները, միջոցները, որոնցով բացահայտում և արտահայտում են իրենց գաղափարները, համոզմունքները, նախասիրությունները, երաժշտական ճաշակը, արժեքները արժևորում են գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Միջառարկայական կապեր

- **Հայոց լեզու և գրականություն**- քննարկումների և բանավեճերի ընթացքում սովորողը կարողանա զրագետ և կապակցված խոսքով ներկայացնել իր մտքերը, մտածողության ձևերը, տրամաբանությունը, մտորումները, կարծիքը և այլն
- **Հասարակագիտություն-** զարգացնել սովորողների հաղորդակցման և սոցիալական շփման կարողությունները, նպաստել խմբային աշխատանքների արդյունքի կայացմանը, կրել դրանց պատասխանատվությունը, իրեն դրսևորել որպես համագործակցող, հանդուրժող, ապրումակցող:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ42, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46

<table>
<tr><th colspan="3">Ենթաթեմա՝ 3. Իմ սիրելի համերգասրահները թատրոնները և թանգարանները /10ժամ/չորս</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել գիտելիքներ Երևանի համերգասրահների, թատրոնների և թանգարանների մասին,
• Դրսևորել հատուկ վերաբերմունք՝ հետաքրքրություն և պահանջ այդ մշակութային օջախները այցելելու համար,
• Արժևորել նրանց գործունեության դերը երաժշտական արվեստի զարգացման և տարածման գործընթացում:
• Արժևորել դրանց ազդեցությունը սովորողների գեղագիտական դաստիարակության և ճաշակի ձևավորման վրա:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Հաճա՞խ ես այցելում համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ
• Ներկա եղել ես երբևէ դասական ժանրի համերգի, եթե այո, ի՞նչ տպավորություն ես ստացել:
• Ինչպիսի՞ ոճեր ես նախընտրում
• Ո՞ր մշակութային օջախներն են քեզ հետաքրքրում:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ներկայացնի և մեկնաբանի տարբեր մշակութային օջախներ այցելելու շարժառիթը, նպատակը, և իր տպավորություններն ու զգացողություն-ները ներկայացնի առանձին զեկույցով, շնորհանդեսով կամ հետազոտությամբ, օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի տարբեր ոճերի և ուղղությունների երաժշտության միջոցով, մեկնաբանելով երաժշտական կերպարների յուրահատկությունը:
• Վերլուծի տարբեր ժամանակաշրջանի և ոճերի արվեստի գործերը և դրանցում առկա արտահայտչամիջոցների բազմազանությունը:
• Հասկանա և գնահատի անցյալի երաժշտական ժառանգությունը և համեմատի ժամանակակից երաժշտական արվեստի հետ, բացատրի զարգացման միտումները:
• Բացատրի, թե ինչ դեր ունի երաժշտությունը իր կյանքում և արժևորի սեփական միջավայրի մշակութային օջախների գործունեությունը, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս: Գնահատի բարձրորակ կենդանի կատարումները և հաճախակի այցելի համերգասրահներ և թատրոններ:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• Հայկական և համաշխարհային հռչակ ունեցող թանգարաններ, համերգասրահներ, թատրոններ
• Քննարկումներ, զեկուցումներ, շնորհանդեսներ դրանց գործու-նեության և կրթական ծրագրերի մասին:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Կատարել ուսումնասիրություններ, դիտել համերգներից հատվածներ
• Այցելել հայկական և աշխարհի հանրահայտ թանգարանները՝ առցանց,
• Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել տարբեր ոճերի և ուղղությունների ստեղծագործու-թյունները
• Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, շնորհանդեսներ:
• Ներկայացնել արտադպրոցական մշակութային</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները այցելելով տարբեր մշակութային օջախներ ուսումնասիրում են հայտնի և ճանաչված մարդկանց կյանքը, կենցաղը, նրանց պատմությունները, ստեղծագործական գործունեությունը, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը, ինչպես նաև ան-հատների և քաղաքակրթության միջև հարաբե-</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>օջախների կարևորությունը իրենց աշխարհայացքի և գեղագիտական ճաշակի զարգացման գործընթացում:</td><td>րությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից և արժևորում են նրանց արվեստը մարդկության պատմության զարգացման համատեքստում: Այցելելով համերգասրահներ դրսևորում են համապատասխան վարքագիծ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
Գրականություն- կարողանա հայերեն ազատ գրուցի իրեն հետաքրքրող թեմաների մասին, կազմի ընտրված նպատակին, խնդիրներին և լսարանին համապատասխան գրագետ բանավոր և գրավոր խոսք, այդ թվում՝ հրապարակային խոսք, կիրառի ոչ վերբալ հաղորդակցման տարատեսակ միջոցներ, գրագետ և կապակցված խոսքով ներկայացնել մշակութային օջախներ այցելությունների տպավորությունները և արդյունքները,
Հասարակագիտություն-այցելությունների ընթացքում դրսևորել համապատասխան վարքագիծ և պահվածք
Համաշխարհային պատմություն-պատմությունից ձեռք բերած գիտելիքներն օգտագործի տվյալ մշակութային գործիչի ապրած պատմական ժամանակահատվածի վերլուծության համար:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
Հ2, Հ26 , Հ29, Հ30, Հ31, Հ32, Հ35, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46</td></tr>
</table>

Ավագ դպրոց

10-րդ դասարան

<table>
<tr><td colspan="3">Թեմա 1.
Հայ հոգևոր երաժշտության ծնունդը՝ Մ. Մաշտոց, Ս. Պարթև, Մ. Խորենացի: Շարականներ, Տաղեր, Գանձեր
Հայկական երաժշտության զարգացումը 8-15դդ.՝ Ն. Շնորհալի, Գ. Նարեկացի- <<Տաղեր>> /6 ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել գիտելիքներ հոգևոր երաժշտության վերաբերյալ
• Ծանոթացնել հայ հոգևոր երաժշտության պատմությանը
• Ձևավորել հմտություններ հայ հոգևոր երաժշտությունը ունկնդրելու, վերլուծելու, կատարելու և մեկնաբանելու համար
• Արժևորել հայ հոգևոր արվեստը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ ես հասկանում հոգևոր երաժշտություն ասելով
• Ծանո՞թ ես այդ ժանրին
• Այցելու՞մ ես եկեղեցի, ի՞նչ ես զգում այդ պահին
• Երբևէ ներկա եղե՞լ ես Պատարագի արարողությանը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի / մենակ կամ խմբով/ հայ հոգևոր երաժշտությանը նվիրված ուսումնասիրություն կամ հետազոտական աշխատանք:
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի հայ և այլ ազգերի հոգևոր երաժշտության միջոցով, համադրելով երաժշտական կերպարների յուրօրինակությունը:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ հայ հոգևոր երաժշտության նմուշներից երկձայն, հստակ առոգանությամբ, ներշնչանքով, արտահայտիչ, զարգացնելով մեղեդային գիծը
• Մեկնաբանի հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության առանձնահատկությունները իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
• Բացատրի, թե ինչ դեր ունի երաժշտությունը իր կյանքում և արժևորի սեփական միջավայրի մշակութային օջախների գործունեությունը, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս:</td></tr>
<tr><td>Թեմային բովանդակություն
• Հայ հոգևոր երաժշտության ձևավորումը և զարգացումը 4-5 -14-15-րդ դդ.
• Հայ հոգևոր երաժշտություն՝ շարականներ, տաղեր, գանձեր
• Հայ հոգևոր երաժշտությունը
• 19-20-րդ դդ.</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել հայ հոգևոր երաժշտության պատմությունը
• Ունկնդրել, կատարել, մեկնաբանել հայ հոգևոր երգարվեստի նմուշները և հատվածներ Սուրբ Պատարագից,
• Ներկայացնել թեմատիկ զեկույցներ, անհատական կամ խմբային հետազոտություններ և այլն,
• Այցելել եկեղեցի, մասնակցել Ս. Պատարագի արարո-</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ

• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞ վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով հայ հոգևոր մշակույթը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչ է իր համար հոգևոր երաժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգացմուքները և հույզերը արտահայտել</td></tr>
</table>

	դության:	երաժշտության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտու-թյունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- **Գրականություն**-Ծանոթանալ հայ հոգևոր երգերի գրական հիմքերին և մեկնաբանել նրանց գաղափարը գրագետ և կապակցված խոսքով,
- **Կերպարվեստ**-Ծանոթանալ հայ հոգևոր մանրանկարչությանը, զարդարվեստին, ճարտարապետությանը և համեմատել հայ հոգևոր երգերին
- **Հայոց պատմություն**-Ուսումնասիրել և մեկնաբանել տվյալ ժամանակաշրջանի հայոց պատմության կարևոր իրադարձությունները
- **Մշակույթ**-Ծանոթանալ միջնադարյան հոգևոր արվեստին:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ17, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**

Թեմա 2.
Հայ գուսանա -աշուղական արվեստի ծնունդը՝ Նաղաշ Հովնաթան, Սայաթ-Նովա /4 ժամ/

Նպատակներ	Ուղղորդող հարցեր
• Ձևավորել գիտելիքներ հայ գուսանա-աշուղական արվեստի ձևավորման և զարգացման պատմության վերաբերյալ • Ձևավորել հմտություններ գուսանա-աշուղական արվեստի նմուշներն ունկնդրելու, վերլու-ծելու, կատարելու և մեկնաբանելու համար • Ձևավորել հատուկ վերաբերմունք՝ սեր և հետաքրքրություն հայ արվեստի այդ տեսակի վե-րաբերյալ • Արժևորել աշուղներին նվագակցող հայկական ազգային նվագարանների դերը այդ արվեստի զարգացման և տարածման գործում:	• Հետաքրքրու՞մ է քեզ գուսանա-աշուղական երգարվեստը • Ունե՞ս նախընտրած աշուղներ • Ո՞ր երգերն ես հաճախ ունկնդրում և կատարում:

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** / մենակ կամ խմբով/ հայ գուսանա-աշուղական երաժշտությանը նվիրված ուսումնասիրություն կամ հետազոտություն:
- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** հայ գուսանա-աշուղական երաժշտության միջոցով,
- Ընկալի աշուղական երգերը, դրանց արտահայտչամիջոցները՝ մեղեդին, ռիթմը, տեմպը, դինամիկան և ներկայացման ձևը
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ աշուղական երգերը, հստակ առոգանությամբ, ներշնչանքով, արտահայտիչ, զարգացնելով մեղեդային գիծը, հասկանա խոսքերի իմաստը
- **Կիրառի** իր ստեղծագործական ունակություններն ու հմտությունները երաժշտության դասերից դուրս:
- **Մեկնաբանի** հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության առանձնահատկություններն, իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
- **Վերլուծի** երաժշտական ստեղծագործությունը, արտահայտի սեփական տեսակետը հեղինակի գաղափարի վերաբերյալ, ակտիվորեն ներ-գրավվի քննարկումների, բանավեճերի մեջ:

<table>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Հայ գուսանա-աշուղական արվեստի ձևավորման և զարգացման պատմությունը
• Հայ աշուղական երգեր և մեղեդիներ</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել հայ գուսանա-աշուղական արվեստի ձևավորման և զարգացման պատմությունը
• Ունկնդրել, կատարել, վերլուծել աշուղական երգերի իմաստը, հիմնական գաղափարը
• Ծանոթանալ նրանց նվագակցող հայկական ազգային նվագարանների հետ:
• Ներկայացնել հետազոտություններ, շնորհանդեսներ զեկուցումներ և այլն:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞ վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով Հայ աշուղական արվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպիսի երաժշտական նախասիրություններ ունի, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել ազգային երաժշտության միջոցով, ինչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Հայ ժողովրդի պատմություն-Ծանոթանալ տվյալ ժամանակաշրջանի հայոց պատմության կարևոր իրադարձություններին, որոնք իրենց ազդեցություններն են թողել արվեստի վրա:
• Հայ գրականություն-Ուսումնասիրել և մեկնաբանել Սայաթ-Նովայի գրական ժառանգությունը,
• Մշակույթ- Ծանոթանալ հայ միջնադարյան արվեստի նմուշներին,
• Կինո-Դիտել Հայֆիլմ կինոստուդիայի նկարահանած Սայաթ-Նովա կինոֆիմը և վերլուծել
• Կերպարվեստ-Ուսումնասիրել հայ միջնադարյան կերպարվեստի նմուշները,
• Օպերա- Դիտել հատվածներ Ալ. Հարությունյանի ,,Սայաթ Նովա՛՛ օպերայից:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Մ1, Մ17, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:</td></tr>
</table>

Թեմա 3 . 17-18-րդ դարի Եվրոպական արվեստը՝ Բարոկկո Յ. Ս. Բախը պոլիֆոնիկ երաժշտության հիմնադիր, Գ. Ֆ. Հենդել /4 ժամ/:	
Նպատակները • Ձևավորել պատկերացումներ 17-18-րդ դարի եվրոպական արվեստի մասին • Ծանոթացնել 17-18-րդ դարի գերմանացի կոմպոզիտոր՝ Յ. Ս. Բախի հետ, որպես պոլիֆոնիկ երաժշտության հիմադիր • Արժևորել Բախի արվեստը որպես համաշխարհային երաժշտական արվեստի հիմնասյուներից մեկը • Ծանոթացնել Գ. Ֆ. Հենդելի կյանքին և ստեղծագործական գործունեությանը:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ծանո՞թ ես Յ. Ս. Բախի և Գ. Ֆ. Հենդելի արվեստին • Ունկնդրե՞լ ես նրանց ստեղծագործություններից • Ի՞նչ է նշանակում ,,Եվրոպական արվեստ՛՛

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** / մենակ կամ խմբով/ հայ և եվրոպական հոգևոր երաժշտությանը նվիրված ուսումնասիրություն կամ հետազոտություն:
- **Հաղորդակցվի և ինքնարտահայտվի** տարբեր ազգերի հոգևոր երաժշտության միջոցով, համադրելով երաժշտական կերպարների յուրօրինակությունը:
- **Մեկնաբանի** հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության առանձնահատկությունները իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
- **Հասկանա** պոլիֆոնիկ երաժշտության իմաստը, ցուցաբերի հուզական արձագանք, **վերլուծի** ստեղծագործության կառուցվածքը, գաղափարը, օգտագործված արտահայտչամիջոցները:
- **Վերլուծի** տարբեր ժամանակաշրջանի և ոճերի արվեստի գործերը և դրանցում առկա արտահայտչամիջոցների բազմազանությունը:
- **Հասկանա և գնահատի** անցյալի երաժշտական ժառանգությունը և համեմատի ժամանակակից երաժշտական արվեստի հետ, **բացատրի** զարգացման միտումները:
- **Դրսևորի** հատուկ վերաբերմունք՝ իր երկրի, մարզի, քաղաքի մշակութային օջախների գործունեության նկատմամբ, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս: Արժևորի երաժշտության դերն ու նշանակությունը իր կյանքում:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• 17-18-րդ դարի Եվրոպական արվեստ՝ Յ. Ս. Բախը՝ պոլիֆոնիկ երաժշտության հիմնադիր, և Գ. Ֆ. Հենդել, նրանց ստեղծագործական գործունեությունը • Յ. Ս. Բախի և Գ. Ֆ. Հենդելի հանրահայտ ստեղծագործությունները:	• Ծանոթանալ Յ. Ս. Բախի և Գ. Ֆ. Հենդելի արվեստին • Ունկնդրել, քննարկել, վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները • Կատարել ուսումնասիրություններ տվյալ ժամանակաշրջանի երաժշտական ավանդույթների վերաբերյալ:	• **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Որտե՞ղ և Ե՞րբ Սովորողները ուսումնասիրում են երաժշտության բնագավառում հանրահայտ կոմպոզիտորների կյանքը, նրանց ստեղծագործական գործունեությունը, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը, հայտնագոր-

		ծությունները, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերություն-ները: Արժևորում են Բախի և Հենդելի արվես-տը որպես համաշխարհային երաժշտական արվեստի հիմնասյուներ:

Միջառարկայական կապեր

- **Կերպարվեստ**-Ծանոթանալ 17-18-րդ դարի Եվրոպական կերպարվեստի Բարոկկո ոճի նկարիչների ստեղծագործություններին և համեմատել երաժտության հետ:
- **Գրականություն**- Ծանոթանալ 17-18-րդ դարի Եվրոպական գրականության հետ:
- ***Համաշխարհային պատմություն***- Մեկնաբանել 17-18-րդ դարի Եվրոպական պատմության կարևոր իրադարձությունները, որոնք ազդեցություն են ունեցել արվեստի զարգացման վրա:
- **Թատրոն**- Ծանոթանալ 17-18-րդ դարի Եվրոպական թատերական արվեստի հետ:

Մշակույթ- Ծանոթանալ 17-18-րդ դարի Բարոկկո ոճի Եվրոպական ճարտարապետական հուշարձանների հետ:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**

Թեմա 4.
Վիեննական դասական դպրոցի ներկայացուցիչներ՝ Յ. Հայդն, Վ. Ա. Մոցարտ, Լ. Վ. Բեթհովեն
/ 4 ժամ/

Նպատակներ	**Ուղղորդող հարցեր**
• Ձևավորել պատկերացումներ Վիեննական դասական դպրոցի ներկայացուցիչների՝ Յ. Հայդնի, Մ. Ա. Մոցարտի, Լ. Վ. Բեթհովենի մասին • Ծանոթացնել նրանց կյանքին և ստեղծագործական գործունեությանը • Ուսումնասիրել նրանց հայտնի ստեղծագործությունները • Արժևորել նրանց ստեղծագործության դերը երաժշտության պատմության զարգացման ընթացքում:	• Լսե՞լ ես Վիեննական դասական դպրոցի մասին • Ի՞նչ կապ ունի Վիեննան երաժշտության հետ • Նշված կոմպոզիտորներից որի՞ մասին ավելի շատ տեղեկություն ունես • Ու՞մ ստեղծագործությունն ես ավելի շատ սիրում • Ներկա եղե՞լ ես երբևէ սիմֆոնիկ համերգի, եթե այո, ի՞նչ տպավորություն ես ստացել:

Վերջնարդյունքներ

- ***Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի*** տարբեր ազգերի դասական երաժշտության միջոցով, մեկնաբանելով երաժշտական կերպարների յուր-ահատկությունը:

<table>
<tr><td colspan="3">Մեկնաբանի հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության առանձնահատկությունները իր տպավորություններն ու զգացողությունները ներկայացնի օգտագործելով երաժշտական մասնագիտական եզրույթներ:
• Բնութագրի ստեղծագործությունը, սեփական զգացողություններն արտահայտի ուսումնասիրությունների և հետազոտությունների միջոցով:
• Վերլուծի տարբեր ժամանակաշրջանի և ոճերի արվեստի գործերը և դրանցում առկա արտահայտչամիջոցների բազմազանությունը:
• Հասկանա և գնահատի անցյալի երաժշտական ժառանգությունը և համեմատի ժամանակակից երաժշտական արվեստի հետ, բացատրի զարգացման միտումները:
• Բացատրի, թե ինչ դեր ունի երաժշտությունը իր կյանքում և արժևորի սեփական միջավայրի մշակութային օջախների գործունեությունը, որպես իր կյանքի անքակտելի մաս: Գնահատի բարձրորակ կենդանի կատարումները և հաճախակի այցելի համերգասրահներ և թատրոններ:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• 18-19-րդ դարի առաջին կեսի եվրոպական արվեստ
• Վիեննական դասական դպրոցի ներկայացուցիչների ստեղծագործական գործունեությունը
• Յ. Հայդնի, Մ. Ա. Մոցարտի, Լ. Վ. Բեթհովենի հանրահայտ ստեղծագործությունները:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Կատարել ուսումնասիրություններ, դիտել համերգներից հատվածներ
• Այցելել կոմպոզիտորների թանգարանները՝ առցանց
• Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել սիմֆոնիկ ստեղծագործությունները
• Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, ներկայացնել շնորհանդեսներ, նախագծեր:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները ուսումնասիրելով Վիեննական դասական դպրոցի ներկայացուցիչների կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը, ծանոթանում են տվյալ ժամանակաշրջանի մարդկանց կենցաղին, նրանց պատմություններին, համերգային շրջագայություններին, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերին, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերություններին, արժևորում են նրանց արվեստը և ավանդը երաժշտության պատմության զարգացման մեջ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Կերպարվեստ- Ուսումնասիրել 18-19-րդ դարի առաջին կեսի եվրոպական կերպարվեստ նմուշները և համեմատել երաժշտության հետ:
• Համաշխարհային պատմություն-Ուսումնասիրել 18-19-րդ դարի առաջին կեսին եվրոպական պատմական իրադարձությունները, որոնք ազդեցություն են ունեցել երաժշտության զարգացման վրա:
• Թատրոն- Ուսումնասիրել 18-19-րդ դարի առաջին կեսի եվրոպական թատերական արվեստը:
• Մշակույթ- Ուսումնասիրել 18-19-րդ դարի առաջին կեսի եվրոպական ճարտարապետությունը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="3">Թեմա 5. 19-րդ դարի եվրոպական երաժշտության հիմնական ուղղությունները.
Ռոմանտիզմ՝ Ֆ. Շոպեն, Ֆ Լիստ, Ռ. Շուման, Ֆ. Շուբերտ, Է. Գրիգ /8ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակները
• Ծանոթացնել 19-րդ դարի եվրոպական երաժշտության հիմնական ուղղություններից մեկի՝ ռոմանտիզմի հետ
• Ծանոթացնել ռոմանտիզմի վառ ներկայացուցիչների՝ Ֆ. Շոպենի, Ֆ. Լիստի, Ռ. Շումանի, Ֆ. Շուբերտի և Է. Գրիգի կյանքին և ստեղծագործական գործունեությանը
• Արժևորել նրանց ավանդը համաշխարհային երաժշտության պատմության զարգացման գործում:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ծանո՞թ եք արվեստի հիմնական ուղղություններին
• Ի՞նչ գիտեք ռոմանտիզմի մասին
• Որևէ տեղեկություն ունե՞ք աշխարհահռչակ այս կոմպոզիտորների մասին
• Ներկա գտնվե՞լ եք նրանց ստեղծագործությունների համերգային կատարումներին</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
• Հաղորդակցվի և ինքնարտահայտվի համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում կիրառի գիտելիքներ և հմտություններ օգտագործելով ինքնարտահայտման զանազան երաժշտական միջոցներ, և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հնարավորությունները:
• Ստեղծի /մենակ կամ խմբով/ նախընտրած դասական փոքրիկ մեղեդու համար ժամանակակից մշակումներ: Նպաստի խմբի ստեղծագործական և հետազոտական առաջադրանքների ընդհանուր արդյունքի կայացմանը:
• Նկարագրի ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով: Հասկանա երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի:
Վերլուծի ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերն ու ապրումները, հիմնավորի դրանք, իր կարծիքը արտահայտի տարբեր ձևերով՝ օգտվելով նոր տեխնոլոգիաներից: Ցուցաբերի վերլուծելու, համադրելու, և համեմատելու հմտություններ:
• Ձևավորի երաժշտական ճաշակը, ընդլայնի ազգային և եվրոպական մշակութային ժառանգության նվաճումների մասին գիտելիքները, նոր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես՝ ուսումնական վիրտուալ այցերի /համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ/ միջոցով:
• Դրսևորի հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակություն
• 19-րդ դարի եվրոպական երաժշտության հիմնական ուղղությունները՝ ,,Ռոմանտիզմ՛՛
• Ռոմանտիզմի ուղղության հանրահայտ կոմպոզիտորները և նրանց ստեղծագործություն-</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Կատարել ուսումնասիրություններ, դիտել համերգներից հատվածներ
• Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել սիմֆոնիկ և կամերային ստեղծագործությունները
• Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, շնորհանդեսներ և այլն :</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ
Որտե՞ղ և Ե՞րբ
Սովորողները ուսումնասիրելով ռոմանտիզմի ականավոր ներկայացուցիչների կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը,</td></tr>
</table>

ները:		ծանոթանում են տվյալ ժամանակաշրջանի մարդկանց կենցաղին, նրանց պատմություններին, համերգային շրջա-գայություններին, մարդկության պատ մության շրջադարձային կետերին, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերություններին, արժևորում են նրանց արվեստը և ավանդը երաժշտության պատմության զարգացման մեջ:

Միջառարկայական կապեր

- **Գրականություն**-Ուսումնասիրել եվրոպացի ռոմանտիկ գրողների ստեղծագործությունները, որոնք հիմք են հանդիսացել երաժշտական ստեղծագործությունների համար:
- **Կերպարվեստ**- Ուսումնասիրել եվրոպացի ռոմանտիկ ուղղության նկարիչների գործերը,

Մշակույթ- Ուսումնասիրել եվրոպական ռոմանտիկ արվեստի տարբեր տեսակների նմուշները::

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**

Թեմա 6.
19-րդ դարի եվրոպական և ռուսական օպերային արվեստ Իտալիա, Գերմանիա, Ֆրանսիա, Ռուսաստան/ 8 ժամ/

Նպատակներ	Ուղղորդող հարցեր
• Ծանոթացնել 19-րդ դարի եվրոպական և ռուսական օպերային արվեստի հետ • Ներկայացնել19-րդ դարի եվրոպացի և ռուս կոմպոզիտորների հանրահայտ օպերաները • Արժևորել նրանց ավանդը համաշխարհային օպերային արվեստի զարգացման գործում:	• Սիրու՞մ եք օպերային արվեստը • Հաճախե՞լ եք օպերային թատրոն • Ունե՞ք նախընտրած օպերաներ: • Ինչու շատերը չեն սիրում օպերային արվեստը:

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների օպերային արվեստին նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
- **Հաղորդակցվի և ինքնարտահայտվի** համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում կիրառի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ օպերաներից հատվածներ՝ արիաներ, խմբերգեր ճիշտ կեցվածքով և շնչառությամբ, մաքուր ինտոնացիայով, հստակ ռիթմով, արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գա-ղափարներ անհատապես և խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին:
- **Բացատրի** ստեղծագործության գաղափարը, կառուցվածքը, ձևը, **դրսևորելով** ստեղծագործական և անկախ մտածողություն:
- **Համեմատի և բացատրի** հակադիր կամ նույնանման բնույթի երաժշտական կերպարները:

• **Ձևավորի** երաժշտական ճաշակը, **ընդլայնի** ազգային և եվրոպական մշակութային ժառանգության նվաճումների մասին գիտելիքները, նոր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես՝ ուսումնական վիրտուալ այցերի /համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ/ միջոցով: • **Դրսևորի** հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:		
Թեմայի բովանդակություն • 19-րդ դարի եվրոպական և ռուսական օպերային արվեստ • Իտալիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի հայտնի կոմպոզիտորներ՝ օպերաների հեղինակներ • Հանրահայտ օպերաներից հատվածներ և օպերային ներկայացումներ:	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր** • Կատարել ուսումնասիրություններ, դիտել համերգներից հատվածներ • Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել, կատարել օպերաներից հատվածներ • Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, շնորհանդեսներ: •	**Ընդհանրական գաղափարներ** • **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Որտե՞ղ և Ե՞րբ Սովորողները ուսումնասիրելով 19-րդ դարի եվրոպական և ռուսական օպերային արվեստը, ծանոթանում են տվյալ ժամանակաշրջանի մարդկանց կենցաղին, նրանց պատմություններին, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերին, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերություններին, արժևորում են հեղինակների արվեստը և ավանդը օպերային երաժշտության պատմության զարգացման մեջ:
Միջառարկայական կապեր • **Գրականություն**-Ուսումնասիրել այն գրական ստեղծագործությունները, որոնք դարձել են օպերային լիբրետտոներ, • **Կերպարվեստ**- Ուսումնասիրել օպերային ներկայացումների բեմական ձևավորումները դեկորների, հագուստների ձևավորումը և դրանց համապատասխանությունը երաժշտությանը: • **Պատմություն**-Ուսումնասիրել այն պատմական կարևոր իրադարձություններն, որոնք հիմք են հանդիսացել պատմական օպերային լիբրետտոների համար: • **Թատրոն**- Ուսումնասիրել և մեկնաբանել օպերային ներկայացումների ընթացքում երգիչների դերասանական վարպետությունը, որը նպաստում է երաժշտական կերպարի ավելի խորը բացահայտմանը:		
Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ: • **Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**		

<table>
<tr><th colspan="3">Թեմա 7.
Հայկական օպերայի ծնունդն ու զարգացումը՝ Տիգրան Չուխաջյան,Արմեն Տիգրանյան, Ալեքսանդր Սպենդիարյան, ժամանակակից օպերա/4 ժ./</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակները
• Ծանոթացնել հայկական օպերայի պատմության հետ
• Ձևավորել գիտելիքներ հայկական օպերային արվեստի զարգացման փուլերի և այսօրվա դրության մասին
• Ձևավորել հմտություններ հայկական օպերաներից հատվածներ ունկնդրելու, բնութագրելու, վերլուծելու և կատարելու համար
• Արժևորել հայկական օպերային արվեստը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Սիրու՞մ ես հայկական օպերան
• Գիտե՞ս հայկական օպերայի հիմնադիրներին
• Հայկական ո՞ր օպերան է քեզ հոգեհարազատ
• Այցելե՞լ ես Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոն:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ օպերային արվեստին նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
• Հաղորդակցվի և ինքնարտահայտվի ազգային օպերային արվեստի նմուշներով:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ օպերաներից հատվածներ՝ արիաներ, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես կամ խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին:
• Բացատրի ստեղծագործության գաղափարը, կառուցվածքը, ձևը, դրսևորելով ստեղծագործական և անկախ մտածողություն: Համեմատի և բացատրի հակադիր կամ նույնանման բնույթի ստեղծագործությունները:
• Տարբերի և ցույց տա հայկական ազգային օպերայի և տարբեր ազգերի օպերային երաժշտության բնութագրական առանձնահատկությունները, նշի ընդհանրությունները և առանձնահտկությունները:
• Ձևավորի երաժշտական ճաշակը, ընդլայնի ազգային և եվրոպական մշակութային ժառանգության նվաճումների մասին գիտելիքները, նոր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես՝ ուսումնական վիրտուալ այցերի /համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ/ միջոցով:
• Դրսևորի հետաքրքրություն կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:
• Արժևորի հայ ազգային օպերային արվեստը, դառնա նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Հայկական օպերային արվեստ
• Հայկական օպերաններից հատվածներ և օպերային</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Կատարել ուսումնասիրություններ, հետազոտություններ, դիտել համերգներից հատվածներ</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով հայ օպերային արվեստը</td></tr>
</table>

ներկայացումներ:	• Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել, և կատարել օպերաներից հատվածներ • Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, շնորհանդեսներ, զեկուցումներ, • Այցելել օպերային թատրոն:	սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ի՞նչ է իր համար ազգային օպե-րային երաժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգաց-մունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային օպերային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- **Հայ գրականություն**-Ուսումնասիրել այն գրական ստեղծագործությունները, որոնք դարձել են օպերային լիբրետտոներ,
- **Կերպարվեստ**- Ուսումնասիրել օպերային ներկայացումների բեմական ձևավորումները դեկորների, հագուստների ձևավորումը և դրանց համապատասխանությունը երաժշտությանը:
- **Պատմություն**-Ուսումնասիրել այն պատմական կարևոր իրադարձություններն, որոնք հիմք են հանդիսացել պատմական օպերային լիբրետտոների համար:
- **Թատրոն**- Ուսումնասիրել և մեկնաբանել օպերային ներկայացումների ընթացքում երգիչների դերասանական վարպետությունը, որը նպաստում է երաժշտական կերպարի ավելի խորը բացահայտմանը:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ17, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**

Թեմա 1 .
Իմպրեսիոնիզմը Եվրոպական և հայկական երաժշտության մեջ:
Կլոդ Դեբյուսի, Մորիս Ռավել, Ի. Ստրավինսկի, Ռ. Մելիքյան, Գ. Եղիազարյան և այլոք /4 ժամ/

Նպատակներ	Ուղղորդող հարցեր
• Ձևավորել պատկերացումներ արվեստի հիմնական ուղղություններից՝ իմպրեսիոնիզմի մասին • Ծանոթացնել երաժշտության մեջ իմպրեսիոնիզմի հիմնադիրների և նրանց ստեղծագոր-ծական գործունեության հետ • Արժևորել արվեստի այդ ուղղությունը և նրա հայտնի հետևորդների արվեստը:	• Ի՞նչ է իմպրեսիոնիզմը • Ե՞րբ է առաջացել արվեստի այդ ուղղությունը • Լսե՞լ եք իմպրեսիոնիստ կոմպոզիտորների մասին, իսկ իմպրեսիոնիստ նկարիչների՞:

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** համաշխարհային երաժշտական արվեստի նմուշներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում կիրառի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ օգտագործելով ինքնարտահայտման զանազան երաժշտական միջոցներ, ներառյալ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները և ռեսուրսներ:

- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ նախընտրած դասական փոքրիկ մեղեդու համար ժամանակակից մշակումներ: **Նպաստի** խմբի ստեղծագործական և հետազոտական առաջադրանքների ընդհանուր արդյունքի կայացմանը:
- **Նկարագրի** ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով, զեկույցներով, հետազոտություններով, շնորհանդեսով
- **Հասկանա** երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի:
- **Վերլուծի** ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերն ու ապրումները, հիմնավորի դրանք, իր կարծիքը արտահայտի տարբեր ձևերով՝ օգտվելով նոր տեխնոլոգիաներից: Ցուցաբերի վերլուծելու, համադրելու, և համեմատելու հմտություններ:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Արվեստի հիմնական ուղղությունները՝ Իմպրեսիոնիզմը • Իմպրեսիոնիստ կոմպոզիտորներ • Նրանց ստեղծագործությունները:	• Կատարել ուսումնասիրություններ, դիտել համերգներից հատվածներ • Ունկնդրել, վերլուծել, մեկնաբանել, բալետներից հատվածներ • Կազմակերպել քննարկումներ, բանավեճեր, շնորհանդեսներ • Այցելել Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոն և պատկերասրահ:	• **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողը ուսումնասիրելով 20-21-դարերի երաժշտական ուղղությունները ներկայացնում է հետազոտական կամ նախագծային աշխատանք-ներ իր տպավորությունների, զգացողությունների, երաժշտական ճաշակի մասին, կատարում է ինքնուրույն եզրահանգումներ: Կազմակերպում է քննարկումներ, բանավեճեր, ստեղծում է պաս-տառներ, շնորհանդեսներ և այլն: Այս թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում սովորողները փորձում են պատասխանել այն հարցին, թե ի՞նչ է ստեղծարարությունը, որն է դրա դերը, նպատակը կամ ինչ հիմնախնդիրների լուծումներ է առա-ջարկում ամեն մարդու կյանքի համար: Սովորողը արժևորում է բոլոր ժանրերի բարձր-արժեք ստեղծագործությունները, հասկանում է դրանց գեղագիտական և բարոյական արժեքը, սովորում է դրանցով զարդարել և հարստացնել իր կյանքը:

Միջառարկայական կապեր

- **Կերպարվեստ**-Ուսումնասիրել իմպրեսիոնիստ նկարիչների ստեղծագործությունները և համեմատել երաժշտության հետ:

Գրականություն- Ուսումնասիրել իմպրեսիոնիստ գրողների ստեղծագործությունները:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:**

Թեմա 2. **19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայկական երաժշտական արվեստը,՝ Կարա-Մուրզա, Եկմալյան/2 ժամ/** **Հայ կոմպոզիտորական դպրոցի ձևավորումը՝ Կոմիտաս/6 ժամ/**	
Նպատակներ • Ուսումնասիրել19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայկական երաժշտական արվեստը • Ուսումնասիրել հայ կոմպոզիտորական դպրոցի ձևավորման հիմքերը • Ուսումնասիրել այդ ժամանակահատվածում ստեղծագործություն ծավալած կոմպոզիտորների ստեղծագործությունը • Ունկնդրել, քննարկել, վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները • Կատարել հետազոտություններ տվյալ ժամանակաշրջանում հայ երաժշտար-վեստի զարգացման միտումների վերաբերյալ, համեմատելով այն արվեստի մյուս ճյուղերի հետ:	**Ուղղորդող հարցեր** • Ձեր կարծիքով ինչպե՞ս էին ազդում պատմական անցքերը հայ երաժշտար-վեստի զարգանման վրա • Հիշու՞մ ես ով ձևավորեց հայ կոմպոզիտորական դպրոցը • Այդ ժամանակահատվածում ստեղծագործած, ո՞ր կոմպոզիտորի գործերն ես ավելի շատ սիրում:
Վերջնարդյունքներ • **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ տվյալ ժամանակաշրջանի հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ: • **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում կիրառի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ օգտագործելով ինքնարտահայտման զանազան երաժշտական միջոցներ, ներառյալ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները և ռեսուրսներ: • **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հե-տևելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես և խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգ-չախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին: • **Նկարագրի** ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները զրագետ կապակցված խոսքով, կատարի հետազոտություններ, նախագծային աշխատանքներ **Հասկանա** երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի: • **Բացատրի** ստեղծագործության գաղափարը, կառուցվածքը, ձևը, դ**րսևորելով ստեղծագործական և անկախ մտածողություն: Համեմատի և բացատրի** հակադիր կամ նույն բնույթի ստեղծագործությունները: • **Տարբերի և ցույց տա** հայկական երաժշտության և տարբեր ազգերի երաժշտության բնութագրական առանձնահատկությունները, նշի ընդ-հանրությունները: • **Բացատրի** երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: Հասկանա նրա դերը որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու, • **Արժևորի** հայ ազգային երաժշտությունը, նյութական և ոչ նյութական ժառանգությունը, դառնա նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:	

<table>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակությունը
• 19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայկական երաժշտական արվեստը և նրա հայտնի ներկայացուցիչները
• Խմբերգային արվեստ
• Հայ կոմպոզիտորական դպրոցի ձևավորումը:</td><td>Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել, քննարկել, վերլուծել տվյալ ժամանակաշրջանի հայ երաժշտարվեստը՝ հայ կոմպոզիտորական դպրոցի ձևավորումը
• Ունկնդրել, կատարել, մեկնաբանել, եզրահանգումներ անել
• Հետազոտել, ներկայացնել, սեփական կարծիք հայտնել, և հիմնավորել:</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով 19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայկական երաժշտական արվեստը և հայ կոմպոզիտորական դպրոցի ձևավորումը, սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ի՞նչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է բացատրի, որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td colspan="4">Միջառարկայական կապեր
• Կերպարվեստ-Ուսումնասիրել 19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայկական կերպարվեստի ստեղծագործությունները և համեմատել երաժշտության հետ:
• Հայ լեզու և գրականություն- Հայերենով ստեղծել տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսք և ուսումնասիրել 19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի հայ գրականությունը և հայտնի գրողների ստեղծագործությունները և
Հայոց պատմություն- Ուսումնասիրել 19-րդ դարի վերջի 20-րդ դարասկզբի պատմական անցքերի ազդեցությունը հայ մշակույթի տարբեր տեսակների զարգացման վրա:</td></tr>
<tr><td colspan="4">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Մ1, Մ17, Մ24, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:</td></tr>
<tr><td colspan="4" align="center">Թեմա 3.
Հայ երաժշտարվեստի զարգացումը 20-րդ դարի կեսերից մինչև 21-րդ դարսկիզբ/ 10 ժ./</td></tr>
<tr><td colspan="3">Նպատակներ
• Ուսումնասիրել հայ երաժշտարվեստի զարգացումը 20-21-րդ դարերում
• Ուսումնասիրել տվյալ ժամանակաշրջանի կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեու-թյունը
• Համեմատել նրանց արվեստը տվյալ ժամանակաշրջանի համաշխարհային երաժշտական արվեստի հետ
• Ունկնդրել, բնութագրել, վերլուծել ստեղծագործությունները
• Արժևորել հայ ժամանակակից երաժշտարվեստը:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ գիտես հայ ժամանակակից երաժշտարվեստի մասին
• Ունե՞ս նախընտրած կոմպոզիտոր կամ ստեղծագործություն
• Այցելու՞մ ես համերգասրահներ ունկնդրելու հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները:</td></tr>
</table>

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով:
- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ նախընտրած դասական փոքրիկ մեղեդու համար ժամանակակից մշակումներ: **Նպաստի** խմբի ստեղծագործական և հետազոտական առաջադրանքների ընդհանուր արդյունքի կայացմանը:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ հայ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետեվելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես և խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին
- **Վերլուծի** ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերն ու ապրումները, հիմնավորի դրանք, իր կարծիքը արտահայտի տարբեր ձևերով՝ օգտվելով նոր տեխնոլոգիաներից: Ցուցաբերի վերլուծելու, համադրելու, և համեմատելու հմտություններ:
- **Ձևավորի** երաժշտական ճաշակը**, ընդլայնի** ազգային և եվրոպական մշակութային ժառանգության նվաճումների մասին գիտելիքները, նոր տեխնոլոգիաների, մասնավորապես՝ ուսումնական վիրտուալ այցերի /համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ/ միջոցով:
- **Դրսևորի** հետաքրքրություն ժամանակակից երաժշտության, կենդանի կատարումների նկատմամբ և հաճախակի այցելի համերգասրահներ:
- **Բացատրի** երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: Հասկանա նրա դերը որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու,
- **Արժևորի** հայ ազգային երաժշտությունը դառնա նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Թեմայի բովանդակությունը	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Հայ երաժշտարվեստի զարգացումները 20-21րդ դարերում • Հայ սիմֆոնիկ երաժշտության ձևավորումը և զարգացումը • Հայ ժամանակակից ստեղ- ծագործություններ:	• Ուսումնասիրել, կատարել հետազոտություններ և նախագծային աշխատանքներ • Ունկնդրել, վերլուծել, կատարել, մեկնաբանել • Մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին:	• **Անհատներ և հարաբերություններ** Ո՞վ եմ ես: Ո՞ վ ենք մենք: Ուսումնասիրելով 20-րդ դարի կեսերից մինչև 21-րդ դարսկիզբի հայկական երաժշտական արվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ի՞նչ է իր համար ազգային երա- ժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգացմուքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպա- նողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- **Կերպարվեստ**- Ուսումնասիրել հայ կերպարվեստի զարգացումը 20-21-րդ դարերում
- **Հայ գրականություն**- Ուսումնասիրել հայ գրականության զարգացումը 20-21-րդ դարերում

<table>
<tr><td colspan="6">• Հայոց պատմություն- Ուսումնասիրել 20-21-րդ դարերի հայ պատմական իրադարձությունների ազդեցությունը հայ արվեստի զարգացման վրա
• Մշակույթ- Ուսումնասիրել հայ արվեստի տարբեր տեսակների զարգացումը 20-21-րդ դարերում:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:
• Մ1, Մ17, Մ18, Մ24, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Թեմա 3. .
Սփյուռքահայ երաժշտական արվեստ /8ժամ/</td></tr>
<tr><td colspan="4">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ սփյուռքահայ երաժշտական արվեստի վերաբերյալ
• Ձևավորել գիտելիքներ սփյուռքահայ կոմպոզիտորների և երաժիշտ կատարողների մասին
• Արժևորել սփյուռքահայ երաժշտարվեստը:</td><td colspan="2">Ուղղորդող հարցեր
• Ծանո՞թ ես սփյուռքահայ կոմպոզիտորներին և երաժիշտ կատարողներին
• Սիրու՞մ ես նրանց արվեստը
• Ու՞մ ես նախընտրում և ինչու՞:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի սփյուռքահայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ:
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան ռիթմական նվագակցություն, կիրառելով նոր տեխնոլոգիաները:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես և խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին:
• Նկարագրի ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով: Հասկանա երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի:
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: Հասկանա նրա դերը որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու,
• Արժևորի հայ ազգային երաժշտությունը դառնա նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Թեմայի բովանդակությունը
• Սփյուռքահայ երաժշտական արվեստը 20-21-րդ դարերում
• Սփյուռքահայ հայտնի կոմպոզիտորներ և կատարողներ:</td><td colspan="2">Առաջարկվող գործունեության ձևեր
• Ուսումնասիրել, կատարել հետազոտություններ, նախագծային աշխատանքներ
• Ունկնդրել, վերլուծել, կատարել, մեկնաբանել
• Մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին:</td><td colspan="2">Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատներ և հարաբերություններ
Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք:
Ուսումնասիրելով սփյուռքահայ երաժշտական արվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի արմատներ ունի, ինչպես է առաջացել սփյուռքահայ մշակույթը, ի՞նչ է իր համար ազգային երաժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգաց-</td></tr>
</table>

		մուքները և հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- Կերպարվեստ- Ուսումնասիրել սփյուռքահայ նկարիչների և քանդակագործների ստեղծագործությունները,
- Հայ գրականություն- Ուսումնասիրել սփյուռքահայ գրողների, գրականագետների ստեղծագործությունները,
- Մշակույթ- Ուսումնասիրել սփյուռքահայ արվեստը և արվեստագետների՝ դերասանների, ռեժիսորների աշխատանքները:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ17,Մ24, Մ25, Մ26, Մ27, Մ40, Մ41, Մ42:**

12-րդ դասարան

<table>
<tr><th colspan="3">Թեմա 1.
Անցողիկը և հավերժականը երաժշտության մեջ /6 ժամ/</th></tr>
<tr><td colspan="2">Նպատակներ
• Ձևավորել պատկերացումներ անցողիկ և հավերժական թեմաների/գեղեցիկի, սիրո, ողբերգականի, կոմիկականի, ներդաշնակության, ուրախության…/ և երաժշտության մեջ դրանց առկայության մասին
• Ձևավորել հմտություններ երաժշտական ստեղծագործության մեջ այդ թեմաները զգալու, գիտակցելու, վերլուծելու և ներկայացնելու համար
• Զարգացնել հմտություններ քննարկումներին, բանավեճերին ակտիվորեն մասնակցելու, սեփական կարծիք հայտնելու մեկնաբանելու, հիմնավորելու համար
• Դաստիարակել հանդուրժողականություն ուրիշի հակադիր կարծիքի վերաբերյալ, հարգել այն և քննարկել:</td><td>Ուղղորդող հարցեր
• Ի՞նչ է նշանակում անցողիկ և հավերժական
• Ի՞նչ կապ ունեն դրանք երաժշտության հետ
• Քեզ ծանո՞թ է որևէ ստեղծագործություն, որ հիմքում ունի այս թեմաները</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վերջնարդյունքներ
• Ստեղծի /մենակ կամ խմբով/ անցողիկ և հավերժական թեմաները կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների մեջ հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական սցենար, կապելով արվեստի այլ ճյուղերի հետ:
• Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով:
• Ստեղծի երաժշտական նյութին համապատասխան գրական և կերպարվեստային ձևավորումներ, կիրառելով նոր տեխնոլոգիաները:
• Երգի /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հետևելով խմբավարի շարժումներին: Մասնակցի դպրոցական երգչախմբի կամ այլ երաժշտական խմբերի աշխատանքներին:
• Անհատապես և խմբով առաջարկի և իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ:
• Նկարագրի ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված բանավոր կամ գրավոր խոսքով,
• Դրսևորի տրամաբանական և ստեղծագործական մտածողություն, և կարողանա անդրադառնալ ու արձագանքել սեփական և ուրիշների ստեղծած աշխատանքին.
• Հասկանա երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի, էսսեներով, բանավոր ելույթներով
• Բացատրի երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում: Հասկանա նրա դերը որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու, ճանաչի մշակութային բազմազանությունը:
• Արժևորի հավերժական թեմաների առկայությունը արվեստի մեջ և դրանց ազդեցությունը մարդու հոգեկան աշխարհի վրա:</td></tr>
<tr><td>Թեմայի բովանդակությունը
• Անցողիկ և հավերջական թեմաների առկայությունը երաժշտության մեջ,
• Երաժշտության տրամադրության և կերպաների փոփոխականությունը</td><td>Գործունեության տեսակներ
• Ուսումնասիրել, կատարել հետազոտություններ, նախագծային աշխատանքներ
• Ունկնդրել, վերլուծել, կատարել,</td><td>Ընդհանրական գաղափարներ
• Անհատական և մշակութային արտահայտում
Ո՞րն է ստեղծարարության բնույթը և նպատակը: Սովորողը ուսումնասիրելով ,,Հավերժական թեմաները երաժշտության մեջ՛՛նյութը ներկայացնում է</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>երաժշտական մեծ կտավի ստեղծագործությունների տարբեր մասերի մեջ
• Անցողիկը և անփոփոխը արվեստում:</td>
<td>մեկնաբանել, համեմատել
• Մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին:</td>
<td>հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ, հանդես է գալիս բանավոր զեկուցումով, որի միջոցով նկարագրում է իր տպավորությունները, զգացողությունները, մտորումները երաժշտության մեջ հավերժական և անցողիկի մասին, կատարում է ինքնուրույն եզրահանգումներ: Կազմակերպում է քննարկումներ, բանավեճեր, ստեղծում է պաստառներ, շնորհանդեսներ և այլն: Այս թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում սովորողները փորձում են պատասխանել այն հարցին, թե ի՛նչ է ստեղծարարությունը, որն է դրա դերը, նպատակը կամ ինչ հիմնախնդիրների լուծումներ է առաջարկում ամեն մարդու կյանքի համար:
Սովորողը արժևորում է բոլոր թեմաներով ստեղծված բարձրարժեք ստեղծագործությունները, հասկանում է դրանց գեղագիտական և բարոյական արժեքը, սովորում է դրանցով զարդարել և հարստացնել իր կյանքը:</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Միջառարկայական կապեր
• Հասարակագիտություն- Ուսումնասիրել հավերժական թեմաները, դրանց գաղափարը, իմաստը, մարդկության զարգացման տարբեր փուլերում
• Հայոց լեզու և գրականություն- հայերենով ստեղծել տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսք՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ, ուսումնասիրել հավերժական թեմաները գրականության մեջ և կազմակերպել քննարկումներ
• Մշակույթ-Ուսումնասիրել հավերժական թեմաները տարբեր դարաշրջանների մշակութային արժեքների մեջ</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ
• Մ1, Մ24, Մ26, Մ40, Մ41, Մ42</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Թեմա 2.
Ես և երաժշտությունը /10 ժամ/</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Նպատակները
• Կազմակերպել հետազոտություններ, նախագծեր, քննարկումներ, բանավեճեր ճշտելու համար երաժշտական կրթության և դաստիարակության ազդեցությունը սովորողի անձի, որպես մարդ անհատի հոգեկան աշխարհի վրա
• Բացահայտել նրա ներքնաշխարհը, գեղագիտական ճաշակը, նախասիրությունները, մտածողության ձևերը, վերաբերմունքը դեպի արվեստը</td>
<td>Ուղղորդող հարցեր
• Ինչպե՞ս է ազդել երաժշտություն առարկայի դասավանդումը քո գեղագիտական ճաշակի ձևավորման վրա
• Համընկնու՞մ է քո երաժշտական ճաշակը քո ընտանիքի ճաշակի հետ</td>
</tr>
</table>

• Ստեղծել բարենպաստ միջավայր, որ սովորողը կարողանա ազատ և անկաշկանդ արտահայտի իր վերաբերմունքը երաժշտության տարբեր ուղղությունների վերաբերյալ, կարողանա պարզ և մատչելի ներկայացնել իր մտքերը, հանդուրժի դիմացինի հակադիր կարծիքը և հիմնավորի իր կարծիքը, օգտագործելով երաժշ-տական մասնագիտական եզրույթներ • Արժևորել բարձր արվեստի հետ հաղորդակցվելու պահանջը, դրսևորել համապատասխան վարքագիծ և ակտիվ ունկնդրի որակներ:	• Ի՞նչ միջոցներով ես դիմակայում այսօրվա համատարած երաժշտական ագրեսիային • Քննադատաբա՞ր ես արձագանքում, պայքարու՞մ ես դրա դեմ, թե՞ հարմարվում ես և քեզ դուր է գալիս այն:

Վերջնարդյունքներ

- **Ստեղծի** /մենակ կամ խմբով/ իր նախընտրած ժամանակաշրջանի հայ կամ արտասահմանցի կոմպոզիտորների ստեղծագործական գործունեությանը նվիրված հետազոտություն, նախագիծ կամ դպրոցական միջոցառման համար երաժշտական նյութ, օգտագործելով արվեստի այլ ճյուղերի հնարավորությունները:
- **Հաղորդակցվի և ինքնաարտահայտվի** հայ և համաշխարհային երաժշտական արվեստի գոհարներով: Երաժշտական անհատական կամ խմբային ստեղծագործական գործունեության ընթացքում կիրառի երաժշտական գիտելիքներ և հմտություններ օգտագործելով ինքնարտահայտման զանազան երաժշտական միջոցներ, ներառյալ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները և ռեսուրսներ:
- **Երգի** /մենակ կամ խմբով/ ժողովրդական կամ դասական տարբեր ոճի երգեր, խմբերգեր՝ արտահայտիչ, անսամբլային զգացողությամբ, հե-տեվելով խմբավարի շարժումներին: Իրականացնի ստեղծագործական գաղափարներ անհատապես և խմբով: Մասնակցի դպրոցական երգ-չախմբի կամ այլ գեղարվեստական խմբերի աշխատանքներին:
- **Նկարագրի** ստեղծագործություններից ստացած իր տպավորությունները գրագետ կապակցված խոսքով:, էսսներով, բանվոր ելույթով, **հասկանա** երաժշտական տերմինաբանության իմաստը և գործնականում դրանք օգտագործի:
- **Վերլուծի** ստեղծագործությունը, մեկնաբանի իր հույզերն ու ապրումները, հիմնավորի դրանք, իր ստեղծագործական մտահղացումը իրականացնելիս օգտագործի համացանցի բազմաթիվ հնարավորությունները, ելույթները ուղեկցի տեսաձայնային միջոցներով: Ցուցաբերի վերլուծելու, համադրելու, և համեմատելու հմտություններ:
- **Արժևորի** երաժշտության դերն ու նշանակությունը իր կյանքում, կազմակերպի և ակտիվ մասնակցի դպրոցական համերգներին, ձեռք բերի ունկնդրելու փորձ, համերգներ հաճախելու մշակույթ:

Թեմայի բովանդակություն	**Գործունեության տեսակներ**	**Ընդհանրական գաղափարներ**
• Իմ երաժշտական ճաշակն ու նախասիրությունները • Իմ առօրյան, հանգիստը, ժամանցը և երաժշտությունը: • Իմ ընտանիքի երաժշտությունը • Իմ սիրելի համերգասրահները և թանգարանները: • Ինչպես եմ դիմակայում այսօրվա	• Հետազոտություններ, նախագծեր, բանավեճեր, քննարկումներ, շնոր-հանդեսներ, բանավոր ելույթներ • Նախընտելի երաժշտական ստեղ-ծագործությունների կատարումներ ու մեկնաբանություններ:	• **Անհատներ և հարաբերու-թյուններ** Ո՞վ եմ ես: Ո՞վ ենք մենք: Ուսումնասիրելով 20-րդ դարի կեսերից մինչև 21-րդ դարսկիզբի հայկական երաժշտական արվեստը սովորողը հասկանում է, թե ո՛վ է ինքը, ինչպիսի ար-մատներ ունի, ի՞նչ է իր համար ազգային երա-ժշտությունը, ինչպես կարող է իր զգացմունքները և

երաժշտական ազրեսիային:		հույզերը արտահայտել երաժշտության միջոցով, ի՞նչ դեր ունի այն իր կյանքում: Կարևոր է **բացատրի,** որ ինքը ուսումնասիրելով հայ ազգային երաժշտությունը դառնում է նրա կրողը, պահպանողը և սերունդներին փոխանցողը:

Միջառարկայական կապեր

- ***Հայոց լեզու և գրականություն***-հայերենով ստեղծի տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսք՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ, ներկայացնի իր ճաշակն ու նախասիրությունները գրականության ասպարեզում
- **Կերպարվեստ**- Ներկայացման ընթացքում ցուցադրի իր ճաշակին ու նախասիրություններին համապատասխան կերպարվեսի գործերը
- **Մշակույթ**- Ներկայացնի իր գեղագիտական ճաշակն ու նախասիրությունները մշակույթում:

Կապը Հանրակրթության պետական չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ:

- **Մ1, Մ24, Մ25, Մ26, Մ27, Մ39, Մ40, Մ41, Մ42:**

Գրականության ցանկ

1. Կոմիտաս, Հոդվածներ և ուսումնասիրություններ: Երևան, 1941:
2. Կոմիտաս, Երկերի ժողովածու, երրորդ հատոր: Հայաստան, 1969:
3. Գևորգ Տիգրանյան, Հայ երաժշտական թատրոնի 100 տարին: Հայաստան, 1968
4. Վահե Երկանյան, Հայկական մշակույթ: Երևան, 1982:
5. «Երաժշտություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր: Հաստատված է 2012թ.:
6. Յու. Յուզբաշյան, «Երաժշտությունը 1-4-րդ դասարաններում», Ուսուցչի մեթոդական ձեռնարկ, «Զանգակ-97», Երևան, 2008թ.:
7. Д. Кабалевский "Основные принципы и методы программы по музыке для общеобразовательной школы", Москва, "Просвещение", 2002.
8. З. Н. Н. Рябенко "Уроки музыки в 1-7 классах", "Айрис пресс", Москва, 2006.
9. https://www.nationalartsstandards.org/,
10. https://www.incredibleart.org/,
11. https://www.australiancurriculum.edu.au/,
12. https://www.wabisabilearning.com/case-study,
13. https://www.thelearningweb.net/music-learning.htm,
14. https://www.slideshare.net/mrsnazlan/a-curriculum-framework-for-art-education,
15. http://www.koolibri.ee/download/?action=binary&id=3414
16. https://jfks.de/high-school/academics/departments/music/
17. http://oppekava.innove.ee/wp-content/uploads/sites/6/2016/09/Kunstiained.pdf